

Delavska enotnost

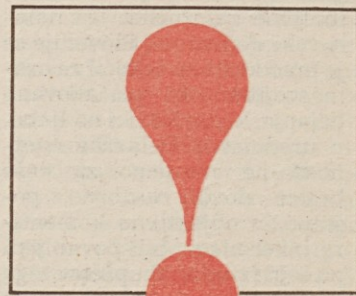
Glasilno Svobodnih sindikatov Slovenije

Glavni urednik Franček Kavčič
Odgovorni urednik Marjan Horvat

Ljubljana, 9. novembra 1990
številka 46, letnik 49, cena 12 dinarjev

Dolgujete odgovor

Kdo bo nadziral kontrolorje

Na srečo so poslanci slovenske skupščine, člani treh skupščinskih komisij, vladi Slovenije vrnilo osnutek zakona o privatizaciji. Upoštevati bo morala pripombe iz razprave in narediti nov osnutek.

Zapisal sem na srečo, ker bo tako zakon boljši. Pri tem pa je velika škoda, ker se je podaljšalo obdobje anarhije, v katerem vsak pograbi, kolikor pač more.

Zdaj imamo sicer Agencijo za privatizacijo, ki jo vodi dr. Marko Simoneti, in Sklad za razvoj, na katerega čelu se je znašel Uroš Korže. Toda France Tomšič se je v razpravi o osnutku zakona že vprašal, če bi ob agenciji in skladu kot kontrolnih organih ne potrebovali še nadzornega organa?!

Več kot umestno vprašanje. Vitomir Gros je že pred mesecem v Delu razmišljal, kaj bomo storili, če bo po letu dni prišlo poročilo, da je vse zapravljeno?

»Nam bo to, če bomo človeka, ki vodita agencijo in sklad, takrat zaprli, kaj pomagalo? Nič, bolje da ju izpustimo, vsaj stroškov ne bomo imeli z njima. Kot vemo pa imata skoraj neomejena pooblastila. Pa še nekaj. Agencija je bila ustanovljena na podlagi zakona, ki je veljal do 30. junija, torej na podlagi za-

kona, ki v Sloveniji ne velja več. Vidite, že sam začetek tega lastninjenja je nezakonit.«

Gros je potem dobesedno postavil na laž podpredsednika vlade Jožeta Mencingerja in podvomil o pravilnosti ustoličenja Koržeta in Simonetija.

Zatorej ni nič čudnega, da Jože Zupančič, predsednik Zbora združenega dela, predlaga, naj vlada poroča o pozitivnih in negativnih izkušnjah s privatizacijo. Posredovati bo morala tudi konkretne podatke o nezakonitih prenosih družbene lastnine v zasebne roke in poročati o »najdrastičnejših kaznih, povezanih s temi rečmi. Zupančič pričakuje, da bo vlada demantirala kakršnokoli možnost udeležbe njenih članov pri nepravilnostih ob prehajanju družbene lastnine v zasebno,« kot poroča Mladina.

Poskusimo vladi pri tem nehvaležnem delu malce pomagati. O direktorju sklada Urošu Koržetu je namreč kolega Ivo Kuljaj pisal za Delavsko enotnost že sredi marca. Le mimogrede, v pisanju o IMP, katerega pomočnik direktorja je bil tedaj Korže, je nastala potem precej uveljavljena domisljica »Marija k sebi consulting«.

Po Koržetovih zamislih se je namreč iz skupnih služb IMP začelo rojevati 12 »odvisnih mešanih podjetij«. Deleži IMP so v njih ostali 25 do 40-odstotni, preostanek pa se je znašel predvsem v rokah bivših šefov.

Korže se je tudi načelno zavzemal, da mora iti pri spreminjanju lastniške strukture za zbiranje novega (svežega) kapitala in za delitev starega. Konkretno pa so seveda ravnali povsem drugače. To je potrdil tudi primer bivšega računalniškega centra, po novem podjetje Teletrak. Bivši vodja je postal direktor in lastnik treh četrtin, o svežem kapitalu pa kajpak ni bilo ne duha ne sluha. Seveda tudi zaposlenih ni nihče nič vprašal, kaj šele, da bi jim ponudil možnost nakupa ali soudeležbe.

Seveda smo stvari povzemali kar se da na kratko – a je tudi tako dovolj za javno vprašanje Lojzetu Peterletu in Jožetu Mencingerju: Ali lahko pojasnite našim bralcem, kako si glede na kadrovanje v tako pomembne inštitucije in vse navedene očitke in pomisleke v resnici predstavljate privatizacijo družbene lastnine?

Za uredništvo
Ciril Brajer

Zakaj ne bruto OD za solidarnost

Slovenski izvršni svet je v sredo sprejel predlog zakona o posebnem solidarnostnem prispevku za odpravljanje posledic nedavnih poplav. Do konca leta bodo tako vsi zaposleni prispevali v ta namen dvodnevni čisti osebni dohodek kot pomoč prizadetim krajem. S tem naj bi namesto 220 zbrali 440 milijonov dinarjev ter tako pokrili okrog pet odstotkov škode zaradi neurja.

Vse lepo in prav, vendar se tudi tokrat, kot je bilo v preteklosti, s tem solidarnostnim prispevkom delavcev še naprej redi gnila država, saj bo očitno potrebno plačati tudi od teh osebnih dohodkov vse družbene dajatve. Vsa dosedanja prizadevanja sindikatov – tudi v preteklosti – da bi namesto neto osebnih dohodkov dajali v solidarnostne namene bruto, doslej niso rodila sadov. Država sicer očitno menja dlako, svoje narave in požrešnosti pa ne.

M. H.

Poplava 1990: je voda odnesla tudi most v Evropo?

Slika: Sašo Bernardi

Delavci imajo prav

Nekatere stavke in njihove napovedi v zadnjih dneh kažejo vse značilnosti stavk iz obdobja samoupravnega socializma, ko so delavci skupaj s svojimi direktorji večje plače zahtevali od države. Tako danes delavci zahtevajo, naj država pokrije izgubo in omogoči poslovanje z nižjimi stroški in naj jamči za nadaljnji obstoj posameznega podjetja. Pri takšnem ravnanju jih podpirajo tudi njihovi direktorji. To se ne dogaja samo v podjetjih, ki so že podržavljena, temveč tudi v Mežici, Kidričevem in še kje. Na enak način razmišljajo v železnarnah in številnih podjetjih, ki jim te dni grozi stečaj.

To se dogaja v razmerah, ko je republika podržavila energetiko in del komunale ter pretežni del družbenih dejavnosti. V gospodarstvu pa sočasno poteka nekontrolirana privatizacija, ki jo omogočajo zvezni predpisi in tudi sporni zvezni zakon o plačah, ki zahteva, da se del previsokih OD izplačuje v obliki internih delnic.

Oktober je podpredsednik republiške vlade dr. Jože Mencinger s sodelavci pripravil osnutek zakona o privatizaciji. Kot vse kaže, ta zakon ne bo sprejet, saj mu bolj nasprotujejo pozicijske kot opozicijske stranke. Ena pomembnih dilem v tem zakonu je nastanek državnega kapitalizma, ki mu številni nasprotujejo tudi zaradi tega, ker se zavzemajo za pravičnost do delavcev, ki naj bi kot plačilo za svoja odrekavanja v preteklih letih dobili delnic svojih podjetij.

Stavkovne zahteve za pomoč ali jamstvo

vlade se bodo v sedanjih kriznih razmerah množile in lahko postanejo splošno pravilo. Vlada bo prek resornih ministrstev lahko de facto uveljavila državni kapital, kljub temu, da omenjeni zakon ne bo sprejet. Takšno sklepanje je povezano tudi z njenim vedenjem in vmešavanjem v Elan, Litostroj, Metalno, železarne, rudnike Mežica, TAM in še bi lahko naštevati.

Ne glede na namere Peterletove vlade in posameznih strank bo v kratkem času prišlo do podržavljenja pretežnega dela gospodarstva, ki ni zrelo za privatizacijo in tekmo na svetovnem trgu. Republiška vlada namreč ne more dovoliti, da bi v nekaj mesecih izgubilo delo še sto tisoč delavcev, ker ne more nikjer dobiti denarja za njihovo socialno varnost. Republika bo zato morala jamčiti za obstoj večine podjetij, zlasti največjih, ki imajo velike presežke zaposlenih. Zato je povsem razumljivo, da delavci s stavko ali z njeno napovedjo skupaj s svojimi direktorji zahtevajo jamstvo za obstoj podjetja in za ohranjanje delovnih mest. Če so to dosegli v podržavljenih rudnikih v Zasavju, je prav, da zmagajo tudi v Mežici, Kidričevem in še kje. Treba pa je vedeti, da popuščanje pri zahtevah za obstoj podjetij in delovnih mest negira možnosti za izsiljevanje višjih plač. Vlada namreč ne more pristajati na oboje. Višje plače onemogočajo obstoj neproduktivnih delovnih mest in nezmanjšana zaposlenost povzroča nizke in vedno nižje plače.

Franček Kavčič

iz vsebine

Kje so Markovičevi skriti aduti. V rokavu?

Ali bo treba pripraviti nov zakon o privatizaciji

stran 3

Zvezni sindikat poka

stran 4

Kako so kranjski sindikati razpravljali o privatizaciji

stran 5

Nauk neke katastrofe

stran 8 in 9

Na Zahodu je delovno pravo raj za advokate

stran 10

Vsak zase ali skupaj v Evropo

stran 11

Vedno bolj kisel nasmeh

Ante Marković je človek, ki je bil do nedavnega Jugoslovčanom najbolj znan po nerealno konvertibilnem dinarju in, seveda, po unikatno prešernem nasmehu, ki je vlivljal upanje. Toda tako kot se vse enkrat konča, postaja tudi prešernost njegovega nasmeha čedalje bolj kisl. Ne brez vzroka.

Dokler so bili jugoslovanski meddržavni spori predvsem politične puščice, ki so letale z enega konca države na drugega, je še nekako šlo. Zdaj, ko se te puščice levijo v čisto konkretne gospodarske ukrepe posameznih republik (držav), Marković hoče nočes ugotovljal, da mu polzijo iz rok temeljni mehanizmi, s katerimi naj bi izpeljal svoj protinflacijski in reformski program.

In je usekal. V polno ali prazno? Natančno vprašanje se namreč glasi: kaj lahko pridobi zvezna vlada s svojo pobudo, po kateri naj bi Ustavno sodišče Jugoslavije ugotovilo, ali in koliko so v nasprotju z zvezno ustavo ustavni zakoni R Slovenije, odlok R Hrvatske in zakoni SR Srbije? Denimo, da Ustavno sodišče razsodi v Markovičev prid. Bodo posledje zdaj neredna plačila kot izvorni prihodki federacije redna? Brez bojazni, da bi usekali mimo. Že zdaj lahko rečemo: figo bodo!

Milan Žikelić iz zveznega sekretariata za finance je na novinarski konferenci sicer zažugal, da bo ZIS v skrajnem primeru posegel celo po neposrednem izpolnjevanju teh obveznosti. Seveda pa novinarjevo vprašanje, kaj naj bi to

bilo, ni hotel (ali znal) razložiti, kaj bi to tudi konkretno pomenilo.

In smo tam! Pri začetku konca Markovičevega protinflacijskega programa namreč.

Tega nihče več in ne zgolj Marković ne more več speljati znotraj okvirov enotne zvezne države. To pa pomeni, da si lahko le želimo, da bi nekako preživeli do demokratičnih volitev v Srbiji in do nove konfederalne pogodbe. Markovičeve vztrajanje na sedanji zvezni zakonodaji pa je skupaj z njegovo jugoslovansko stranko reformskih sil jemati zgolj kot hlastanje obupanega Tega nihče več in ne zgolj Marković ne more več speljati znotraj okvirov enotne zvezne države. To pa pomeni, da si lahko le želimo, da bi nekako preživeli do demokratičnih volitev v Srbiji in do nove konfederalne pogodbe. Markovičeve vztrajanje na sedanji zvezni zakonodaji pa je skupaj z njegovo jugoslovansko stranko reformskih sil jemati zgolj kot hlastanje obupanega Tega nihče več in ne zgolj Marković ne more več speljati znotraj okvirov enotne zvezne države. To pa pomeni, da si lahko le želimo, da bi nekako preživeli do demokratičnih volitev v Srbiji in do nove konfederalne pogodbe. Markovičeve vztrajanje na sedanji zvezni zakonodaji pa je skupaj z njegovo jugoslovansko stranko reformskih sil jemati zgolj kot hlastanje obupanega

Ivo Kuljaj

Grafični delavci so šli

Sindikata delavcev papirne, grafične in časopisno informativne založniške ter novinarske dejavnosti Slovenije se je pred kratkim odločil za osamosvojitve. To pričakovano dejanje, ki ga, resnici na ljubo, v uredništvu Delavske enotnosti ne zmoremo za naše bralce dovolj nazorno, pošteno in objektivno komentirati, ker nismo bili povabljeni na sejo izredne skupščine tega sindikata, ima kajpak nekaj zanimivih in za Svobodne sindikate Slovenije dovolj nazornih podukov, kako v prihodnje oblikovati na osnovi kongresnih listin svojo politiko do avtonomističnih in še kakšnih prizadevanj ta čas. Najhuje je bilo, če bi kdorkoli kar zamahnil z roko in dejal: še en moteči dejavnik manj.

M. H.

Vsaki ima svojo nesnago

Maribor ima jamo gudrona, odpadnih snovi pri predelavi mineralnih olj, Ptuj s pesticidi onesnaženo podtalnico, Bela Krajina vrtače, polne PCB in z njim onesnaženo Krupo, Ljubljana pa se jim bo, kot kaže, pridružila z akumulacijskim jezerom, polnim radioaktivnega mulja. Zbiljsko jezero na Savi, v bližini Medvod, je nastalo leta 1952, ko so zgradili HE Medvode in je bilo poleg tega tudi bodoči kraj za poletno rekreacijo Ljubljančanov. Iz tega ni bilo veliko, Sava in pritoki pa so kmalu nanesele v jezero velike količine blata, ki je postalo menda po nesreči v Černobilu leta 1986 radioaktivno. Kolikšna je radioaktivnost, ta trenutek še ne vemo. Menda ne presega strogih evropskih norm, toda, kot pravi v občini Ljubljana-Siška (na njenem območju leži jezero) analiza ni bila narejena z zadostnim številom vzorcev.

Svojčas je veljala ocena, da je Slovenija tako onesnažena, kot bi v njej živel in delalo devet milijonov ljudi. Vprašanje je, ali ne bo treba to oceno nekoliko popraviti navzgor.

R. B.

V Mežici konec stavke

Po pogajanjih, ki so tekla od 25. oktobra do včeraj, je stavkovni odbor sklenil predložiti delavcem rudarskih obratov mežiškega rudnika svinca in cinka naj stavko končajo. Z izvršnim svetom Republike Slovenije oziroma z ministrom za industrijo in gradbeništvo Izidorjem Rejcem so se dogovorili, da bo izvršni svet republike zagotovil sredstva za 25-odstotno povišanje osebnih dohodkov. To povišanje pa bodo izvedli tako, da ga bodo razdelili vsem zaposlenim v enakem znesku pri izplačilu novembra, torej že za oktober.

Z vodstvom tozda Rudarski obrati je bila dogovorjena tudi možnost za dodatno 25-odstotno povišanje, če bodo v naslednjih dveh mesecih izpolnili program proizvodnje v višini 900 ton svinčevih in cinkovih koncentratov mesečno. Ta del povišanja pa bi speljali tako, da bi bil namenjen za motivacijo udarnih skupin, in sicer v skladu s sprejetimi samoupravnimi akti.

Potem ko je stavkovni odbor ugotovil, da so bile izvoljene najpomembnejše zahteve stavke – sicer v okviru realnih in danih možnosti in »neizprosni« ministru Rejca, se je stavkovni odbor odločil delavcem predložiti, naj prekinijo stavko, saj bi vztrajanje pri začetnih zahtevah (za 100 odstotkov višje plače) resno ogrozilo možnost, da bi nadomestili zamujeno v proizvodnji, poleg tega pa tudi ni bilo obetov, da bi zunaj rudnika Mežica našli za te zahteve dovolj denarja.

Delavci so z veliko večino glasov sprejeli predlog za prekinitev stavke. Dopoldne so tehnični strokovnjaki rudnika pregledali jamo, popoldanska izmena pa je začela redno delati.

Poraba »ekološkega dinarja«

V Sloveniji smo letos za varstvo okolja zbrali 382 milijonov dinarjev. S tem denarjem bo republiški sekretariat za varstvo okolja in urejanje prostora financiral oziroma delno kreditiral 30 projektov za izboljšanje okolja.

Večino tega denarja so razdelili po prednostnem programu za varstvo okolja, ki ga je ob sprejetju zakona o ekološkem dinarju letos spomlad sprejela republiška skupščina. Skoraj vsa sredstva, zbrana iz povračil za onesnaženo in pitno vodo, bodo porabili za varstvo kakovosti voda. Tem projektom, ki jih je 25, so namenili 229 milijonov dinarjev. Za prašičjo farmo v Ihanu je sekretariat odobril 6 milijonov dinarjev, za farmo v Draženicah pa 1,3 milijona. Za varstvo zraka bodo financirali en sam projekt – čiščenje dimnih plinov v TE Šoštanj, za katerega so namenili 113 milijonov dinarjev. Preostalih 35 milijonov dinarjev pa bodo porabili pri dveh projektih za shranjevanje odpadkov, ki sta ju predlagala Petrol (projekt sanacije skladišča gudrona v Pesnici) in EKO Kemija (ravnanje s posebnimi odpadki).

V. O.

Humoreska

Anketa

Takoj ko je sobotno Delo objavilo anketo o socialnih problemih, smo se napotili v bližnji bife in naprosili možakarja, ki je pravkar žulil drugo pivo, naj nam odgovori na prvo vprašanje omejene ankete.

– Ali s svojo plačo lahko preživite oziroma krijete vse svoje stroške? Na voljo smo mu dali odgovore: »brez problemov«, »lahko«, »če pazimo na izdatke«, »ne bi mogel« in »drugo«.

»Ne,« je odgovoril kot iz topa, ko pa je videl, da gledam v njegovi dve prazni steklenici, se je popravi:

»Če pazim na izdatke!«
In medtem ko sem si zapisoval njegov odgovor, me je zvijačno pogledal:

»Veste kaj, napišite Ne!«
– In zakaj ste spet spremenili svoje mnenje? sem ga vprašal.

»Res ne bi mogel s svojo plačo kriti teh dveh piv, razen... razen, če mi jih ne plačate vi!« je zmagoslavno dejal in potem na hitro pripomnil, »pa še enega za povrh.«

Preslišal sem tisto tretje pivo in postavil naslednje vprašanje:

– Kako ocenjujete svoje sedanje življenje v pri-

merjavi s tistim pred enim letom? (Spet sem mu dal na voljo več odgovorov: »je veliko boljše«, »je boljše«, »ni bistvenih razlik«, »je slabše«, »je veliko slabše«, »ne vem«.)

»Mi boste plačali tretje pivo?« me je vprašal.

– In kaj če vam ga plačam?

»Potem bo moje življenje v primerjavi z lanskim letom boljše.«

– In če vam piva ne bom plačal?

»Potem je moje življenje zdaj v primerjavi z lani veliko slabše!«

– Koliko pirov pa vam moram plačati, da bo vaše življenje veliko boljše kot lani?

Malce je razmišljal in me pretkano gledal:

»Se tri,« je rekel in obraz mu je žarel, kajti upal je, da je v meni vzbudil največjo skrb z blaginjo slovenskega ljudstva. In ker sem še malo okleval, je pristavil:

»Torej, kaj bova zapisala!?!«

– Prav, naj bo veliko boljše, sem rekel in plačal.

Vidite, tudi Delovi anketarji, če ne bi spraševali po telefoni, ampak v gostilnah, bi dobili čisto drugačne odgovore, celo tako redke, kot jaz ki sem našel človeka, ki »s svojo plačo ne more živeti, pa vendarle živi veliko bolje kot je živel lani.«

A vseeno sem na hitro zapustil lokal, kajti mož je hitro pil in bal sem se, da bo kmalu spremenil svoje mnenje, namreč, da »živi veliko slabše kot lani, da pa s svojo plačo nima težav.«

Bogo Savojec

S 1. januarjem 1990 naj bi tudi pri nas veljala davčna zakonodaja po evropskih standardih

Po novem: 1.400.000 davkoplačevalcev

Slovenska skupščina bo predvidoma 4. decembra obravnavala svezjen davčnih zakonov, ki zao-krožujejo podobo slovenske davčne reforme, s tem pa tudi normalizacijo gospodarstva in življenja nasploh. Mislimo kajpak na standarde, ki za to življenje veljajo v državah Zahodne Evrope. To pa pomeni, da je slovenska vlada pripravila takšno davčno zakonodajo, ki jo bodo tuji razumeli in ki je hkrati tudi pogoj za vključitev slovenske države v mednarodni pretok blaga, kapitala in konec koncev tudi delovne sile. Skratka, gre za enega temeljnih pogojev slovenskega vključevanja v Evropo.

Prav zato tudi ne kaže kaj dosti razmišljati o tem, da predlagana davčna zakonodaja morebiti ne bi šla skozi skupščinsko sito. Verjame sicer lahko, da bo tu in tam vendarle utrpela manjše popravke, ki pa utegnejo biti bolj lepotne kot pa vsebinske narave.

To velja praktično prav za vse predlagane zakone, od zakona o financiranju javne porabe do zakona o dohodnini, ki bo gotovo predmet največjega zanimanja ljudi, saj po njem posledje v Sloveniji skorajda ne bo več pridobitno sposobnega Slovenca, ki ne bi plačeval davkov. Kot so nam povedali na priložnostni novinarski konferenci, naj bi namreč po novem plačevalo davke kar 1.400.000 Slovencev. Ali z drugimi besedami: posledje praktično ne bo več dohodka, ki ga ne bi

rezale davčne škarje. Zelo pomembno pri tem pa je, da bodo davki naravnani produktivno, kar pomeni, da bodo ljudi silili v vlaganja, kar spet pa je s stališča omrtničnega narodnega gospodarstva več kot nujno.

Po 45 letih se v Sloveniji spet uradno ve, kaj je dobiček. To je razlika med prihodki in odhodki davčnega zavezanca, pri čemer se posledje tako v eno kot drugo kategorijo ne bo moglo tlaciti več vsega mogočega. Prihodki in odhodki so natančno opredeljeni. Pravne osebe, se pravi podjetja, posledje ne bodo več plačevala vseh mogočih davkov in prispevkov iz tega naslova, temveč preprosto le davek na dobiček, ki naj bi znašal 40 odstotkov od osnove. Zakon o davku od dobička pravnih oseb je izredno restriktiven, saj praktično ne pozna izjem. Se pravi, da bodo ta davek plačevala vsa podjetja brez izjeme, razen javnih podjetij, ki jih ustanovi republika, občina in podjetij, ki zaposlujejo invalidne ljudi oziroma se ukvarjajo z rehabilitacijo invalidov.

Zakon predvideva olajšave le za podjetja, ki šele začenjajo svojo dejavnost, ali na območjih, ki bodo z zakonom o pospeševanju regionalnega razvoja določena kot območja, kjer bodo veljali posebni pogoji. Manj davkov bodo plačevala tudi tista podjetja, ki bodo investirala, vendar največ do višine 10 odstotkov od davčne osnove.

Glede plač so stvari zdaj tudi veliko bolj preproste. Podjetja

bodo plačevala 15 odstotni davek na izplačano maso bruto osebnih dohodkov. Gre za tako imenovani davek na plačilno listo, s katerim je skušal zakonodajalec nadomestiti izpad, ki ga bo povzročil »le« 40 odstotni davek na dobiček. S tem naj bi zagotovili približno enak obseg davčnih prihodkov, kot smo ga poznali doslej.

Zelo »zanimiv« je tudi zakon o dohodnini, ki naj bi zajel vse legalne in nelegalne prejemke. Davek bodo skorajda brez izjeme plačevali vsi, od delavcev, upokojencev do kmetov, zajemal pa bo od 15 do 45 odstotkov letnih prejemkov. Odvisno seveda od njihove višine, ki pa jo bo tudi moč zmanjševati glede na število vzdrževanih družinskih članov, vdrh ustreznih vlaganj itd. Na prvi pogled se nam ob tem utrne misel, da gre za redistribucijo davkoplačevalcev, ki varuje gmotno šibkejšo ljudi in privija bogatejše.

Naj v tem skromnem pregledu davčnih novosti dodam še predvidene kazni in nadzor. Kazni bodo izredno ostre. Samo za primer: tista podjetja, ki ne bodo pravilno prikazovala osnove za plačilo davka iz mase bruto osebnih dohodkov, bodo plačala od 100.000 do 500.000 dinarjev kazni, odgovorna oseba pa 10.000 do 50.000 dinarjev. Nadzor naj bi opravljala posebna finančna policija, ki jo že snuje medresorska komisija, sestavljena iz predstavnikov SDK, RSNZ in davčne uprave.

Ivo Kuljaž

Amerikanec in naš standard

Jeffrey Sachs, ameriški ekonomist, svetovalec vlad držav, v katerih je razsajala ali še razsaja hiperinflacija, torej tudi Markovičeve vlade, se je razjezil nad nepoznostjo statistiko. Statistika, ki računa življenjski standard na osnovi gibanja maloprodajnih cen, laže. To je dokazoval na poljskem primeru. Tam je zdaj vse drugače, je dejal: ni več praznih trgovin in ni več dolgih vrst pred njimi. Toda cene so tako narasle, da je statistika ugotovila za več kakor četrtino nižji standard ljudi. Toda, ali je standard res padel? Ne, trdi Sachs in dodaja: ali je boljši standard, kjer imate sicer nizke cene, toda prazne police in ne morete nič kupiti, torej si nič privoščiti, ali tisti, kjer so cene sicer visoke, toda police zato polne raznovrstnega blaga?

Ima prav Jeffrey Sachs, z drobnim napako: kaj pomaga obilna ponudba, če zaradi visokih cen (in nizkih plač) ne morete nič kupiti, si nič privoščiti?

Kaj je solidarnost

Pri odločitvi, da bomo v Sloveniji delali dva dni solidarnostno za oškodovane someščane v nedavnih katastrofalnih poplavih, se je pojavil problem, bolj rečeno, vprašanje, saj se bomo pozivu k solidarnosti odzvali vsi: ali naj vse delovne organizacije prispevajo enako visok prispevek, ali bodo nekatere morale dati več. Več bodo namreč prispevala tista podjetja, ki imajo veliko število zaposlenih, ki so delovno intenzivna, denimo tekstilne tovarne. Podjetja, kjer je proizvodnja kapitalno intenzivna in po možnosti še donosna, bodo zato prispevala k solidarnostnemu znesku sorazmerno manj, saj se solidarnost računa v prispevku od osebnih dohodkov (števíla zaposlenih).

Ne vemo, ali bodo »prizadeti« predlagali drugačen način prispevanja k solidarnosti, vprašanje pa je, ali je prispevke za solidarnost moč »pobirati« drugače. R. B.

Ivo Janžekovič

Vest o smrti Iva Janžekoviča je verjetno presunila mnoge, ne le člane in aktiviste sindikatov. V osmrtnici je pisalo, da je bil koroški partizan. Res je, toda bil je še mnogo več. Njegova razmišljanja in spomini na partizanstvo so bili nekako drugačni, bolj človeški, nič odtujeno ideologizirani. Od njega sem izvedel več anekdot iz NOB kot spolitiziranih in hladno racionalnih nauk. Takšen je bil Ivo ali Janec, kot so mu nekateri pravili. Pred leti je dejal, da so sindikate obtoževali sektaštva, ker so se začeli upirati pravzaprav ruskim modelom. Lahko si predstavljam, da je bil Ivo v tistih časih med sektaši, saj je bil svojevrsten sektaš tudi kasneje. Človeka, ki je tako ljubil življenje in svobodo, ni bilo mogoče stlačiti v demagoške okove. In takšen je vodil oblastni in kasneje okrajni sindikalni svet v Mariboru, republiški odbor sindikata delavcev industrije in rudarstva, republiški svet Zveze sindikatov Slovenije. In takšen in zaradi tega je dobil Zlati znak sindikatov Slovenije. Nemiren, pronicljiv duh ga je vodil v mnoge bitke za svoj prav, za delavske pravice, za boljšo sindikalno organizacijo, za boljšo družbo. Tudi v spore je prihajal, a le malokdaj ni imel prav.

Morda je ta svoj občutek za stvarnost črpal iz svoje ljubezni do gora, planin. Menda ga ni vrha na Slovenskem, na katerem ni bil. Tudi mnogokrat. Po Alpah je plezal že, ko je bilo to za naše takratne razmere čisti avanturizem. Kljub takšni navezanosti na naravo in gore se je nekega dne odrekel hoji na Kriške pode in zaradi sindikalnega dela odšel na pot. Doživel je težko prometno nezgodo in ostal brez noge. On, Ivo, športnik, planinec! Ni ga strlo. V dolgih mesecih okrevanja ki ga je prisililo k odmiku od dnevnih dogodkov, si je izostril pogled na ljudi, družbo in svet iz neke distance, ki je mi, ki dirjamo in živimo v ritmu ure, ne zmoremo. Vsebinska ali kakovostna razlika je bila tolikšna in takšna, da sem mu v šali pravil, da postaja filozof. Pa ni. Napredek ali razlika je bila le v tem, da v dotodanjem življenjskem ritmu večasih zaradi drevesa ni imel časa za gozd, zdaj pa je ustvaril harmonijo in doumel soodvisnost konkretnega in splošnega. In takšnemu »odraslemu« Ivo so zaupali (bolje rečeno: naložili) nalogo prve resne raziskave dachavskih procesov. Če naj dojamemo občutljivost in težo tega dela, se moramo zamisliti v čas in razmere izpred skoraj dveh desetletij. Ivo je v sebi že od nekdaj združeval veselo vihravost in neprichakovano pedantnost. In takšen se je prebijal skozi mračni svet dotle neznanih resnic o sebi in svetu, v katerem je živel. Mislim, da se bremena teh spoznanj nikoli ni prav rešil.

Za njim ne žalujejo le družina in njegovi koroški partizani. Žalujemo vsi, ki smo z njim delali in smo ga poznali. Takšnih, kot je bil Ivo, je malo, žalujočih je mnogo.

Stjepan Šaubert

Iva Janžekoviča smo poznali kot sodelavca našega uredništva. Tedaj, ko je bilo za uredništvo morda najhuje, ko je hotel veter velikega brata uničiti tudi sindikalni časopis, je ostro protestiral: »Sindikata je imel in mora imeti svoj časnik.«

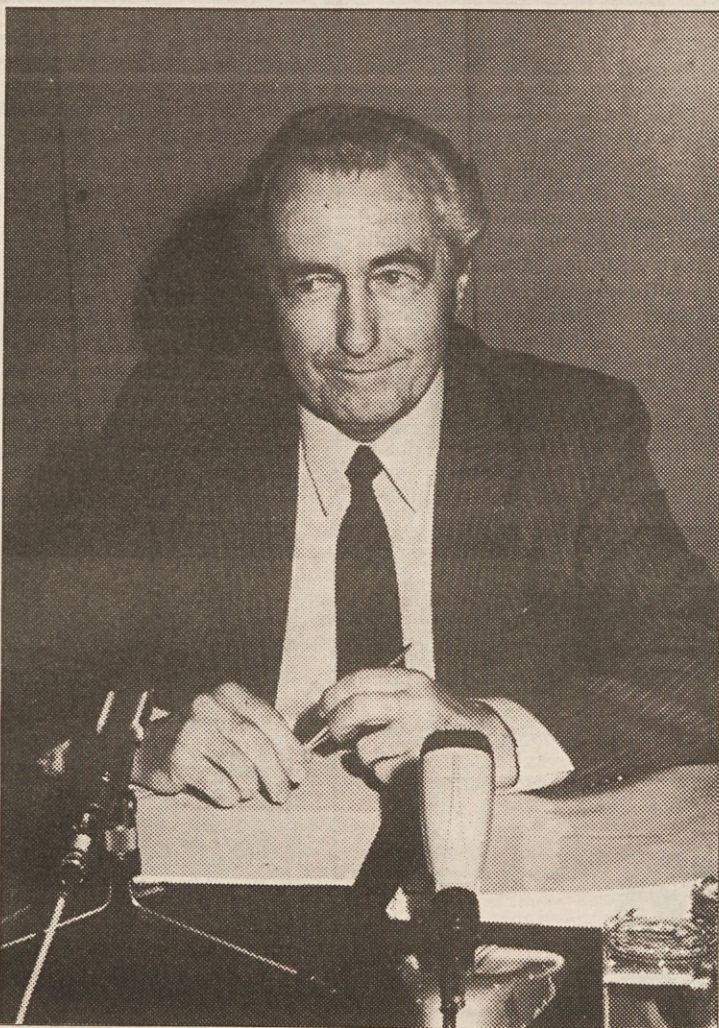
V mnogih prijateljih in tovariških kramljanjih, ki je odpral svojo dušo, se spominjal partizanskih, poveljnih in drugih zgod, ki jih je doživljal, nam je pogosto dopovedoval, da ni resnica tisto, kar trobijo, resnic je lahko več, in predvsem tiči v človekovem spoznanju. Spominjali se ga bomo kot odkritega, poštenega in doslednega sindikalnega aktivista in prijatelja Delavske enotnosti.

Marjan Horvat

Kaj pripravlja predsednik zvezne vlade Ante Marković

Skriti aduti v rokavu

Čeprav se letošnje leto še ni izteklo, domača in mednarodna javnost nestrpno pričakuje skorajšnji ekspozicija predsednika zvezne vlade Ante Markovića v zvezni skupščini, v katerem naj bi ocenil sedanje gospodarske razmere v državi in aktualni trenutek (ne)uresničevanja gospodarske reforme ter orisal značilnosti tekoče ekonomske politike za prihodnje leto. Očitno je, da se je gospodarska kriza tako povečala, da na iztekanje koledarskega leta ne moremo več čakati, da je tudi nesrečna zalivska kriza storila svoje in da so potrebni nekateri takojšnji rezi v jugoslovansko gospodarsko tkivo.

(Ne)uspeh reformnih prizadevanj

Ocene o tem, koliko je zvezna vlada uspela doseči temeljne cilje gospodarske reforme, so na domačem političnem prizorišču zelo različne, še večja pa so razhajanja med domačimi in tujimi krogi. Za republike in pokrajine je na primer značilno, da nikakor nečejo videti svojih gospodarskih in političnih slabosti, da so iz zvezne vlade naredile dežurnega krivca za domala vse gospodarske tegobe in da so z najrazličnejšimi političnimi pritiski na zvezno vlado pravzaprav najbolj pripomogle k skupnemu odstopanju od začrtane gospodarske reforme. Prispevki republik in pokrajin k povečevanju plač, zveznega proračuna, tiskanja

denarja in povečevanju izgub v podjetjih so bili sicer zelo različni, končni učinki na makroekonomski ravni pa so in bodo bolj ali manj prizadevali vse. Namesto 13-odstotne

letne inflacije je namreč slednja te dni že okoli 100-odstotna, septembrska in oktobrška mesečna splošna rast cen pa se je približala desetim odstotkom. Glavni cilj stabili-

zacije, to je zajezitev inflacije in preprečitev ponovne vrtnice hiperinflacije z mesečno stopnjo 50-odstotne splošne rasti cen, je torej resno ogrožen. Eksplozija cen v novembru in decembru bi seveda pomenila piko na i in naših sanj o umiritvi gospodarskih razmer bi bilo konec.

Splošno prepričanje v republikah in pokrajinah je, da je vsega kriva zvezna vlada in da bi bilo najbolje, če bi jo celo zamenjali. V nasprotju s temi mnenji, za katerimi se skrivajo prozorni poskusi rušenja Markovićeve vlade in povečevanja političnega kaosa zaradi sebičnih političnih interesov, pa zunaj mislijo povsem drugače. Menijo namreč, da je zvezna vlada zlasti v letošnjem prvem polletju dosegla izjemen uspeh, saj je tako rekoč čez noč močno zmanjšala inflacijo in je aprila, maja in junija celo prišlo do deflacije. Žal je poleti prišlo do velikih odstopanj od stabilizacijske politike v smeri velikega nominalnega povečevanja plač, s tem pa do povečevanja domačega povpraševanja in zmanjševanja našega izvoza. Kot je v intervjuju za televizijo Slovenijo povedal svetovalec naše zvezne vlade harvardski profesor Jeffrey Sachs, je naša gospodarska reforma zašla v slepo ulico predvsem zaradi omenjenega neupravičenega povečevanja plač, ob hkratnem fiksnem tečaju dinarja. Res je sicer – meni Jeffrey Sachs – da se je povečal zvezni proračun, da se sedaj natiska več denarja kot v začetku leta, toda gospodarska reforma je ogrožena predvsem zaradi rasti plač.

Prav gotovo se lahko strinjamo s to oceno svetovno znanega ekonomista, ki pa vendarle ne razkriva vse resnice o naših plačah. Nesporno je, da bi morala biti rast plač neposredno odvisna od rasti produktivnosti dela in kapitala in da zlasti v Srbiji in Hrvaški v poletnih mesecih ni bilo tako, pa tudi drugi povečujemo plače zaradi trenutnega socialnega miru. Podrobnejša analiza gibanja plač v posameznih sektorjih gospodarstva in družbenih dejavnostih pa razkriva, da je bilo tudi tokrat stabilizacijsko breme porazdeljeno zelo neenakomerno. Računi kažejo, da so se na primer plače zveznih poslancev, funkcionarjev, zvezne uprave, carinikov in vojaških starešnih celo tu in tam realno povečale! Gre za nezasišlan precedens, saj se je kupna moč velike večine ljudi vendarle občutno zmanjšala, čeprav seveda ne vsem enako. Tako pa je zato, ker se gremo pri nas vedno nekakšne skrivnice, ker vladajoča birokracija ponovno vali vsdo težo omejevanja plač na delavski razred in ker je večina ljudi zaradi šibke pravne varnosti njihovih temeljnih pravic enostavno nemočna. Nekakšne jugoslovanske sindikalne Solidarnosti žal še ni, pa bi jo ljudje še kako potrebovali, saj si s sedanji bolj ali manj kvazi delavskimi sindikati takšnih ali drugačnih barv, ne morejo kaj prida pomagati.

Kako naprej

Markovićeve gospodarske reforme seveda »ni v zraku« zgolj zaradi plač, ampak tudi zaradi številnih drugih vzrokov. Predaleč bi nas pripeljalo njihovo sistematično naštevavanje ali celo razčlenjevanje, zato o njih le nekaj besed. Na

dlani je, da tudi letošnje povečanje zveznega proračuna ni v prid protiinflacijskim prizadevanjem, da bi torej omejevalni kreditno-monetarni politiki morala slediti primerna fiskalna. Skrbi nas lahko, da se sanacija bančnega sistema še ni začela, da tudi proces privatizacije družbenega kapitala poteka počasi in da zaradi zalivske krize nastaja nepričakovana škoda v višini okoli 2 milijarde dolarjev.

Dražja uvožena nafta, zmanjševanje izvoza in beg deviz iz domačih bank vse bolj dramatično ogrožajo plačilnobilančne cilje, saj se je ves zunanjetrgovinski primanjkljaj povečal na okoli 3 milijarde dolarjev! Ker o nujnosti naslednjega uresničevanja stabilizacijske politike ni dosežen političen konsenz, ampak se politične razmere celo zaostrojujejo, se nam v letu 1991 ne obeta nič dobrega. Tuji fi-

nančniki nam svetujejo, naj začnemo bolje delati in hkrati stiskati pas. Mi pa odgovorjamo, da se nam delati ne ljubi preveč, hkrati pa osebno, splošno in delno skupno porabo nenehno povečujemo. Markovićeve vladi seveda ne preostane drugega, kot da v luči močne podpore tujih finančnih krogov odločno preseka odstopanje od dogovorjene stabilizacijske politike, da z vsemi razpoložljivimi sredstvi zajezijo nadaljnje povečevanje plač in da nadaljuje odločni boj proti inflaciji, če seveda ni že prepozno, kajti psihološka pričakovanja Jugoslovanov o novem inflacijskem valu so izjemno močna. Za kupovanje deviz in blaga pa seveda kot potrošniki potrebujemo dinarje. Morda je v tej preprosti resnici skrito tisto, kar nam bo Ante Marković »serviral« prihodnji teden...

Emil Lah

Pri privatizaciji podjetij se zapleta

Pripraviti nov zakon

Zgodilo se je natanko tisto, kar sem napovedal že v prvem komentarju ob predstavitvi osnutka zakona o privatizaciji: vlada bo morala, kljub temu, da je skupščinski Poročevalec že objavil predlog za izdajo tega zakona, pripraviti nov osnutek zakona. tako so menili v treh skupščinskih komisijah, kjer je bilo slišati več konkretnih pripomb kot pa

konskemu gradivu je Pintar dejal, da gre za izredno pomembno gradivo, ki ga gleda kot podlago za razvoj slovenskega podjetništva. Hkrati je ponovil že znano pripombo, da je zakon pisan veliko bolj z logiko države kot pa gospodarstva, podjetništva, delavstva itd. Po njegovem mnenju bi moral kapital, ki bo prišel s privatizacijo, ostati v podkapitaliziranih podjetjih, ne pa da ga jemlje državni sklad. K »3 x 3 metodam«, kot se je retorično izrazil, je predlagal še deseto, po kateri naj bi vse dolge podjetje po letu 1992 konverzirali v delnice upnikov. S tem bi v mnogočem presegle sedanjo akutno podkapitaliziranost podjetij, ki bi bila potem veliko več vredna. Še zlasti za morebitne tuje kupce. Na drugi strani pa bi bilo treba prav zaradi tega omiliti pogoje, pod katerimi bi stekel delavski nakup delnic. Če bi na primer delavci dokapitalizirali podjetje s 5 do 10 odstotki njegove vrednosti, potem bi morali imeti možnost vsaj 25-odstotnega nakupa podjetja. Čas pa, v katerem naj bi opravili privatizacijo, je po njegovem mnenju veliko prekratek, saj državne inštitucije, ki bodo bdele nad njo, fizično ne bodo mogle opraviti vsega posla.

Znanstveni larpurlartizem

Na seji komisije za nacionalni in regionalni razvoj Slovenije je tekla beseda tudi o znanstvenih raziskavah, ki potekajo v okviru tako imenovanega programa »fineksis«, kjer je imel glavno besedo (še v stari vladi) prav Emil Milan Pintar. Po dolgem utrujanju vseh navzočih z retoričnim onaniranjem, ki je spominjalo na stare dobre (socialistične) čase, pri čemer se je še zlasti izkazal dr. Ciril Baškovič, sta zgrabila bika za roke Spomenka Hribar in Božidar Voljč. Rezultat njihovih posegov je bila splošna ugotovitev, da večina opravljenih raziskav ne daje odgovorov za današnje čase ter da imamo opraviti bolj z znanstvenim larpurlartizmom kot pa s konkretnim izplenom. Sklep komisije je bil, naj bi torej v prihodnje vedeli, kam bo šel denar, kaj bomo raziskovali, kaj dobili in kaj od tega imeli. Za strategijo slovenskega razvoja bo slej ko prej nujno, da bi vsaj nekaj teh besed tudi meso postalo.

načelnih nasprotovanj. Da je to res, nedvomno priča tudi mnenje opozicijskega poslanca Mileta Šetinca, po katerem je ta zakon eden boljših, če ne celo najboljši tovrstni zakon v Vzhodni Evropi.

Slaba točka pa naj bi bilo poglavje o interni privatizaciji, ki nosi v sebi pravice nekakšnega novega samoupravljanja.

Časopisi tega zvečine niso zabeležili, vendar so o predlogu tega zakona razpravljali poleg omenjenih treh komisij še v eni, in sicer v komisiji za nacionalni in regionalni razvoj Slovenije, ki jo vodi opozicijski poslanec Emil Milan Pintar. V uvodu k temu za-

Minister za gospodarstvo Izidor Rejc se je strinjal z nekaterimi Pintarjevimi pomisliki, z nekaterimi pa ne. Povedal je, da zakonsko gradivo ni nekaj zacementiranega, temveč stvar, ki jo bo treba nenehno piliti. O tem govorijo številne, že dosedaj vgrajene pripombe in tudi tiste, ki jih bo v to gradivo še treba vnesti. Sicer pa bo končno besedo o tem imel parlament. Zdej naj bi bili pomembni predvsem dve stvari. Najprej bi bilo treba ogreti narod za privatizacijo, pri čemer je omenil predlog skupine ameriških gospodarstvenikov, ki so dejali, da ne bi bilo za to morebiti tudi nič narobe, če bi kakšnih 5 do 10 odstotkov delnic kar razdelili med ljudi. Toda ob tem bi morali imeti pred očmi dejstvo, da se od privatizacijske evforije ne da živeti, kar pomeni, da bi vse moči morali zastaviti tudi za sprotno dobro gospodarjenje.

Ivo Kuljaj

Ustava nastaja po znanih metodah

Komisija za ustavna vprašanja se je sestala šele po tem, ko je pretekla dobra polovica časa, predvidene za javno razpravo o osnutku nove slovenske ustave. S takšno zamudo je določila »Načrt poteka javne razprave, ki daje poseben pomen razpravi v strokovni javnosti, zlasti v znanstvenih in strokovnih institucijah ter različnih združenjih, društvih in organizacijah. Ta načrt predvideva tudi razpravo v občinskih skupščinah, na katerih naj bi sodelovali tudi delegati republiške. Komisija za ustavna vprašanja bo po razpravi o osnutku pripravila delovno besedilo predloga za ustavo. O njem pa naj bi razpravljali v tako imenovani podaljšani javni razpravi. Pomembno vlogo pri izdelavi predloga za ustavo pa naj bi imela analiza javnega mnenja, ki jo po naročilu skupščine republike Slovenije pripravlja Raziskovalni inštitut na FSPN, ki ga vodi Niko Toš. Analiza naj bi ugotovila javno mnenje o poglavitnih rešitvah in dilemah osnutka ustave.

O teh vprašanjih pa je ustavna komisija pripravila drugo delovno gradivo z naslovom »Poglavitne dileme in odprta vprašanja v osnutku ustave«, ki se nanaša na 17 vprašanj in začenja z vprašanjem »svetosti« življenja, iz katere izhajajo ustavna preambula. Drugo pomembno vprašanje v tem gradivu se nanaša na temelj republiške državnosti, ki je po osnovni predstavi slovenski narod, po drugem mnenju pa vsi prebivalci republike Slovenije. Za delavce in sindikate je pomembno, da so v to gradivo uvrščena tudi vprašanja, ki jih je ob osnutku ustave postavilo predsedstvo Svobodnih sindikatov Slovenije. Gre za obseg ekonomskih in socialnih pravic delavcev, za socialno funkcijo lastnine, soupravljanje, pravico do dela in stanovanja, svobodo sindikalnega organiziranja in pravico do stavke.

Kljub temu, da so številni občani in javni delavci in tudi predsedniki občinskih skupščin zahtevali podaljšanje rokov za javno razpravo, je ustavna komisija zavrnila to možnost iz razlogov, o katerih smo obširno pisali že v prejšnji številki našega glasila. Vodilni funkcionarji Demosa so še vedno prepričani, da javna raz-

prava ne more izboljšati ustave. To lahko pomeni, da so zanjo poklicani le tisti, ki so za to problematiko posebej usposobljeni. Nekateri javne polemike o zasnovi ustave in njenih segmentih pa lahko pomenijo, da bomo tudi po Kardelju in po njegovem samoupravem socializmu še vedno sprejemali ustave kot avtorska dela posameznih javnih delavcev. Obeta se nam super moderna »hribarjanska« ustava postsocialistične družbe, ki bo z življenjem podobno neskladna, kot je bila ustava iz leta 1974. Gospodarstvo v Sloveniji je na psu in ob rastočih potrebah se vsak dan manjšajo možnosti za socialno politiko. Socialistično družbo z vsemi deviacijami smo gradili več kot 40 let in danes nimamo nobenih možnosti, da bi z novo ustavo odpravili usedline te družbe, ki niso samo v glavah ljudi, temveč tudi na vseh področjih gospodarskega in družinskega ter družbenega življenja.

Vse dogajanje v ustavni komisiji in oblastnih organih nas vsak dan znova prepričuje, da ustave republike Slovenije še ne bomo kmalu sprejeli. Ribičič za takšno stanje obtožuje Pučnika, ki obdolžitve neutemeljeno pošilja nazaj na njegov naslov. Normalni Slovenci pa se lahko vsak dan znova prepričamo o relativni prednosti večstrankarske oblasti pred nekdanjo enostrankarsko. Že naročena anketa javnega mnenja pa omogoča sklep, da bodo povprečni anketiranci izražali mnenje o zadevah, ki se jih po nekkih prepričanjih sploh ne tičejo in jih objektivno tudi ne poznajo in sploh nič ne vedo o njihovih možnih posledicah. To je seveda slabše kot v prejšnji ureditvi, ko je oblast silila ljudi k spoznavanju ustave in njenih ciljev in so se vsaj tisti, ki so to želeli, lahko z njo tudi resnično seznanili. Politika, ki je na oblasti, torej ne čuti niti dolžnost, da bi ljudem predstavila ustavo in jim skušala orisati delovanje novega ustavnega sistema. Brez zlobe lahko zapišemo, da je takšno sprenevedanje tudi posledica odsotnosti praktične predstave o delovanju ustave. Vsaj za nekatere so v njej pomembnejši strankarski in avtorski cilji kot pa odgovor na našeta praktična vprašanja.

Franček Kavčič

Pred skupščino ROS zdravstva in socialnega skrbstva

Članstvo si bo izbralo pot

Zadnja seja republiškega odbora sindikata zdravstva in socialnega skrbstva Slovenije je bila zvečine naravnana v priprave na izredno skupščino tega sindikata, ki bo 21. novembra. V ta namen so tudi obravnavali osnutek sprememb in dopolnitev statuta, ki gre v javno razpravo med članstvo sindikata do petka, 16. novembra.

Osnutek statuta prinaša samostojen in sodoben način delovanja panožnega sindikata na področju zdravstva in socialnega skrbstva. Ta šteje 21000 članov in je na tem področju daleč najmočnejši sindikat. Pri tem je še vedno odprta zlasti 21. člen statuta, ki govori o financiranju. Ponujata se namreč dva načina financiranja iz članarine: po prvem naj bi se financiranje vezalo neposredno na republiški odbor, po drugem pa bi bilo večnijsko.

Hkrati s statutom gre v javno razpravo tudi poročilo o finančnem načrtu, ki prinaša nekaj novosti. Predlagajo, naj bi 15 odstotkov zbranih sredstev izločili v rezervni sklad, ki naj bi zagotavljal normalno delovanje republiškega odbora sindikata v nepredvidenih razmerah (izpad dohodka, pomoč pri plačilu osebnih dohodkov, so-

lidarnostne pomoči). Predlagajo tudi oblikovanje stavkovnega sklada, na začetku sicer le v višini petih odstotkov, v prihodnjem obdobju pa bi ga oplenili in povečevali tudi z dodatnim namenskim zbiranjem sredstev. Del sredstev pa naj bi vložili tudi v ustanovitveni sklad sindikalne hranilnice.

Obravnavali so tudi pobudo sindikalne konference univerzitetnega kliničnega centra za izstop sindikata zdravstva in socialnega skrbstva iz Zveze svobodnih sindikatov Slovenije, za sodobno in nepolitično delovanje. Odgovor na takšne zahteve UKC predstavlja že omenjeni spremenjeni statut sindikata zdravstva in socialnega skrbstva, ki ga bodo v končni obliki sprejeli prihodnji mesec na izredni skupščini tega sindikata. Ko bo članstvo raz-

pravljalo o statutu in finančnem poročilu, naj bi se tudi opredelilo za izstop iz Svobodnih sindikatov Slovenije ali proti njemu. Pri tem bo treba upoštevati tudi zasnovano konfederalne pogodbe, ki natanko določa, pod katerimi pogoji je ROS delavec v zdravstvu in socialnem skrbstvu še pripravljen sodelovati s Svobodnimi sindikati in pod katerimi ne.

Na seji je bilo slišati tudi nekaj kritičnih tonov. Tako je dr. Jože Arzenšek povedal, da pobude republiškega odbora sindikata delavcev v zdravstvu in socialnem skrbstvu o razrešitvi Mihe Ravnika sploh niso uvrstili na dnevni red zadnje seje republiškega sveta Zveze svobodnih sindikatov Slovenije. Na začetku te seje so namreč z veliko večino glasov izglasovali, da o tem sploh ni treba razpravljati. To pa je, kot je rekel

dr. Arzenšek, za razvoj demokracije v sindikatih nevzdržno. Vse to pa so za povrh pospremili še z besedami, naj tisti, ki mu ni kaj prav, kar izstopi iz Svobodnih sindikatov.

Sicer pa se dejavnost panožnega sindikata v prvi vrsti osredotoča na kolektivno pogodbo za področje zdravstva in socialnega skrbstva v Sloveniji. Doslej so dosegli soglasje z vsemi sindikati na tem področju, razen v tarifnem delu kolektivne pogodbe, kjer gre za določanje osebnih dohodkov. Zraven je napisan še dodatni predlog sindikata, ki ga zastopa dr. Cukjati.

Pogajanja, v katerih bodo sodelovali vsi sindikati s tega področja, bodo potekala hkrati s sprejemanjem splošne kolektivne pogodbe za družbene dejavnosti, ki jo je pripravila republiška vlada. Obe pogodbi naj bi podpisali hkrati. Rok za sklenitev te pogodbe je 30. november ali najpozneje 15. december letos. Tako bi s 1. januarjem 1991 kolektivna pogodba za dejavnost zdravstva in socialnega skrbstva v Sloveniji že lahko začela veljati.

Marija Frančeskin

Članstvo v raznih sindikatih na področju zdravstva

Sindikati zdravnikov Dolenjske 140
Sindikati radioloških delavcev 450
Sindikati zdravstvenih delavcev Slovenije 500
Sindikati zdravstvenega doma Celje 382
Sindikati zdravstva in socialnega skrbstva Slovenije 21.000
Za druge sindikate ni podatkov.

Pokanje zveznega sindikata

Samomor iz zasede

V večstrankarskih bojih je prva počila »nestranskarška«, »samostojna« organizacija sindikatov Jugoslavije. Če kdo poskuša za to obdolžiti slovensko vodstvo, smo gotovi, da se bo Miha Ravnik počutil počaščen in da se mu bo dvignil ugled v Sloveniji. Zamrznitev članstva v ZSSJ so Slovenci namreč naznanili ta teden, pokanje zvezne Zveze pa se je začelo že veliko prej, takoj po kongresu, ko so liderji republiških sindikatov pokazali prve znake politične nerazumevanja. Takšno njihovo razpoloženje je bilo popolnoma normalno za ljudi, ki so dvomili – ali verjeti v moč neodvisnega jugoslovanskega sindikata in pod njegovo streho opravljati delavsko-razredni posel ali se upogniti nacionalnemu zavezniku, vladajoči republiški partiji. Ze v začetku je bilo jasno, da bo moral vsak republiški prvak ta dvom rešiti sam. Kmalu zatem je postajalo jasno, kdo komu pripada. Nekateri so se med zastavonoše brez zadržkov uvrstili svoje državne oblasti; nekateri so se zaradi partijske pripadnosti znašli v opoziciji, toda vsi so s tem pokazali, da imajo enak problem. Vse to se je dogajalo pred očmi zveznega predsednika Moma Čolakovića, pravi čas in na pravem mestu, ko je sindikat objektivno imel možnost, da bi se profiliral v moč številka dve v Jugoslaviji. Če bi Čolaković imel več pravega političnega poslušala, bi iz svojega žepa plačal dnevnice sindikalnim prvakom in izza zaprtih vrat učvrstil trikotnik, na katerem zmeraj in povsod temelji močno sindikalno gibanje: delodajalec-sindikati-delavec. Namesto tega je Čolaković ponudil reševanje problema sindikalne identitete s pomočjo »naravnega sovraštva« do že močno profilirane zvezne vlade. Tudi vrabci vedo, da se zvezni sindikat ni pokazal enakopraven v pogajanjih z ZIS-om in da je štiri mesece svojega obstojanja zapravil s poskusi, da bi vrgel zakon o plačah.

Ali iz naivnosti ali pa zato, ker so to razumeli kot svojo zadnjo možnost, so republiški sindikalni liderji, ki niso bili privesek republiških državnih prvakov, pristali, da na ta način rešijo svoje posamezne probleme. Še posebej radi pa so na to pristali tisti, ki jim je partijska knjižnica »sugirala naloge: z vsemi močmi proti Anteju Markoviću! Tako se je v »nestranskarškem sindikatu« še letos začel hud boj za lokalno politično premoč in sedaj je nedvomno, da v njem prevladuje srbska opcija. Jasno je tudi, zakaj se Josipu Klisoviću in Mihi Ravniku, ki se »nista znašla niti v svoji republiki niti v federaciji«, najbolj očitno daje stol. No, za kakšne druge čase ostaja komentar o tem,

Zamrznitev članstva v zveznem sindikatu so Slovenci naznanili minuli teden, vendar je jasno, da je Zveza začela pokati že mnogo prej, takoj po kongresu.

V primeru, da bodo iz zvezne organizacije odšli slovenski in hrvaški republiški sindikati, Zveza pa bo namesto zmerne srbske postala nacionalno enobarna, je jasno, da bo izgubila tako razredno kot zakonsko identiteto za pogajanja z zvezno vlado.

če sta tadva prva občutila neusmiljenost medstrankarskih bojev zato, ker sta med maloštevilnimi pravimi sindikalisti, ali zaradi česa drugega. Sindikat Tomislava Milenkovića, ki je aktiven na istih mestih in enako intenzivno kot vladajoča partija v Srbiji, nima ta hip niti materialnih niti političnih problemov. Prepričani smo, da tudi ne preveč razmišlja o kratkovidnosti iskanja možnosti v enobarnem, zveznem sindikatu, z roko v roki z Momo Čolakovićem.

Ko so pred nekaj dnevi zvezni funkcionarji iz časnikov zvedeli, da je Ravnik »konvertiral« slovensko članstvo v ZSSJ, so se ljubeznivo začudili in se niti malo vznemirili, ker »Slovenci odhajajo«. Odločitev o izključitvi (do nadaljnjega) iz dela zveznega sindikata je Ravnik čez dva dni pojasnil novinarjem, saj ga nihče iz beogradske centralne ni vprašal za razloge. Razlogi pa so »permanentna napetost in nestrinjanje s stališči sindikata Srbije«, dalje v dejstvu, »da slovenski sindikat kljub dobri volji ni uspel vzpostavi-

ti dialoga s srbskim o gospodarski blokadi« in »zato ker se ne strinjamo z njegovim odnosom do delavcev, ki stavkajo na Kosovu, in s poskusi, da bi rešil problem Srbov na Hrvaškem brez vednosti sindikata Hrvaške«. Zamrznitev odnosov Ravnik tolmači kot legitimno spodbujanje depolitizacije dela v ZSSJ, toda v korist delavcev.

Zaradi tega je tudi običajnemu članu sindikata jasno, da Ravnik ponuja zadnjo možnost formalni razredni organizaciji, ki se je spustila v javne mednacionalne boje. Od tega, ali bo Moma Čolaković sedaj zapravljal dneve za razjasnjevanje formalnih razlogov v zvezi s članstvom Ravnikove firme ali bo hitro (četudi s sposobnim denarjem) plačal republiški sindikalni »posvet« – je sedaj odvisen obstanek cele organizacije. Edini način, da sedanja ZSSJ preživi v nekakšni Jugoslaviji, je, da se njegovi prvaki iz nacionalnih okolij držijo skupaj. To tudi ni tako težko izvesti v organizaciji, ki je osnovana pretežno na funkcionalnem principu (deset repu-

bliških in pokrajinskih in devetnajst strokovnih sindikatov). Toda ni težko samo pod predpostavko, da je domet Moma Čolakovića večji od tistega v znani nacionalni opciji »do zadnje kaplje znoja za svojo partijo«. Sodeč po dosedanjem reagiranju federalnih funkcionarjev, se bo vsa stvar najverjetneje končala z ugotovitvijo, da usoda ZSSJ ni odvisna od samoizključitve ene od članic. Če bo to epilog zadnjega poskusa slovenskih sindikatov za razredno spravo, bo zelo zbuvalo pozornost, da je Moma Čolaković obsodil ZSSJ na samomor iz zasede, napravljene prek Klisovičevega in Ravnikovega krsta.

V teh vročih političnih casih je namreč (še) videti, da je od sodelovanja sindikatov iz nacionalno najbolj izpostavljenih republik, Srbije, Hrvaške in Slovenije, odvisna razredna identiteta skupne organizacije. Samo tisti brez poslušala za realnost upajo, da bi lahko samo strokovni sindikati amortizirali nacionalni razdor v ZSSJ. Ni skrivnosti, da niti strokovni sindikati Jugoslavije ne bežijo od nacionalnega predznaka, in niti to ne, da alternativni, močnejše razredno obarvani sindikati vznikajo kot gobe. Prav tako ni skrivnosti, da gotovo vsi liderji v ZSSJ medsebojno komunicirajo z obtožbami, da so zraščeni z vladajočimi strankami v svojih republikah. Seveda so, toda ko že imajo enak problem, bi se lahko lepo pogledali iz oči v oči in z vi-

SINDIKATOM DEJAVNOSTI SLOVENIJE OBČINSKIM SVETOM ZSSS OBMOČNIM KOORDINATORJEM

Predsedstvo sveta Zveze svobodnih sindikatov Slovenije je na podlagi razprave na 6. seji sveta ZSSS 6. novembra oblikovalo predlog vsebinskih opredelitev funkcije Zveze svobodnih sindikatov Slovenije.

Ta dokument naj služi organom in organizacijam ZSSS kot dopolnilno gradivo pri obravnavi gradiv o organiziranosti in financiranju v ZSSS.

I. Izvirne pristojnosti in naloge zveze: (opredeljene naj bi bile v statutu ZSSS)

1. razvojnega sistema plač in tarifne politike kot osnov za kolektivno pogajanje
2. zastopanje v institucijah sistema, predvsem na naslednjih področjih:
 - delovno-pravna zakonodaja
 - socialna varnost
 - zaposlovanje
 - soupravljanje
 - ustavnost, zakonitost, pravna varnost
3. mednarodna dejavnost
4. organiziranje delovanja pravnega zastopanja in nudenje pravne pomoči v kolektivnih in individualnih sporih na področju delovnega in socialnega prava in premoženjsko pravne zadeve
5. postavljanje pogojev za delovanje vseh organizacijskih oblik v ZSSS na načelih solidarnosti
6. dograjevanje in razvijanje vloge, položaja in organiziranosti sindikatov ter medsindikatsko sodelovanje
7. politični marketing in informacijski sistem
8. usklajevanje interesov in aktivnosti znotraj zveze

Predlog kadrovske zasedbe:

- predsednik, sekretar, 4 člani predsedstva
- sedem strokovnih delavcev z visoko izobrazbo
- dva strokovna delavca z višjo izobrazbo
- štiri delavke s srednjo izobrazbo

Za opravljanje teh nalog predlagamo 19 izvajalcev, kar v stroškovnem smislu skupaj s pripadajočimi materialnimi stroški in delnim pokrivanjem stroškov tehničnih služb in uprave stavbe predstavlja 9 % sredstev članarine, ki jo sindikati podjetja name-nijo za druge ravni organiziranosti (55 %).

II. Skupno dogovorjene in prenešene naloge sindikatov dejavnosti, ki naj bi se opravljale v skupni strokovni službi: (naloge se opredelijo na osnovi interesov in potreb sindikatov dejavnosti in jih tudi le-ti na tej osnovi financirajo)

1. panožne kolektivne pogodbe in pogajanja
2. načrtovanje vsebine in organizacija izvedbe izobraževanja sindikalnih zaupnikov
3. sindikalna evidenca in statistika ter personalne zadeve zaposlenih
4. organizacija, funkcioniranje in strokovno vodenje sindikalnih skladov
5. izvajanje dogovorjenega sistema financiranja in finančno-materialnega poslovanja v zvezi in sindikatih dejavnosti, računovodske evidencije ter odnos do zunanjih finančnih institucij.

Predlog kadrovske zasedbe:

- šest izvajalcev z visoko izobrazbo
- en izvajalec z višjo izobrazbo
- osem izvajalcev s srednjo izobrazbo

III. Tehnične službe in uprava stavbe:

Te službe so namenjene za zagotavljanje prostorskih in drugih tehničnih možnosti za delovanje zveze in sindikatov dejavnosti. Na osnovi razdelitve lastnine na idealne deleže in izračuna stroškov posameznih uporabnikov prostorov krije vsak subjekt ekonomske stroške uporabe prostorov v Domu sindikatov in tehničnih služb. V okviru tehničnih služb in uprave stavbe so zajeta naslednja opravila: hišnik, vzdrževanje stavbe, ekonomat, varnostniki (telefonist), snažilke, glavna pisarna, voznik in vzdrževanje voznega parka, kurir, strojepisnica, bife, razmnoževalnica in snemanje.

Predlog kadrovske zasedbe:

- 17 izvajalcev srednje in nižje strokovne izobrazbe
 - en vodja službe
 - delavke v bifeju se ekonomsko pokrivajo s poslovanjem bifeja.
- Predlagana organiziranost služb pri zvezi in sindikatih dejavnosti pomeni tudi spremembe delitvenih razmerij iz 14. člena osnutka Pravilnika o financiranju in finančno-materialnem poslovanju ZSSS.

Predsednik sveta ZSSS
Miha Ravnik

dika razrednega interesa delavcev sprejeli kaj za rešitev svojega skupnega sindikata. To je tudi nujno, ker so tudi ortodoksne nacionalne oblasti dojele, da se lahko obdržijo samo kot demokratske tvorbe. Ko bodo skoraj začeli presejati tisti, ki so nacionalno prenapeti, ni izključeno, da bodo kot zrele hruške odleteli vsi »dežurni krivci«. Majave pozicije Ravnika in Klisovića, kot ne dovolj poslušnih, so prvi znak varovanja tradicije »žrtvenih jagnjen« v našem političnem sistemu. Milenkovića pa bi lahko doletela druga tura »preseljanja«, tokrat »pretirano prizadevanje, toda v demokraciji nepotrebnih navijačev, kakršen je Mitević«

Ko se v to klasično shemo odpadanja suhih listov vključijo tudi dejstva, da na vseh straneh vznikajo novi neodvisni sindikati, je jasno, da se je ZSSJ znašla pred »biti ali ne biti«. Enako je očitno, da je od spametovanja na relaciji srbski-hrvaški-slovenski sindikat odvisno, kako bo ZSSJ izkoristila svojo zadnjo možnost. V primeru, da bi iz federalne organizacije izstopili slovenski in hrvaški republiški sindikati, zveza pa bi namesto zmerne srbske postala nacionalno enobarna, bi namreč izgubila tako razredno kot zakonsko identiteto za pogajanja z zvezno vlado. Toda lahko bi se zgodilo, da bi se jugoslovanski sindikat (v zakonskem smislu) pojavil kje drugje, s konfederalnim sporazumom hrvaških in slovenskih sindikatov in podobno, in bi

se takšen legitimno ponudil ZIS-u za partnerja.

Po tem, kar sedaj delajo republiški liderji, je lahko oceniti trajanje federalne organizacije. Medtem ko na primer bosansko-hercegovski sindikat ultimativno zahteva od svoje republiške države, naj z zakonom vrže politiko iz podjetij, se srbski sindikat pripravljajo, da bo šel na večstrankarske volitve s svojimi kandidati. Pripomba opozicijske Demokratske stranke Srbije, da sindikat ni registriran kot partija in da po zakonu nima pravice kandidirati na volitvah, bo težko preprečila, da bo članarino trošil v nenamensko. No, ni problem samo v tem, da imajo vsi sindikalni liderji strankarski hobi, ampak tudi v dejstvu, da v petih mesecih skupnega individualnega dela niso članstva prepričali, da so vredni denarja, s katerim jih vzdržuje. Zaradi vsega tega ni izključeno, da bo tudi članstvo rado pomagalo svojim liderjem, da bodo, ko se že prostovoljno ponujajo za »žrtveno jagnje«, to željo čimprej uresničili. Še posebej, ker so direktorji, ne da bi jih sindikat oviral, začeli množično odpuščati delavce, se lotili prestrukturiranja gospodarstva in delati drugo, kar razlagajo kot krčenje poti v Evropo. Seveda ob blagoslovljanju političnega sistema, v katerem nimajo močnega razrednega nasprotnika.

Zoja Jovanov
(Javnost)

Predsedstvo sveta kranjskih sindikatov o osnutku zakona o privatizaciji

Tudi »razlaščeni« delavci bodo zahtevali odškodnino

Nekdanji lastniki bodo za razlaščeno premoženje dobili odškodnino, zahtevamo jo tudi delavci za odvzeto družbeno premoženje. Zavedamo se, da po veljavni definiciji družbene lastnine le-ta nima pravnega lastnika, vendar pa je dejstvo, da so to premoženje ustvarili delavci in jih je zato po logiki stvari (ne glede na takšno ali drugačno pravno definicijo družbene »nelastnine«), treba obravnavati kot njegove dejanske lastnike. Odvzem kakršne koli lastnine pa je v pravni državi možen samo proti primerni odškodnini.

Pravična razdelitev obstoječega družbenega premoženja med tiste, ki so ga ustvarili, je bila cilj različnih idej o polastnjenju družbene lastnine v obliki brezplačne razdelitve delnic zaposlenim delavcem in drugim državljanom. Te ideje so seveda preveč poenostavljene in iluzorne, da bi bile lahko v danih razmerah sprejemljive in izvedljive. Po eni strani bi bilo namreč iz različnih razlogov pri takšni razdelitvi popolnoma nemogoče doseči vsaj minimalno pravičnost, po drugi strani pa tako zastavljena privatizacija ne bi prinesla nobenih ugodnih ekonomskih učinkov. Zato v osnovi vsekakor podpiramo načelo izključno odplačane privatizacije družbene lastnine, na katerem temelji osnutek zakona. Noben bodoči lastnik sedanjega družbenega premoženja ne more postati lastnik, ne da bi zanj plačal realno ceno. Prav takšno izhodišče zakona pa hkrati omogoča, da postane realno izvedljiva tudi ideja o tem, da ob privatizaciji družbene lastnine delavci, ki so jo ustvarjali, ne smejo ostati praznih rok.

Sklad za razvoj bo s kupnino za prodano družbeno podjetje in s prodajo delnic sedanjih družbenih podjetij pridobil ogromna realna denarna sredstva, iz katerih bo v obliki obveznic izplačana od-

škodnina nekdanjim lastnikom razlaščenega premoženja. Nobe-nega razloga ni, da iz teh sredstev ne bi bili na enak način (obveznice sklada) primerno odškodovani tudi delavci, ki so dejansko ustvarili privatizirano družbeno premoženje. Teoretično je ta zahteva delavcev prav gotovo tako utemeljena, ot so zahteve nekdanjih lastnikov. Brez dvoma je izvedljiva tudi praktično, čeprav seveda izvedba ne bo enostavna. Privatizacija je namreč le nasprotna operacija nacionalizaciji.

Ne vztrajamo za vsako ceno pri zahtevi, da mora biti v takšni obliki delavcem povrnjena celotna vrednost sedanjega družbenega premoženja. Na vsak način pa zahtevamo za delavce vsaj delež celotnega premoženja in takšni višini, kakršna se sedaj predvideva za popust pri nakupu delnic. V tem primeru tudi dpade smisel dajanja kakršnih koli popustov za nakup delnic in bi se lahko le-te prodajale po realni ceni. Določeni popust (vendar ne v sedanji višini) bi bil lahko smiseln le še kot spodbuda za pospeševanje trga vrednostnih papirjev. Nikakor pa še tako velikanski popusti ne morejo nadomestiti sistema odškodnin delavcem v obliki prej omenjenih obveznic. Mnogo ali celo večina delavcev namreč nikoli ne bi prišla do omembe vrednega paketa delnic, ne glede na takšne ali drugačne popuste, čeprav bi načeloma imeli na podlagi svojega minulega dela pravico do določenih ugodnosti ob reprivatizaciji. **Predlagamo torej, da se delnice prodajajo v načelu brez popustov ali le z minimalnimi popusti, delavcem pa naj sklad izda obveznice za določen delež privatiziranega družbenega premoženja.**

Nominalna vrednost obveznic, ki pripadajo vsakemu delavcu, mora biti odvisna od njegovega prispevka k ustvarjanju družbenega premoženja. Pravico do določene odškodnine v obliki obvez-

nic morajo imeti vsi delavci, nekdanji delavci (sedanji zasebniki) ter upokojenci, pri čemer je temeljni kriterij njihova delovna doba v družbenem sektorju gospodarstva, morebitni korekcijski kriterij pa je lahko tudi višina njihovega osebnega doodka. Ker pa je ugotavljanje in preračunavanje osebnih dohodkov za nazaj močno zapleteno, predlagamo le uporabo temeljnega kriterija (delovna doba v družbenem sektorju).

Ni razlogov za dodatno pitanje države še z dividendami na podarjeni družbeni kapital

Sklad republike Slovenije za razvoj je institucija države in prenos družbenega kapitala na sklad pomeni v bistvu njegovo poddržavljenje. Če je osnovni namen te operacije spodbujanje trga vrednostnih papirjev, reinvestiranje družbenega kapitala, financiranje privatizacije in spodbujanje lastninskega prestrukturiranja nasploh, se s takšnim prijemom lahko strinjamo. Če pa je posledica tega dodatno financiranje države še z delom dobička podjetij v obliki dividend na podarjene delnice, pa to absolutno zavračamo.

Proračun naj se financira z običajnimi viri in ne z dobičkom podjetij. Čeprav bi ta varianta morda res pomenila zmanjšanje davkov in prispevkov, pa to nikakor ni nujno. V vsakem primeru pa bi se s tem financiranje države lahko popolnoma zameglilo. Če končni cilj prenosa družbenega kapitala na sklad res ni čisto navadno poddržavljenje družbene lastnine, ampak predvsem lastninsko prestrukturiranje gospodarstva, se mora država (sklad za razvoj) odpovedati premoženjskim pravicam (dividendam) iz podarjenih delnic. Za doseg omenjenega cilja namreč povsem zadostuje, če sklad dobi na podlagi delnic pravico do soupravlja-

nja podjetja in možnost prostega razpolaganja z delnicami oziroma njihove prodaje drugim lastnikom. **Delež pri dobičku podjetja na podlagi delnic, ki sicer pripada skladu kot formalnemu lastniku, pa naj se nameni bodisi pokojninskemu skladu bodisi delavcem podjetja za trinajsto plačo.** Predvsem druga varianta (razdelitev deleža sklada pri dobičku podjetja delavcem podjetja) ima dodatno prednost v tem, da lahko deluje v stimulativnem smislu in v bistvu prinaša zelo podobne efekte kot klasično delavsko delničarstvo (vsaj dokler sklad ne proda delnic drugemu lastniku).

Kakor koli že, v zakonu naj se izrecno določi, da se sklad odpoveduje razpolaganju z deležem pri dobičku. Določiti naj se tudi način uporabe teh sredstev, kot je bilo predlagano.

Popust pri nakupu delnic družbenega premoženja naj dobijo le tisti, ki so ga pomagali soustvarjati

Če bodo predvideni popusti za nakup delnic ostali, je treba tudi pravico do popusta v celoti vezati na že zgoraj omenjeni kriterij delovne dobe v družbenem sektorju v republiki Sloveniji. Kriterija državljanstva republike Slovenije in trenutne zaposlitve sta popolnoma neuporabna. Mnogim zaposlenim delavcem v »slabih« podjetjih popust pri nakupu delnic svojega podjetja ne bo koristil, saj delnic slabega podjetja ne bo nihče pripravljen kupiti. Po drugi strani pa bi se lahko s takšnim splošnim popustom za zaposlene močno okoristili delavci dobrih podjetij, čeprav tega premoženja niso sami ustvarili. Kriterij popusta za zaposlene bi torej ustvaril neupravičeno velike razlike glede štartnih osnov sedanjih delavcev pred prehodom v kapitalizem. Enako neupravičen je tudi kriterij državljanstva. Mnogi državljani drugih republik so dolga leta soustvarjali družbeno premoženje Slovenije, danes pa bi (če niso več zaposleni) ostali praznih rok. Pri

tem pa bi pravico do popusta lahko uveljavili prav vsi državljani Slovenije, tudi tisti, ki nikoli niso delali v družbenem sektorju.

Zakon naj torej izhaja iz načela, da popust pri nakupu delnic družbenih podjetij pripada vsem, ki so družbeno premoženje soustvarjali. Pri tem ni pomembno, v katerem podjetju so ga ustvarjali, saj vemo, kaj se je v prejšnjem gospodarskem sistemu dogajalo s prelivanjem družbene akumulacije. Edini zveličavni kriterij za ugotavljanje pravice do popusta in višine popusta je lahko le delovna doba delavca v družbenem sektorju gospodarstva republike Slovenije.

Delnice s popustom so lahko le imenski vrednostni papirji

Če je popust pri nakup delnic namenjen le določenim kategorijam bodočih kupcev, je treba zagotoviti, da bodo popust dejansko uporabile le te kategorije. Samo bujna domišljija si lahko predstavlja vse mogoče mahinacije in zlorabe, do katerih bi lahko prišlo, če bi se delnice s popustom prodajale kot prinosniški vrednostni papir. Brez dvoma bi veliko bolj kot tisti, katerim je namenjen, popust pri nakupu delnic posredno iskoriščali vsi drugi, ki sicer te pravice nimajo, imajo pa dovolj denarja. **Zato se lahko delnice s popustom prodajajo le kot vrednostni papirji, ki se glasijo na ime.**

Kaj je z delavskim (so)upravljanjem v našem bodočem kapitalizmu?

Zakon, ki v temelju spreminja lastninsko, organizacijsko in upravljalno strukturo gospodarskih subjektov (podjetij), bi moral vsekakor ustrezno precizirati tudi sistem upravljanja teh podjetij.

Prava sramota je, da se zakonodajalec kljub zagotovitvi, da nas ne želi pripeljati v liberalni kapitalizem prejšnjega stoletja, ni niti z besedico dotaknil vprašanja delavskega (so)upravljanja v bodočih kapitalističnih državah. Za takšno pomanjkijivost ni prav nobenega opravičila, kajti zakonodajalec se brez dvoma do-

bro zaveda, da je novelirana Markovičeva podjetniška zakonodaja v tem pogledu neuporabna za primer tako temeljite lastninske reforme, kot jo predvideva osnutek zakona o privatizaciji. Novelirani zvezni zakon o podjetjih namreč izhaja iz načela postopne privatizacije družbenih podjetij z izdajanjem internih delnic in se zato ne ukvarja z vprašanjem participacije delavcev. Po tem zakonu naj bi z deležem družbene lastnine v takšnih mešanih podjetjih še vedno upravljali delavci ali njihovi predstavniki. Če pa zakon o privatizaciji predvideva popolno odpravo družbene lastnine, mora vprašanje participacije delavcev pri upravljanju bodočih kapitalističnih družb urediti posebej in drugače, kot jo ureja zvezni zakon o podjetjih.

Delavci se prav gotovo ne bomo hkrati z družbeno lastnino pustili razlastiti tudi vseh upravljalnih pravic. **Zahtevamo, da se delavska participacija pri upravljanju podjetij zagotovi vsaj na nivoju, kakršnega poznajo razvite evropske države. Zahtevamo tudi, da se ta vprašanja rešijo že v zakonu o privatizaciji, kamor tudi sistemsko sodijo.** Ne pristajamo na analogni uporabo zveznega zakona o podjetjih ali na urejanje tega vprašanja z drugimi ali posebnimi zakoni. Na privatizacijo bomo pristali šele takrat, ko bomo točno vedeli, kaj nas v bodoče čaka tudi v tem pogledu.

Obvezno skrbništvo nad holdingi

Najhujši sistemski hibrid, ki ga je rodila dosedanja parcialna lastninska reforma gospodarskih subjektov, so tako imenovani družbenolastninski holdingi. Po večini so nastali le s knjigovodskimi prenosi kapitala med podjetji v nekdanjih sozdih. Razpolagajo z ogromnim družbenim kapitalom, vendar nimajo ustreznega organa upravljanja, tako da v tej vlogi hkrati nastopa kar vrhovni management. **Seveda gre za ekonomski in pravni nesmisel, ki ga je treba odpraviti z obvezno uvedbo začasnega skrbništva.** Sedanje določbe osnutka zakona sicer to omogočajo, vendar pa predlagamo, da se prav obravnavani primeri v zakonu opredelijo kot obligatorni primer uporabe instituta začasnega skrbništva.

Za železničarje Slovenije in Istre so ustanovili potrošniško zadrugo Konzum

Od igle do lokomotive, pa tudi krompir

Lahko bi rekli, da nas je končno le srečala pamet, ali pa nas je revščina prisilila, da smo začeli razmišljati, iskati in odkrivati načine, ki smo jih poznali že pred 50 in več leti. Za trgovino gre. Iz leta v leto se je začela vesti vse bolj monopolistično. Namnožili so se posredniki, ki seveda k ceni proizvajalca le pripisujejo odstotke zasluzka. Vse je res že šlo predaleč in tudi brez »prehajanja« na tržno gospodarjenje bi se moralo kaj spremeniti. Monopol so resda začeli razbijati zasebni trgovci. Zasluzku, kolikor se ga le da iztržiti, pa se tudi oni nočejo odreči. Razlike v cenah so zato minimalne.

Zadnje čase pa so se začela pojavljati sindikalna podjetja, ki obljublajo, da bodo oklestile razne marže posrednikov. Iz klasične ozimnice (krompir, jabolka, čebula...) nameravajo razširiti asortiman praktično na vse blago. Nekaj takih podjetij že dela.

Pojavljajo pa se tudi potrošniške zadruge, takšne, kot smo jih poznali že pred vojno, a smo jih leta 1948 zaprli.

Tako so pred kratkim ustanovili Potrošniško zadrugo železničarjev Slovenije in Istre (KONZUM). O dosedanjem delu in o načrtih Konzuma nam je pripovedoval v. d. direktorja Marjan Šajna.

»Ideja o potrošniški zadrugi je med železničarji že stara,

saj smo jo imeli že pred vojno. No, šele zakon o zadrugah, ki je bil sprejet januarja letos, nam je omogočil, da je dolgoletna želja postala stvarnost.

Z 51 člani smo tako pred dobrim mesecem ustanovili zadrugo Konzum. Do srede oktobra smo imeli že 2200 članov. Računamo pa, da bomo imeli v enem letu najmanj 15.000 članov. Člani lahko postanejo vsi, ki so zaposleni pri železniškem gospodarstvu Ljubljana, seveda tudi upokojenci in morebitni tehnološki presežki. Ob pristopu položi vsak član 500 din in podpiše izjavo, da bo ob morebitnih težavah Konzuma objamčil s 1000 din. Mimogrede, v statutu je še zapisano, da pa predsednik Konzuma jamči z vsem svojim premoženjem.

Kot je povedal Šajna, bo imela zadruga sedež in seveda tudi trgovino v Ljubljani. Imajo pa že lokacijo za svoje prodajalne oziroma se zanje dogovarjajo še v Mariboru, Celju, Novem mestu, Novi Gorici, Postojni, Divači in Puli, kasneje pa morda še kje. Trgovine bodo seveda v prostorih ŽG. Železniško gospodarstvo pa jim bo pomagalo tudi drugače, predvsem s prevozi, pa tudi z različnimi službami. Dali pa so tudi začetni kapital.

»Ob ustanovitvi smo sprejeli načelo, da bomo kupovali najkvalitetnejše blago po najnižjih možnih cenah. Izlo-

čili bomo vse posrednike in pri nekaterih proizvajalcih imeli zaradi večjih količin tudi super popuste.

Kaj bomo prodajali? Čisto na kratko: od šivanke do lokomotive. Še posebej bo naš asortiman bogat zato, ker bomo registrirani tudi za zunanjetrgovinsko poslovanje. Naj vam povem samo nekaj primerov iz naše sicer kratkotrajne, a že kar uspešne dejavnosti: krompir, recimo, smo prodajali po 4 din, jabolka po 5 do 7 din. Obojega smo prodali že precej več kot 20 vagonov. Kot veste, je lignit v kohih v običajni trgovini po 1.200 din za tona. Naši člani so ga dobili po 540 din. Tako smo izračunali, da bomo, ker ne bo posrednikov, lahko cenejši za 15 do 60 odstotkov. Takšne so namreč marže posrednikov. Marsikje pa, kot že sedaj ugotavljamo, bomo lahko dosegli odložitve plačila tudi do 45 dni. Tako bodo naši člani lahko odplačevali v več obrokih.

Samo še to naj povem, da so se marsikateri naši člani tudi obvezali, da nam bodo pri organizaciji in poslovanju prostovoljno pomagali. Seveda bo to še pocenilo naše poslovanje.

Načelno naj bi Konzum posloval brez dobička. Če pa ga kaj bo, ga bodo ob koncu leta razdelili članom v obliki blaga.

Andrej Agnič

Vabljev napis poziva člane ZSSS k nakupu s popustom!

Nakup s popustom

Murskosoboški občinski svet Zveze svobodnih sindikatov se je dogovoril za popuste svojim članom in sicer s Cvetko Davidovski, lastnico samopostrežne trgovine BOB na Lendavski 39/d v Murski Soboti.

Tako imajo člani ZSSS (z izkaznico, seveda) najmanj 10-odstotni popust pri nakupu blaga v vrednosti nad 300 dinarjev. Pri nakupih nad 1.000 din lahko plačajo v dveh obrokih, pri nakupu nad 2.000 din pa v treh. 15-odstotni popust pa dobijo kupci - člani ZSSS, če kupijo ene vrste blago v skupni vrednosti najmanj 2.000 din.

Popust za člane ZSSS soboške občine velja od 26. oktobra. Za zdaj v Bobu še ni prevelike gneče, vendar pa jo v kratkem pričakujejo.

Filip Matko

Odpraviti eskalacijsko klavzulo

Na trajno zaostajanje osebnih dohodkov za rasto življenjskih stroškov enostavno ni mogoče pristati.

V obdobju dogovorne ekonomije je z družbenim dogovarjanjem in samoupravnim sporazumevanjem nastalo nekaj miselnih in metodoloških mojstrov, ki se tu in tam prebijajo tudi v sedanje obdobje. Med temi imajo različne formule »zaostajanja rasti osebnih dohodkov za rasto dohodka« in tudi različne oblike indeksiranja osebnih dohodkov kar pomembno vlogo. V nekoliko spremenjeni, a še bolj nesprejemljivi obliki se ta filozofija sedaj ponuja kot eskalacijska klavzula splošne kolektivne pogodbe za gospodarstvo, na podlagi katere naj bi se plače v gospodarstvu le deloma valorizirale in s tem za stalno zaostajale za rasto življenjskih stroškov.

Splošna kolektivna pogodba za gospodarstvo, ki je bila podpisana konec julija letos, vsebuje v 32. členu določbo, da se izhodiščni osebni dohodki valorizirajo v skladu z rasto življenjskih stroškov z uporabo eskalacijske klavzule:

– do rasti vključno 5 % mesečno se za vsak odstotek rasti življenjskih stroškov sorazmerno povečajo tudi izhodiščni osebni dohodki;

– v primeru rasti nad 5 % do vključno 10 % se za vsak odstotek rasti življenjskih stroškov nad 5 % izhodiščni osebni dohodki povečajo za 0,9 %;

– v primeru rasti nad 10 % se za vsak odstotek rasti življenjskih stroškov nad 10 % izhodiščni osebni dohodki povečajo za 0,8 %;

Morda je ob podpisu kolektivne pogodbe še kazalo, da sta inflacija in z njo rast življenjskih stroškov dokončno ustavljena, vendar so že naslednji meseci pokazali, da ni tako in da so bili podpisniki kolektivne pogodbe povsem neupravičeno optimisti. Življenjski stroški se povečujejo za več kot pet odstotkov me-

sečno in trenutno tudi ne kaže na kakšno bistveno zmanjšanje; bolj verjetno je povečanje za več kot deset odstotkov v posameznem mesecu. To pomeni, da eskalacijska klavzula že uveljavlja valorizacijo izhodiščnih osebnih dohodkov v škodo in na račun delavcev, kar lahko postane v nasled-

njih mesecih še veliko bolj izrazito. Poglejmo, kaj pomeni uporaba eskalacijske klavzule v razmerah, če bi se življenjski stroški vsak mesec povečevali le desetino (to je v tem trenutku kar realno) in če za izhodišče izračunavanja uporabimo 6.000 dinarjev mesečne plače delavca:

	Usklajeno	Količnik	Eskalacija	Količnik
1. mesec	6.000	1,00	6.000	1,00
2. mesec	6.600	1,10	6.570	1,10
3. mesec	7.260	1,21	7.194	1,20
4. mesec	7.986	1,33	7.877	1,31
5. mesec	8.785	1,46	8.625	1,44
6. mesec	9.664	1,61	9.444	1,57
7. mesec	10.630	1,77	10.341	1,72
8. mesec	11.693	1,95	11.323	1,89
9. mesec	12.862	2,14	12.399	2,07
10. mesec	14.148	2,35	13.577	2,26
11. mesec	15.563	2,59	14.867	2,48
12. mesec	17.119	2,85	16.279	2,71

V enem ali v dveh mesecih je razlika v plači zaradi uporabe eskalacijske klavzule v resnici majhna in skorajda zanemarljiva, a če jo obračunavamo daljše obdobje, so razlike že občutne. Podpisniki kolektivne pogodbe gotovo niso izdelali takšnega računa, preden so sprejeli to omejitev. Račun namreč pokaže, da bi bilo zaostajanje že v enem letu 6-odstotno, kar je zaradi stalnega naraščanja življenjskih

stroškov nedopustno valjenje bremena inflacije na ramena delavcev, saj so nekateri že zdaj pod mejo preživetja. Na to enostavno ni mogoče pristati, predvsem zato, ker je to zaostajanje trajne narave. Eskalacijska klavzula v splošni kolektivni pogodbi za gospodarstvo je za delavce nedopusten spodrsrlaj, ki se ne sme ponoviti. Trajna uporaba eskalacijske klavzule bi delavce na spodnji meji pla-

čilne lestvice potisnila daleč pod raven preživetja in mogoče je izračunati, v kolikšnem času noben delavec s plačo ne bi mogel več preživeti. Eskalacijsko klavzulo je torej treba odpraviti, zato ker pomeni stalno in stopnjevano zaostajanje plač za povečevanjem življenjskih stroškov in s tem stalno in stopnjevano siromašenje vseh zaposlenih. Če iz narodnogospodarskih razlogov ni mogoče zagotoviti sprotnega usklajevanja plač z naraščanjem življenjskih stroškov, je razlika mogoče uveljaviti edinole z zamudo, vendar tako, da so roki in postopki tega odloga vnaprej določeni. To pomeni odložitev usklajitve, kar je edino še sprejemljiva oblika uveljavljanja medsebojne povezanosti med višinama življenjskih stroškov in plač. Eskalacijska klavzula v nasprotju z odlogom pomeni trajno znižanje ravni plač, to pa je nesprejemljivo.

Tarifni del splošne kolektivne pogodbe za gospodarstvo (29.–42. člen) velja le do 31. 3. 1991. Z vsemi drugimi spremembami in dopolnitvami, ki bodo uveljavljene v tem obdobju, je treba spremeniti tudi 32. člen: **odpraviti eskalacijsko klavzulo.**

Ilija Jurančič

Brez panožnih pogodb tudi splošne ne bo

Eden izmed osnutkov kolektivne pogodbe za družbene dejavnosti, ki se je konec avgusta nekako izmuznil v javnost, je povzročil precej hude krvi, komentarjev, tudi demantijev, s katerimi so mu pripravljenci odrekli verodostojnost za javno obravnavo. Kljub vsem pomanjkljivostim, ki jih je vseboval, pa je vendarle vzbudil veliko pozornost med delavci v družbenih dejavnostih – v vzgoji, izobraževanju in znanosti, v kulturi, zdravstvu in socialnem skrbstvu, družbenih in državnih organih ter finančnih organizacijah. Zato so toliko bolj nestrno pričakovali večkrat objavljen »pravo« verzijo kolektivne pogodbe, še zlasti zato, ker so praktično v vseh sindikatih družbenih dejavnosti za svoje področje pripravili kolektivne pogodbe, jih posredovali ustreznim upravnim organom, pa praviloma niso dobili nobenega odgovora oziroma so naleteli na popolno ignoranco.

Kakor koli že, uradni osnutek kolektivne pogodbe je od 23. oktobra v javnosti, v splošnih določbah pa je zapisano, da to kolektivno pogodbo sklepata izvršni svet Skupščine Republike Slovenije in sindikati dejavnosti za posamezna področja družbenih dejavnosti. Že ta dikcija iz uvoda, ki govori o dveh partnerjih, v nadaljevanju pa drugega partnerja razprši na »sindikate dejavnosti za posamezna področja družbenih dejavnosti (v tistem spornem osnutku, je bil zapisan očitno tudi

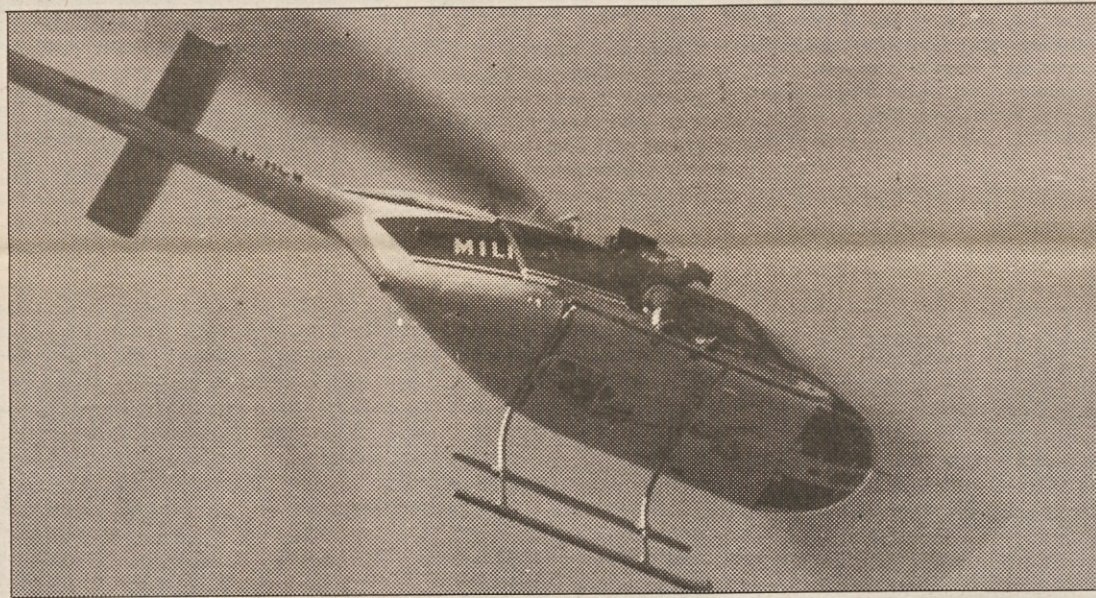
sedanji namen predlagatelja – namreč, da morajo biti sindikati kot pogodbeni stranka primerno organizirani kot združenje sindikatov družbenih dejavnosti), dokazuje, da predlagatelju ni do tega, da bi katerokoli pogodbo kaj kmalu sklenil.

O osnutku kolektivne pogodbe so razpravljali tudi na razširjeni seji predsedstva Zveze svobodnih sindikatov Slovenije. Ob sodelovanju predstavnikov sindikatov družbenih dejavnosti, ki se združujejo v Svobodne sindikate, so tehtali, kaj ponujeni predlog pri- naša in ali se kaže vključiti v aktivnost za sklenitev kolektivne pogodbe. Zanimalo jih je seveda tudi, kako bo mogoče podpisati pogodbo, ko vemo, da na primer Konfederacija sindikatov-Neodvisnost načeloma nasprotuje sklepanju kolektivnih pogodb.

Prevladalo je stališče, da v osnovi kolektivni pogodbi ne nasprotujejo. Pomeni skupno izhodišče za urejanje posameznih vprašanj v kolektivnih pogodbah posameznih dejavnosti, vendar je vanjo treba čim bolj vključiti tudi njihove vsebinske pripombe. Zatevajo pa – pri tem so zlasti vztrajali predstavniki sindikatov dejavnosti – da je treba vzporedno s pogajanjem o splošni kolektivni pogodbi intenzivirati tudi delo pri kolektivnih pogodbah dejavnosti. Drugače povedano, brez panožnih kolektivnih pogodb tudi splošne ni. Pomembno pri tem stališču je, da tudi drugi sindikati, ki delujejo na ožjih področjih – v zdravstvu jih je na primer sedem – podpirajo takšno usmeritev.

Čeprav imajo že v tej fazi tudi konkretnije pripombe na besedilo kolektivne pogodbe, pa so se za zdaj dogovorili aktivirati svojo pogajalsko skupino, ki bo skupaj s predstavniki sindikatov dejavnosti dogradila vsebinski odnos sindikatov do kolektivne pogodbe. Republiški sekretariat za delo pa naj bi po njihovem mnenju spodbuditi druge sindikate – težava je, da večinoma niso panožno organizirani – da se vključijo v postopek.

Igor Žitnik

Ptica lepota, ki vzleti in nosi gospoda Janšo, ali je za parado, ubogim Lučanom, Lubencem in v Podvolovljek ni zmogla prinesiti niti zdravil.

Slika: Lucas

Kako daleč smo s kolektivnimi pogodbami dejavnosti

Zapletajo v GZS

Splošna kolektivna pogodba za gospodarstvo je bila podpisana 27. julija letos, splošna kolektivna pogodba za družbene dejavnosti pa je v razpravi. Preseneča ugotovitev, da po podpisu splošne kolektivne pogodbe za gospodarstvo ni bila podpisana niti ena kolektivna pogodba za dejavnost v gospodarstvu. Če upoštevamo že zdavnaj ugotovljeno, da je splošna kolektivna pogodba, predvsem glede razmerij in plač, podlaga za kolektivne pogodbe dejavnosti, položaj ni spodbuden. Zavedati se namreč moramo, da se s splošnimi načeli, zapisanimi v splošni kolektivni pogodbi, objektivno ne morejo opredeliti vse posebnosti posameznih dejavnosti, da ostaja nedorečen 33. člen splošne kolektivne pogodbe o možnem zmanjševanju izhodiščnega osebnega dohodka za 20 %, ker se morajo merila opredeliti v pogodbah dejavnosti.

Čeprav je priprava kolektivnih pogodb dejavnosti izjemno zahtevno delo in terja vrsto računov, posnetkov stanja, projekcijo ter simulacijo modela, tudi sami z narejenim nismo zadovoljni. Presek razmer pri pripravi kolektivnih pogodb v gospodarstvu kaže:

1. graditeljstvo – pogajanja zamrznjena za 6 mesecev
2. kovinska in elektro industr. – v fazi pogajanj
3. gozdarstvo – v fazi pogajanj
4. lesarstvo – v fazi pogajanj
5. kmetijstvo in živil. industrija – v fazi pogajanj
6. kemična in nekovinska industrija – v fazi pogajanj, sekcija pri GZS meni, da zadošča splošna pogodba in ni potrebno širiti pravic

7. trgovina – Sekcija GZS meni, da zadošča splošna pogodba
8. tekstilna industrija – predlog za pogajanje
9. usnjarska industrija – predlog za pogajanje
10. elektrogospodarstvo – osnutek
11. premogovništvo – osnutek
12. papirna industrija – osnutek
13. gašična industrija in založništvo – osnutek
14. prevoz blaga v cest. prometu – osnutek
15. cestni potniški promet – osnutek
16. železniško gospodarstvo – osnutek
17. komunalno-stanovanjsko gospodarstvo – osnutek
18. obrt – predlog za pogajanje
19. drobno gospodarstvo – osnutek
20. turizem in gostinstvo – predlog

Poleg tega kaže omeniti, da so pripravljene tele kolektivne pogodbe s področja družbenih dejavnosti (zdravstvo – predlog za pogajanja, kultura – predlog za pogajanja, osnovno šolstvo, srednje šolstvo). Nekaj pogodb je nastalo zunaj ZSSS (novinarji – sindikat novinarjev, visoko šolstvo – neodvisni sindikat delavcev Ljubljanske univerze). Prav gotovo moramo šteti za napredek, da so pri kolektivnih panožnih pogodbah začeli sodelovati Neodvisni sindikati – Konfederacija neodvisnosti.

Čeprav ni vse, kar nastaja v ZSSS, suho zlato, se nam zdi, da je več problemov in zastojev pri Gospodarski zbornici. Zdi se nam, da je to posledica bežanja pred odgovornostjo.

Brane Mišič

Breme reforme obležalo na izvoznikih

Vlečna konja klecata

Statistiki so izračunali, da je septembra skupni izvoz v Jugoslaviji padel za 12 odstotkov, skupni uvoz pa še narašča; le uvoz reprodukcijskega blaga, ki ga potrebuje industrija, pada že pol leta. Ti podatki pričajo, da je povsem ob veljavo Markovičeva teorija, ki je temeljila na pričakovanju, da bo gospodarstvo ob čedalje slabši prodaji doma prisiljeno še naprej (čedalje več) izvažati, ne glede na dohodek, ki ga bo s tem pridobilo. Tudi izčrpavanje gospodarstva z vladno tečajno politiko je pomagalo spraviti gospodarstvo na tla. Razne vrste intervencijskega uvoza so sicer napolnile naše trgovine, proizvodni del gospodarstva pa se vse bolj krčevito bojuje za vsakdanje preživetje. Uvoz reprodukcijskega materiala pada že od maja.

Septembra tako v Jugoslaviji niti ena republika (v primerjavi z lanskim) ni povečala izvoza, na konvertibilna tržišča pa sta nekoliko več izvozili le Slovenija in Hrvaška. Skupni jugoslovanski izvoz je bil septembra kar za 12 odstotkov nižji kot lani. Konvertibilni izvoz pa se je zmanjšal

za 7 odstotkov. Skoraj pol manj kot prej so septembra izvozili na Kosovu in v Črni gori, medtem ko je bil izvozni padec v Sloveniji malenkosten. Kljub temu Jugoslavija po devetih mesecih še ohranja dokaj visoko izvozno rast, namreč okoli 11-odstotno pri celotnem izvozu in 16-odstotno pri konvertibilnem. Toda če bi se padanje izvoza nadaljevalo, bi ta rast naglo skopnela. Ob tem pa skupni uvoz še naprej močno narašča in se je v devetih mesecih povečal za 26 odstotkov, konvertibilni pa za več kot 34 odstotkov. Slovenija je v prvih devetih mesecih letos dosegla 29 odstotkov celotnega in 31 odstotkov konvertibilnega izvoza države. Izvozni delež Hrvaške je pri celotnem izvozu 21-odstoten, pri konvertibilnem pa 22-odstoten. Obe republiko torej skupno ustvarita dobro polovico celotnega jugoslovanskega izvoza. Če k temu prištejemo še izvozni delež BiH, katere izvozni delež je pri celotnem izvozu 14-odstoten in pri konvertibilnem 12-odstoten – pridemo že do blizu 70 odstotkov celotnega jugoslovanskega blagovnega izvoza, ki ga dosejajo te tri republike.

Vsa Jugoslavija pa je v prvih devetih mesecih kljub temu pokrila z izvozom le 81 odstotkov celotnega uvoza in komaj 78 odstotkov konvertibilnega uvoza, kar vse je bistveno slabše kot v enakem obdobju lani.

In s kakšnimi ukrepi izravnati to razliko med izvozom in uvozom, kako spodbuditi izvoz? Zvezna vlada izvoznikom ponuja finančne spodbude, vendar le 10-odstotne, kar pri 35-odstotni precenjenosti dinarja pušča 25-odstotno »luknjo«, da ne govorimo o izgubah, ki so zaradi tega nastale v gospodarstvu že doslej. V Sloveniji nameravamo vpejljati lastne izvozne spodbude za neto izvoznike, ni pa jasno, kje dobiti zanje denar. Možnosti sta dve: ali ta denar odtegniti od prispevkov federaciji ali ga vzeti gospodarstvu.

Obe možnosti pa pomenita le prelaganje denarja iz enega žepa v drugega. Tu je še tretja pot, ki je še vedno najcenejša, ekonomsko najbolj upravičena in najhitrejša: devalvacija dinarja! To pa pomeni: zlom Markovičeve reforme!

V. B.

Čudež, imenovan Trend

O čudežu, imenovanem Trend, se zadnje čase kar precej piše. Nastopa kot dokaz za povsem različne teze. Eni z zgražanjem pišejo o tem, da gre za zasebni »biznis«, ki ni drugega kot navadno goljufanje, drugi, prav tako z zgražanjem, kako je mogoče, da delavke zasedejo zasebno podjetje in nihče nič ne ukrepa. V resnici je Trend pravi otrok časa. Kaže tudi na to, kaj bi bilo vse treba storiti, pa se ne.

Denimo: Trend je kupil propadlo podjetje Lilet pod ceno. Drži, da je v tržnih gospodarstvih vrednost podjetja natančno tolikšna, kolikor se zanj iztrži; bilance in ocene ne štejejo, štejeta ponudba in povpraševanje. Vendar v tržnih gospodarstvih trg podjetij – je, pri nas pa ga še ni. Pri nas niti ne vemo natančno, kaj se sploh prodaja. Na začetku se je zdelo samoumevno, da je kupec skupaj s tovarno dobil tudi lokale, ki jih je Lilet imel v najemu; šele ko so začele krožiti govorice in ko menda tudi najemina ni bila plačana, se je občina, lastnik lokalov, domislila, da bi te zlate jame lahko oddala tudi komu drugemu. Novemu lastniku je seveda pripadla tudi t. im. »kapitalizacija« nadomestil za brezposelnost, ki pripadajo delavcem. Ta vsota pomeni znaten del kupnine in v bistvu je tako država lastniku plačala dobršen del novega podjetja. Zakoni namreč lastniku ne postavljajo nobenih pogojev in ne zahtevajo nobenih jamstev; teoretično lahko pobere delavska nadomestila in naslednji mesec vrže delavce na cesto. Logično bi bilo, da ob takšnem prispevku delavci postanejo solastniki za protivrednost svojega deleža; vendar to ni urejeno. Skupaj s podjetjem so novemu lastniku pripadla tudi stanovanja, ki jih je podjetje s prispevki delavcev kupilo za svoje delavce; teoretično, ko bo sprejet novi stanovanjski zakon – predlagatelj meni, da bo to že do konca leta, lahko lastnik zdaj ta stanovanja proda in ima po določilih istega zakona pravico izseliti stanovalce, če bo sreča, celo v kratkem; zakon dopušča izselitev najemnika, ki dva meseca ni plačal stanarine; in kako bi stanarino plačali Trendovi delavci, nekdanji Liletovci, ki jim je lastnik »pozabil« poslati plače! Pri vsej zakonodaji namreč podjetje lahko mirno in ne kaznovano pusti delavce brez plač dva, tri ali več mesecev. Če bi delavci hoteli iztožiti svoje plače, bi jih morda dobili čez tri, štiri, pet let; sodni postopki so pač počasni.

Pri vsem skupaj je zanimivo, da nihče nič ne ukrepa. Vlada molči; poučeni govorijo, da ne brez razloga. Pristojna policijska oseba v televizijski oddaji mirno izjavi, da za ukrepanje ni razlogov. Dejstvo, da je Trend od nekaj tisoč ljudi pobral denar, objavljenih avtomobilov pa ni dobavil ne takoj ne čez mesec ne čez tri, je za pristojne službe samo »manjši gospodarski prekršek«. Dejstvo, da je gospod Grubelič pobral denar, namenjen za nadomestila brezposelnim Liletovim delavcem, ni jim pa dal plač, pa še niti prekršek ni! Pristojne službe se izgovarjajo, da nimajo dovolj pooblastil. Vlada, ki je znala čez noč vsiliti zdaj že razpiti zakon o moratoriju na sečnjno gozdov, ki je že naredil precej škode, pa v vsem tem času ni začutila potrebe, da bi hitro spremenila kak zakonski člen, ki bi, če službe res nimajo dovolj pooblastil – kar pa ni nujno res – ta pooblastila dal. Seveda, razumem, da oklevajo, celo v primeru, da govorice o vpletenosti vladnih ljudi v te posle niso točne. Okleva najbrž tudi zato, ker, če bi vlada ukrepala proti Trendu, ki je v bistvu majhno zasebno podjetje, se najbrž morala ukrepati tudi proti vrsti velikih. Da se, če ni denarja, delavecem ne izplača plač in da za zamude ni nikakršnega nadomestila, je postala že skoraj splošna praksa. Da se ne plača računov dobaviteljem, je skoraj samoumevno. Da se ne drži obveznosti do kupcev, zlasti glede rokov dobave, smo pač izkusili vsi, ki smo kdaj kupili kaj več kot žemljo. Skratka: upnika, kupca, delavca pri nas zakonodaja ne varuje dovolj, praksa pa sploh ne. Lep primer za to je prav Trend: zaradi računov, ki jih Trend ni plačal, se nekateri pravdajo že pet let in preden bodo postali izterljivi, bo šlo precej upnikov v stečaj. Vse to smo počeli zaradi »zaščite« gospodarstva. Jaz bi iz tega pobrala nauk, da je takšen način varovanja škodljiv in da je strogo varstvo upnikov, kupcev in tudi delavcev edini način, da se gospodarstvu splačajo kakovost, solidnost in razvoj. Če se ne spleča, ga namreč ni; saj smo sami najboljši primer za to. In kaj je ukrenila vlada? Še naprej tako varuje gospodarstvo, kot ga je prejšnja.

Kdo pa varuje delavce? Primer Trend-Lilet je živ izziv za tako vprašanje. Kakor koli je pluralizem zaželjen in koristen, se zdi, da je v tem času sindikalni pluralizem predvsem način za oslabitev sindikatov. Sindikalni pluralizem je, žal, razumeti predvsem tako, da sindikati nasprotujejo drug drugemu. Če nekje delavci stavkajo in jih podpre in sindikat, drugi takoj pohiti z izjavo, da je proti stavki. Če en sindikat kritizira vladni ukrep, čuti drugi dolžnost, da ga zagovarja.

Če en sindikat kaj predlaga, drugi to spodbija. Kolikor je pluralizem tudi v sindikatih potreben, se mi zdi, da bi se za poštene sindikate spodobilo, da ko gre za temeljne pravice delavcev, stopijo skupaj. Trenutno pa kaže, da pri nas to ni mogoče. Posledice bodo hude: nikogar ne bo, ki bi se zares lahko upiral drsenju v čisto začetno fazo kapitalizma, v fazo brezpravnih delavcev. To pa ni dobro niti za gospodarstvo.

Da se razumemo: sploh ne zanikam dobrih namenov, ki za vsem tem tičijo. Vendar to ni dovolj. Vlada trdi, da si mora najprej pridobiti moč, da bo lahko urejala stvari, saj jo sedaj ovirajo razni rdeči direktorji, Ravnikovi sindikati in neodgovorni opozicionalci. Spričo vsega, kar se dogaja, pa se mi vse bolj zdi, da z močjo, ko si jo bo pridobila, ne bo imela kaj početi. Moč namreč ni v tem, da imaš ljudi, ki te ubogajo, moč je v tem, da znaš.

Pa še tole: nekje sem prebrala kritiko Delavske enotnosti, češ da o vladi piše samo strupeno. Nemara bo tudi tale moj prispevek uvrščen tako. Pa: prvič, ali je ob primeru Trend sploh mogoče pisati kako drugače? Drugič, prilizovalci so morda prijetni, koristni od njih pa ni nobene.

Marija Cigale

TGA Kidričevo

Potrpežljivost pojenjuje

Zaradi čedalje glasnejših vprašanj delavcev o usodi družbenega podjetja TGA »Boris Kidrič« Kidričevo, je predsedstvo njihovega sindikata sklicalo izredno konferenco, ki so se je udeležili tudi najvišji predstavniki ptujske oblasti. Ko so po obsežni razpravi ugotovili, da so vse zmožljivosti za proizvodnjo aluminija izkoriščene 100-odstotno; da pri porabi surovin in energije spadajo med najproduktivnejše proizvajalce aluminija v Evropi; da imajo obratna sredstva vezana za minimalen čas (za surovine in reprodukcijski material 23 dni, za končne izdelke 14); da prodajo na tuje 72 odstotkov proizvodnje pod enakimi pogoji kot drugi svetovni proizvajalci; da proizvodnjo financirajo izključno s lastnimi sredstvi; da se število zaposlenih zmanjšuje iz meseca v mesec (letos jih je odšlo že 200), čeprav njihovi osebni dohodki predstavljajo le 8- do 9-odstotni delež v strukturi lastne cene aluminija...

– niso mogli najti odgovora na naslednja vprašanja:

a) zakaj podjetje posluje z izgubo (169 milijonov din v obdobju I-IX/90),

b) zakaj je ZR že drugič blokiran,

c) zakaj se osebni dohodki niso povečali že od februarja letošnjega leta (izplačujejo za jamčene osebne dohodke).

Življenjski stroški so iz meseca v mesec višji, saj se dvigujejo stanarine, stroški za kurjavo, električna energija, prevozi, živila, oblačila in drugo.

Septembrski OD je znašal le 4.939 din, vanj pa je vključen tudi približno 14-odstotni dodatek za izmensko delo (3 izmene) in dodatki za težke delovne razmere. Kar 66 delavcev je prejelo razliko do zajamčenega OD.

Kako to, da se OD pri nas ne morejo povečati, povečujejo pa se pri podjetjih, ki zmanjšujejo fizični obseg proizvodnje, ki ne uspevajo prodati svojih izdelkov, ki malo ali nič ne izvažajo?

Kako se lahko povečujejo OD vse družbene režije, od občine do republike?

Ker vodstvo podjetja v tednu dni od zadnje izredne konference ni nakazalo rešitev oz. predlogov za povečanje osebnih dohodkov, se je predsedstvo sindikata ponovno sestalo in se soglasno preimenovalo v stavkovni odbor ter postavilo naslednje

zahteve:

1. Zahtevamo povečanje osebnih dohodkov za oktober do višine, ki jo predpisuje splošna kolektivna pogodba (42 %).

Odgovor na to zahtevo pričakujemo do 6. 11. 1990, izplačilo povečanih OD pa do 17. 11. 1990.

Če obe zahtevi ne bosta realizirani, bo stavkovni odbor organiziral stavko.

2. Konkretna zagotovila glede nadaljnje eksistence podjetja, najpozneje do 20. 11. 1990.

Vodstvu podjetja dajemo vso podporo pri iskanju rešitev in pogajanjih z vlado, od Izvršnega sveta Republike Slovenije pa zahtevamo, da se končno loti reševanja problema, katerega zahtevnost bi jim v vsem tem času že morala biti znana.

Samo nekaj vprašanj:

a) Ali mora res TGA pokrivati vse stroške neproduktivne proizvodnje in oskrbe z električno energijo ter plačevati energijo še enkrat več kot najdražji proizvajalec v Evropi (VAW: 460 dolarjev/t aluminija, TGA: 970 dolarjev/t aluminija) in to kljub nižji specifični porabi električne energije na tona aluminija?

b) Čemu moramo plačevati prispevek za razširjeno reprodukcijo elektrogospodarstva, kljub dejstvu, da so bile hidroelektrarne v naši bližini grajene tudi z našim denarjem?

Čemu prispevek za razširjeno reprodukcijo, če pa z izklopom elektralizacije A in ob nadaljevanju oskrbe iz srbskega elektrogospodarstva vračamo okoli 38 MW moči?

c) A moramo res samo izvozniki plačevati davek »stabilizacije YU gospodarstva« na osnovi prečenjenega dinarja? Kako si slovenski parlament predstavlja jutrišnjo suvereno Slovenijo brez gospodarske povezave z Evropo? Osnove te pa so tisti, ki izvažajo, vendar gospodom v parlamentu to očitno ni jasno, saj so to dokazali z nesprejetjem zakona o izvoznih stimulacijah za neto devizne izvoznike.

d) Kako dolgo bomo še morali prenašati oderuške obresti domačih bank?

e) Kako si vlada predstavlja poslovanje z blokiranim žiro računom? Ga je res potrebno blokirati zaradi neplačanih (pa še spornih) prispevkov Republiki Sloveniji?

f) Kdo bo nosil odgovornost za razpad celotnih proizvodnih kapacitet, do katerega bo neizogibno prišlo zaradi nezmožnosti plačila surovin in energije, ter prekinitve poslovnih odnosov zaradi blokiranega žiro računa?

g) Kako si vlada predstavlja možnost nadaljevanja prestrukturiranja in ekološke situacije v TGA, če moramo istočasno odvajati ogromna sredstva za t. im. »ekološki davek«, ki bi se naj koristil za druge, t. im. splošne potrebe (tudi za ogrevanje in čiščenje Ljubljane)?

Če do 20. 11. 1990 ne dobimo ustreznih, dovolj trdnih zagotovil o pogojih nadaljnega poslovanja, napovedujemo za **21. 11. 1990 prekinitev proizvodnje – stavko!**

Zavedamo se, da obstoji resna nevarnost razpada celotnega sistema (tako na glinični, kot na aluminijski strani), saj tehnologija proizvodnje aluminija zahteva neprekinjen nadzor in oskrbo elektrolitskih peči.

Toda tega bi se morali zavedati tudi tisti, ki so in še vedno lagodno živijo od rezultatov našega dela!

Stavkovni odbor je o svojih zahtevah seznanil pristojne. Kidričevo, 2. 11. 1990

Predsednik stavkovnega odbora

Ivan Potočnik

**PRAVNIK
SVETUJE**

Vprašanje:

Katere so izjemne okoliščine, na osnovi katerih lahko poslovodni organ začasno razporedi delavca na delovno mesto, za katero se zahteva nižja stopnja strokovne izobrazbe, kot jo delavec dejansko ima?

Odgovor:

Dvaindvajseti člen Zakona o delovnih razmerjih (Ur. list R Slovenije 16/90) določa, da mora delavec opravljati delo na delovnem mestu, za katero se zahteva nižja stopnja strokovne izobrazbe, v primerih izjemnih okoliščin, določenih v kolektivni pogodbi ali splošnem aktu. Za izjemne okoliščine se štejejo: primeri višje sile (naravne in druge nesreče, pri katerih je ogroženo življenje in zdravje ljudi ali premoženja), reševanje človeških življenj in zdravja, nenaden kvar surovin ali materiala, ki povzroča popoln ali delen zastoj delovnega procesa itd.

Razporeditev delavca v smislu 22. člena Zakona o delovnih razmerjih je začasna; traja toliko časa, kolikor trajajo izjemne okoliščine. Zakon postavlja za začasno razporeditev tri pogoje: da gre za izjemne okoliščine, določene s kolektivno pogodbo ali splošnim aktom, da je mogoče z drugačno razporeditvijo delavcev na delo zagotoviti njihovo zaposlitev in da je s takšno razporeditvijo omogočeno nemoteno opravljanje dela.

Splošna kolektivna pogodba za gospodarstvo določa v 10. členu dva dodatna primera, ko je mogoče delavca začasno razporediti na delo, ki ne ustreza vrsti in stopnji strokovne izobrazbe, znanju in zmožnostim delavca. Gre za primer nenadne odsotnosti drugega delavca in za primer okvare delovnih strojev in naprav.

Na podlagi določil drugega odstavka 10. člena Splošne kolektivne pogodbe za gospodarstvo prejema delavec v primerih takšne začasne razporeditve enak osebni dohodek, kot ga je prejel na prejšnjem delovnem mestu oziroma osebni dohodek, ki je zanj ugodnejši. V zvezi z časovnimi razporeditvami v primerih iz 22. člena Zakona o delovnih razmerjih in 10. člena Splošne kolektivne pogodbe za gospodarstvo je treba upoštevati tudi določilo, da ugovor delavca ne zadrži izvršitve sklepa o razporeditvi (3. alineja 106. člena Zakona o delovnih razmerjih).

Ana Krizanič, dipl. iur.

Dante in Milano

V Galeriji Cankarjevega doma so odprli izjemno pomembno razstavo Dante in Milano, na kateri predstavljajo izredno vredne in bogate eksponate milanske Biblioteke Trivulziane. Razstavljeni so dragoceni rokopisi, inkunabule, redki tiski in listine iz zakladnice ene najslovitejših privatnih bibliotek v Evropi, med katerimi jih je nekaj, ki so sploh prvič zapustili tla Italije. Razstavi dajejo posebno draž rokopisi del Danteja Alighierija, med katerimi je najstarejši pergamentni rokopis Božanske komedije iz leta 1337. S to razstavo Milano vrača lanskoletni obisk ljubljanske NUK v Milano.

Slika: Sašo Bernardi

Nauk neke katastrofe

Po grobih ocenah se škoda neurja, ki je prizadelo Slovenijo, giblje okrog deset milijard dinarjev, kar je četrtnina lanskega slovenskega družbenega bruto proizvoda. Poplavljenih je prek 2500 stanovanjskih in drugih objektov, ogromno zemljišč, dolin, uničene so ceste in mostovi. Ne gre le za gospodarsko škodo, ampak tudi za stranske posledice, ki jih bomo še dolgo čutili. Grozi nevarnost plazov, onesnaženja podtalnice in kar je najhujše, da bomo vse razvojne napake ponovili.

Če kaj, potem je ta narava katastrofa zgovorno pokazala, da nismo povsem pripravljeni za odgovoren vstop med suverene države. Pokazalo se je namreč, da je cela vrsta organizacijskih in drugih pomanjkljivosti, ki so jih odpravljali le počasi in mnogokrat šele potem, ko je bila najhujša škoda že storjena.

Res da je veliko naravne ujme težko predvideti, kot so denimo hude suše, potresi in povodnji. Še zlasti, če se to zgodi enkrat v sto letih, kot je bil primer zdaj v severni Sloveniji. Toda preprosto reči, da je človek nemočen pred Slovenijo. Toda preprosto reči, da je človek nemočen pred zlatimi naravo, v času, ko vendarle obvladuje najbolj začetne tehnološke procese, je vendarle preveč preprosto. Zato ne kaže pripisati škode le naravi, ampak predosem nam, saj nismo znali svojih posegov uskladiti z naravo.

Dejstvo je pač, da marsikatera posledice te hude povodnji ne bi bile tako katastrofalne, če ne bi dolga leta tako brezbržno in neodgovorno posegali v naravo. Spomniti kaže, da so mnogi že opozarjali, kaj bi se lahko zgodilo ob prvi priložnosti, ko bi bilo ravnotežje v naravi porušeno. Lahko bi predvideli, kaj grozi nezavarovanim dolinam, poljem, hišam in se zavarovali z ustreznimi nasipi, utrjenimi pobočji, regularnimi strugami in podobnim.

Povodenj je razkrila številne grehe na ekološkem področju. Bili so primeri, ko je hudourni voda raznašala divja ali celo urejena odlagališča raznovrstnih odpadkov. Premalo zavarovana so bila skladišča tovarn in obrtnih delavnic z vsemi ekološko škodljivimi uskladiščenimi snovmi. V Mariboru so na primer trepetali ob bazenu gudrona, čeprav so le nekaj dni prej imeli, kot so ugotavljali, uspešno vajo civilne zaščite za take primere...

Kakšno razdejanje je naredila hudourni voda v velikih prasičjih in kokošjih farmah lahko samo ugibamo, če vemo že od prej, da so to v bistvu ekološke tempirane bombe. Šele ko bo vsa voda odtekla, se bodo razkrile ekološke, urbanistične in druge rane na neodgovorno obremenjenem slovenskem površju.

Vse to so stvari, ki smo se jih nekje v sebi zavedali in nekateri so jih celo črnogledo napovedovali. Bilo pa je premalo volje, da bi se jih pravi čas lotili in tako vsaj v tem pogledu preprečili hude posledice vodne ujme. Če bi bili ljudje pravočasno obveščeni, kaj jim grozi, ne bi bilo tako množičnih ekoloških in drugih nesreč kot tista v Celju, ko je narasla voda izlila nepritrjeno cisterno kurilnega olja in še dodatno onesnažila reko.

Če k temu dodamo nemoč in improvizacije v prvih in najhujših trenutkih hude ure, potem bomo zlahka, če smo toliko pošteni sami do sebe, priznali, da ne gre vsega kriviti temačnih sil narave in da si moramo dobršen del velikanske škode pripisati na svoj rovaš. Najhujše pa bi bilo, da bi zdaj vse obnovili tako, kot je bilo prej, brez raznih izboljšav, ki bi preprečile prihodnje morebitne poplave. Če kaj, potem nas bi morala ta katastrofa izučiti in nas dokončno stremeniti v naših prizadevanjih za popolno osamosvojitvijo. Tudi te nam namreč ne bo poklonilo nebo, ampak bomo morali zanjo sami poskrbeti.

Marija Frančič

Nihče ni verjel, pričakoval in ne sanjal, da se bo povsem navaden jesenski dan spreobrnil v najbolj črn dan v zgodovini Celja in Savinjske doline. Na posnetku voznik avtobusa iz Dobrne, ki brede na »suh«.

Dvakrat črn dan mrtvih

Vode so odtekle, opustošenje ostaja

Razbesnela narava je žal spet napravila resnico, da so za hudo uro v resnici opremljeni in organizirani le gasilci in vojska. Civilna zaščita pa le za parade.

V Rastkah še vedno odrezani od sveta

Smrt je bila pred vrati

Prvi november bo ostal prebivalcem Ljubnega in okoliških vasi za vedno in slabem spominu. Tega dne oziroma boljše rečeno noči je vodna smrt potrkala na vrata mnogih domačin in to tako močno, da so mnogi ostali brez strehe nad glavo. Le sreči se imamo zahvaliti, da v svojem divjanju ni odnesla s seboj več človeških življenj. V ponedeljek, ko je sonce posijalo nad Zgornje Savinjsko dolino, smo odšli v Ljubno pri Savinji in za selek Rastke, kamor se da priti le peš, avtomobilov pa tja verjetno še dolgo ne bo.

nem dnevu so prebivalci Ljubnega lahko šli iz svojega kraja. Voda je namreč odnesla vse mostove, cesta do Luč je dobesedno izginila, tako da so bili Lubicenci prepuščeni sami sebi. Pa niso čakali na pomoč od zunaj. Še isti dan so prišla dekleta in pod vodstvom Jelke Marolt začela zbirati oblačila, obutev, hrano in drugo za najnujnejšo pomoč tistim, ki jim je voda odnesla vse.

Na eno izmed najbolj ogroženih območij, Rastke, ki so sicer le nekaj kilometrov oddaljene od Ljubnega, sedaj pa nedostopne, smo se z našim vodnikom Andrejem Helešičem, ki je že nekaj nadržbnikov najnujnejših stvari na svojem hrbtu prinesel in ki k njemu odpravili tudi mi. Tam,

kjer je bila nekoč lepo asfaltirana cesta, je sedaj blato, kamenje, ostanki drevja, popolnoma uničen fičko in le ozka gaz, ki vodi skozi te ruševine narave. Ko smo prečkali sedaj še mirno Ljubnico, smo prišli do domačije Rastkovčnik, po kateri je ves zaselek tudi dobil ime. Gospodinja Tilka Retko nam je skušala opisati to strašno noč, ko jim je odneslo hlev in del hiše.

Če ne bi posekali nekaj jablan in na ta način vsaj delno zajezili naraščajočo vodo, bi jim poplavelo hišo, bližnji cerkev in šolo. Seveda so ostali brez elektrike in vode, odneslo pa jim je tudi kurjavo. Tako se je tisto noč v njihovi hiši zbralo prek dvajset ljudi, ki so tukaj poiskali začasno

prenočišče.

Naslednje dni so nato zbirali hrano, obleke in druge stvari za kmetije v okolici. Tako je kar petnajstim kmetijam njihova hiša postala edina vez s svetom in to bo še nekaj časa, saj prevoznih poti najbrž še dolgo ne bo. Šele šesti dan po katastrofi (v sredo, 7. novembra) so menda prileteli prvi helikopterji in prinesli živila, ki jih je poklonilo trgovsko podjetje Merx iz Celja. S tem so dobili dovolj hrane za nekaj časa, sicer pa so že prej domačini vedeli, da bodo morali največ narediti sami.

Tako so v eni noči mnogi ostali brez strehe nad glavo in premoženja. Med njimi tudi sekretar moziškega občinskega sveta Zvezde svobodnih sindikatov Slovenije Andrej Kranj, ki bo moral, tako kot drugi, začeti znova. Vsem tem ljudem ostane edino tolažba, ki jo je izrekla Tilka Retko: »Važno je le, da smo preživeli!«

Robert Peklarj

Ujme, ki so prvega novembra pustošile po Sloveniji, so za sabo pustile za milijardo dolarjev škode. Toda vsega hudega navajenega ljudstva tudi to ne bo strlo. Že Celje in Laško, ki ju je voda povsem zalila, danes ne kaže več podobne, da sta pred komaj tednom doživela najhujši dan v zgodovini. Slovensko delavstvo je že odločilo za dva nova delovna dneva. Pomoč pa prihaja že iz vse države, Evrope in sveta.

V času, ko to pišemo, še niso zbrani vsi podatki o škodi, ki jo je povzročila nedavna ujma.

V grobem ocenjujejo, da je voda osiromašila slovenski narod za vsaj milijardo dolarjev.

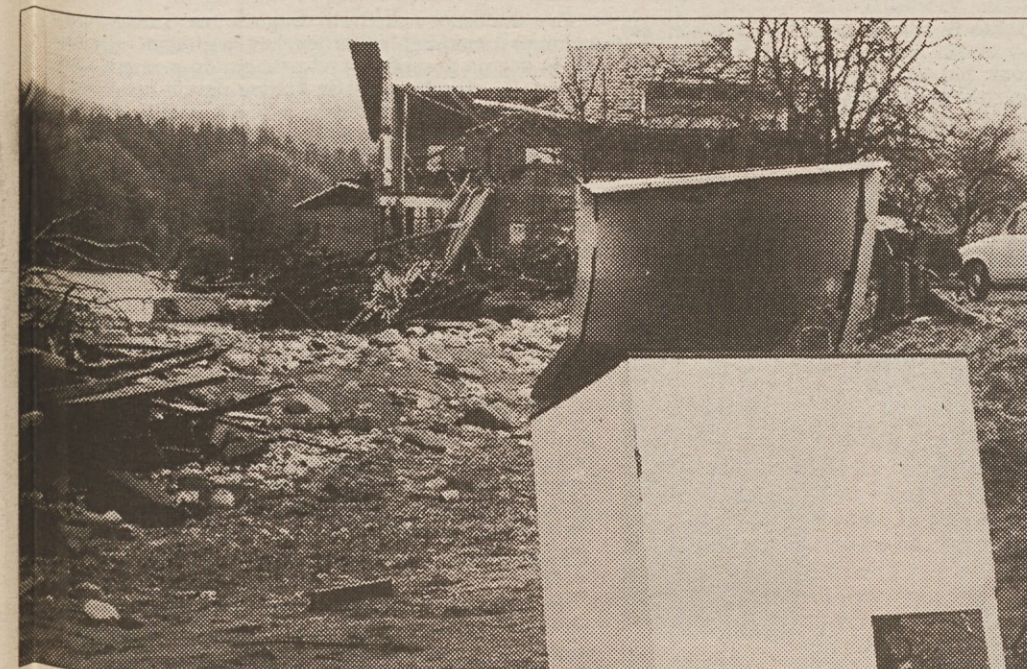
Porušene hiše, mostovi, odnešene ceste, z vodo zaliti stroji, skladišča in kleti so le del vsega hudega, kar se je dogajalo po Sloveniji na dan mrtvih.

mogoče, da ob vseh dragih komunikacijah, ob vsej sodobni opremi za informiranje ni bilo mogoče omiliti katastrofe?

Čeljni ugotavljajo, da so žrtve posledic, ker urejanja in reguliranja dotokov niso mogli, zaradi pomanjkanja denarja, nadaljevati. Nihče pa si ne upa razmišljati o tem, ali bi Celjani pred leti le ne bi zgradili pregrade v Smartnem in Silivnici. Laščani pa ugotavljajo, da jih je najhujšega rešilo prav Celje, ker je voda Sarinjo ragallala že v Savinjski dolini in se nato z dveh strani razlila v Celje.

Kakor koli že, v Celju zdaj priznavajo, da se Celjane rešili novinarji Radia Celje, gasilci in vojska. Voda je namreč

Voda se je začela umikati, v Zelenikah so se že lotili del, da bi silo premočili po divljano reko.

Življenje teče dalje, reši, kar je ostalo.

Slike: Lucas in Sašo Bernardi

V Gorenju MGA za 30 milijonov DEM škode

Voda in blato prekrila stroje

Kako čimprej začeti proizvodnjo po naravni katastrofi, ki je minuli četrtek prizadela večino tovarn v Zgornji Savinjski dolini, je vprašanje, s katerim se sedaj ukvarjajo v teh podjetjih. Mednje spada tudi Gorenje Mali gospodinjinski aparati v Nazarijih, saj jim je vodna ujma zalila in poškodovala skoraj nove proizvodne obrate.

Tovarna kot otok v jezeru

Peti dan po tem dogodku je v tovarni in okrog nje ostalo samo še blato in smeti, kljub temu pa je bil dostop možen. Zato si je bilo težko predstavljati poplavo in

vodo, ki sega čez okenske police in onemogoča dostop celo gasilskemu tovrnjaku, ki je poskušal rešiti, kar bi se rešiti dalo. Vse to so na trak posneli člani foto video sekcije iz Rečice pri Nazarijih. Takšen dokument pove veliko več kot besede. Tako je na filmu, ki so nam ga pokazali v Gorenju, videti, kako veliki zabojnik za smeti plava kot čoln mimo tovarne, kako so prometni znaki in bencinska črpalka v bližini do polovice v vodi in kako so dan potem komaj narejeni izdelki ležali po bližnjih njivah in travnikih. Vse konec tedna so zaposleni namesto doma preživeli v tovarni in okolici ter odstranjevali posledice neurja. Nепręrgoma, noč in dan, je trajal njihov boj z naravo, na pomoč pa so jim prišli tudi delavci iz drugih podjetij in koncernu Gorenja. Seveda pa bo še trajalo, preden bo proizvodnja normalno stekla.

Potrebna bo pomoč republik

Grobe ocene škode v Gorenju MGA kažejo na to, da se podjetje samo ne bo moglo izkoptati iz te-

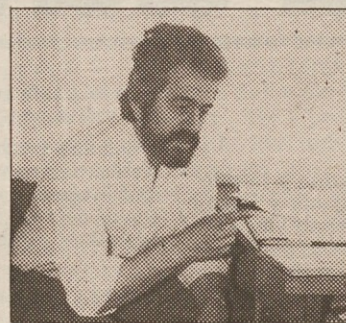
Pravočasno reševanje prihranilo vsaj deset milijonov dinarjev

Ali bodo načrti splavali po vodi

Vodna ujma, ki je v četrtek začela pustošiti po vsej Sloveniji, ni prizanesla niti žalski občini. Še posebno opustošeni so bili domovi in tovarne v bližini Savinje ter podtalnice. Svoj davek pri tem je, žal, plačala tudi Zarja iz Petrovc pri Zalcu. O tem, kakšno škodo je naredila vobesnela Savinja, smo se pogovarjali z direktorjem podjetja Zarja Skala Modna konfekcija Dušanom Mastnakom in Jožetom Mastnakom iz Službe za varstvo pri delu in investicije.

Tovarna postala bazen

»V četrtek zjutraj, ko je zaradi naliva začelo poplavljeni v proizvodnji, smo poskušali večino strojev prenesti v sosednje prostore, ki so skoraj meter višje od takrat poplavljenih. Popoldne, ko je že skoraj kazalo, da smo se rešili najhujšega, pa je Savinja prestopila bregove, v neposredni bližini pa je na površje prišla še podtalnica. Tako je zalilo šivalnico, skladišče, obrat družbene prehrane, trgovino in tudi poslovne prostore. Proti večeru je voda v Modni konfekciji, ki je tudi najbolj prizadeta, dosegla višino 140 cm. Šele ponoči se je Savi-

Jože Mastnak je bil med prvimi, ki so prišli reševati tovarno.

nja začela umikati v svojo strugo, za sabo pa je puščala razdejanje. Tako je opisal reševanje opreme Jože Mastnak, ki je bil med prvimi, ki so na prazničen dan prišli reševati svojo tovarno. Tudi naslednji dan ni bil drugačen, saj jim je vodo uspelo izčrpati šele proti večeru.

V soboto in nedeljo, ki sta tako postala delovna dneva, so že začeli sušiti opremo, odstranjevati blato in ogrevati prostore. Vsak dan je prišlo približno 80 zaposlenih, ki so dan in noč skušali povrniti podjetju stari videz. V nedeljo so se jim pridružili tudi možje delavci (v Modni konfekciji so namreč zaposlene večinoma ženske).

»Vsem tem ljudem

Če vprašate mene

Če prezem, da sem bil dvakrat moker, da nisem zmogel narasnih rek in sem prevozil pol Slovenije, da bi se vrnil na levi breg, sem nesrečo »vseh svetih« dne preživel ob radiu, telefonu in TV.

Z vsako novo vestjo se mi je razrašal občutek krivide in nemoči. Zato sem se naslednjega dne, da bi se rešil sramu in opral vest, našel med prizadetimi ljudmi. Starca, kjer sva se ponudila, sta nejevoljno hotela biti bolj gostitelja kot pomoči potrebna. Toda ni bilo kje skuhati kave in kam natočiti pijačo.

Voda je zalila kletno stanovanje, izbljuvala blato, naftno sluz, vsakršne odpadke skoraj do stropa in odtekla. Tam pa sta ostala ona in on. Vse je ostalo v kleti. Voda jim ni ničesar odnesla.

Naplavila je samo strah. Povsod ga je čutili, strah pred vodo, da bi se vrnila, strah pred tistim, ki jo je postal, strah pred jutrišnjim dnem in zimo, strah pred nekdanjo vero, da lahko zaupaš samo sebi.

Najprej smo se rešili ogabnega blata na tleh, potem v predalih, v postelji, v pralnem stroju in hladilniku, v velikem starem radijskem sprejemniku...

Vse je spolzko, sluzasto, kos za kosom, vse je zabuhlo, vse je večje. Stvari nočejo narazen, zlepljene so druga z drugo in v svojo preteklostjo. Voda jima ni ničesar odnesla.

Vse je ostalo na svojih mestih, spravljenno, skrito, zloženo, prebrano ali pozabljeno. Preveč servisa za zalogo, dva polna predala milne brozge, saj se jima ne sme več zgoditi, kakor po zadnji vojni, da ostaneta brez mila. Pa rezerve žarnice, vrečke sladkorja in soli, velika rdeča jabolka, konzerve brez nalepek.

Postelja je uničena. Velike in majhne stvari se razrašajo z drugimi na pločnikih, da jih odpeljejo, ker jih reka ni hotela. Katalogi znamk, zahvalnica kralja Petra za služenje vojske, čevlji in obleke, v skatlah lepo zložena in povezana pisma prastarih datumov, neprecenljivi del življenja, mladosti, abuzov z že pre orumenelimi fotografijami. Knjige pocieni vezane in ničkolikokrat prebane so se napele od blatne vode in skrivencele knjižne police. Ob dotiku razpadajo.

Ostala sta živa in voda je odtekla. Pustila jim je vse, še medvojne dereze, ki mi jih je gospod vsilil v zahvalo za pomoč.

Ostala sta brez vsega, ker je vse uničeno. Na velik kup ob cesti smo znosili na rokah vse njuno dosedanje življenje.

Ko sem se naslednje jutro peljal tam mimo, ga ni bilo več. Če vprašate mene, je odvažanje dobro organizirano. Toda v naših rokah je tudi življenje, ki jima je preostalo. Poprijeti ga bo treba hitro, a previdno in ljubeče, da se strah ne razrasne v bolečino za celo, ko sva tu, da se s strahom ne okužimo in čez, ko se bomo sami otepal s starostjo in preostlim življenjem. Pa tudi preprosto zato, ker smo ljudje.

Doro Hvalica

Damjan Klanjšek, pomočnik direktorja za marketing

sedaj še ne vedo, saj bo veliko odvisno tudi od tega, koliko pomoči bodo dobili od drugod. Damjan Klanjšek je za primer navedel podatke, da bodo samo za proizvodne stroje potrebovali prek 30 ton hidravličnega olja, če bodo hoteli postaviti normalno proizvodnjo. Dodatna težava pa je tudi ta, da je do delavcev zaradi nesreče še vedno odrezanih od varne in tudi zato ne more začeti delati. Sicer pa bo natančna in dokončna ocena škode mogoča šele takrat, ko bo vse spet teklo po starem.

R. P.

Janez Sever

V Bruslju so bili na soočenju slovenski strokovnjaki za vrednotenje dela (2.)

Delovno pravo pravi raj za advokate

Dr. Stane Uhan

II. DRŽAVNI VIDIK

V prvem nadaljevanju smo se seznanili z nekaterimi značilnostmi kolektivnega pogajanja v Belgiji z vidika sindikata. Tokrat bomo spoznali vlogo države pri oblikovanju delovnih odnosov in plač, ki jo uveljavlja pretežno prek ministrstva za delo (Ministere de l'Emploi et du Travail).

1. Sistem pogajanja

Skupino Društva za vrednotenje dela Slovenije je sprejel gospod E. Delattre, predsednik paritetne komisije pri ministrstvu za delo Belgije. V tej vlogi si v paritetni komisiji, kateri predseduje kot predstavnik države v vlogi nevtralnega arbitra, prizadeva izogniti se konfliktom – stavkam, sodnim procesom. Soglasja ne vsiljuje, ampak le predlaga. Normalno poteka pogajanje med dvema partnerjema (sindikati, podjetniki) brez države. Njena vloga postane pomembna, kadar ne pride do kompromisa in pa v razmerah (v Belgiji in Zahodni Evropi tudi v kriznih letih od 1980 do 1986), ko država zaradi nesporednosti socialnih partnerjev vsili pravila – vendar le začasno, za čas trajanja, »izjemnih« razmer. Glavno pravilo pa slejkoprej ostaja avtonomija, to je neodvisnost socialnih partnerjev. Nekatere vsebine v kolektivnih pogodbah se določajo tudi z zakoni (dopusti, na primer).

Pogajanja so na treh ravneh: medpanožna, panožna in podjetniška – za privatni sektor. Za javni sektor veljajo v glavnem zakoni. Vendar se prav zdaj pogovarjajo o možnostih, da bi se kolektivno pogajali tudi za (nekatero) dejavnosti javnega sektorja.

V Belgiji – tako kot pri nas – lahko v kolektivne pogodbe na nižjih ravneh dodajajo le bolj ugodna določila za delavce kot na višjih ravneh; na primer dodatne pokojnine, manj let za upokožitev in podobno.

V Belgiji upoštevajo določila vseh (24) konvencij Mednarodne organizacije dela, ki obravnavajo vsebino njihovih kolektivnih in individualnih pogodb. Tudi EGS določa nekatere socialne prednostne pravice, ki jih v Belgiji upoštevajo.

Posebno poglavje so individualne pogodbe o delu. Ogrorna različnost se kaže zlasti na področju delovnega časa in prekrškov delavcev. V Belgiji je zategadelj splošno znano, da je na področju delovnega pravi raj za advokate.

Belgijski sistem se je izgrajeval skoraj sto let. Kljub temu trdi g. Delattre, da socialni sistem ni nikoli dokončno zgrajen. To dokazuje z delovanjem izjemnega sistema, v katerem so se določevale plače v krizni dobi leta 1980 in 1986. Tudi zdaj se pogajajo za nov sistem v povezavi z naftno krizo. Če ne pride do kompromisa, sprejme vlada določene ukrepe.

Na ministrstvu za delo smo slišali tudi tole:

Delodajalci pravijo, da so apolitični, kar pa ni res. S strani delodajalcev se v Belgiji čuti vpliv politike Thatcherjeve. Poleg tega je Belgija »kolonija« določenih multinacionalk. In še eno značilnost poudarjajo delodajalci. V Belgiji so investicije trikrat dražje kot v Turčiji in dvakrat dražje kot na Portugalskem.

Zato se (mednarodni in belgijski) kapital seli na jug, kar vpliva na njihov socialni sistem.

Socialne pravice so »de iure« enake za vse delavce (veliko delavcev imajo (na papirju) iz severa Afrike in iz Magreba), »de facto« (v praksi) pa imajo zdomci enake pravice kot belgijski delavci največ do 80 odstotkov, kljub inšpekciji dela.

2. Politika zaposlovanja...

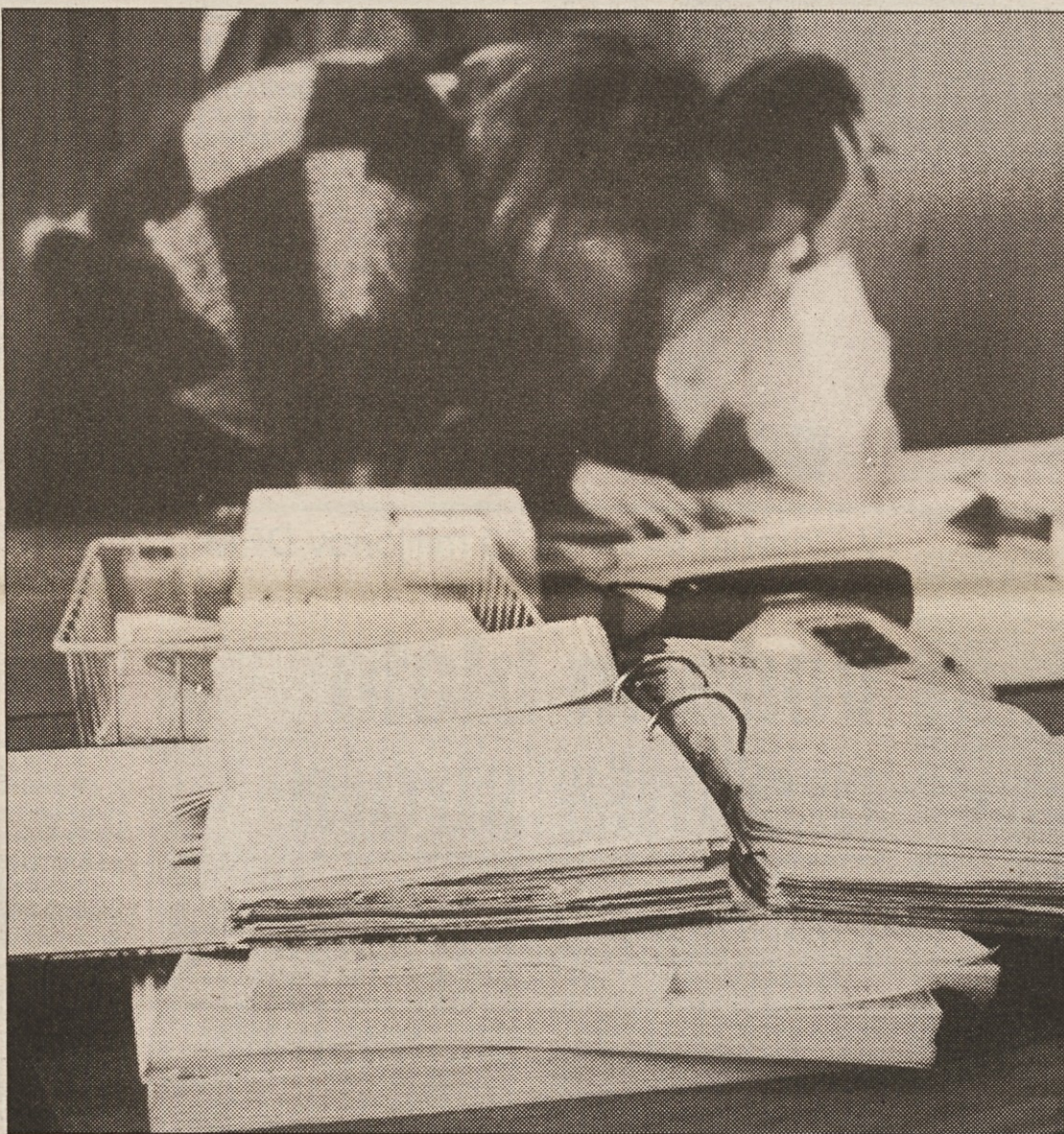
Država vpliva na zaposlovanje na dva načina:

1. Ekonomski kriterij: regionalna gospodarska ministrstva dajejo določene pomoči, pri tem pomagajo tudi multinacionalke.

2. Socialni kriterij: izplačujejo se tako imenovane predpokožnine, ki so povračila za brezposelne starejše delavce.

Za zaposlovanje se odvaja 0,18 odstotka od osebnih dohodkov in to samo za rizične skupine: mladi brezposelni, stari brezposelni, brezposelni brez kvalifikacij. Ministrstvo za delo poleg tega namenja sredstva za izobraževanje mladih brezposelnih delavcev.

V javnem sektorju morajo podjetja z najmanj sto zaposlenimi v šestih mesecih sprejeti vajenca. To določilo zakona naj bi odpravili ob predvidenem povišanju sredstev za nezaposlene od 0,18 odstotka plač na 0,36. Ta sredstva se ne zbirajo v državnem skladu, ampak v podjetjih; ministrstvo za delo samo

nadzira namensko porabo teh sredstev. Podjetja se lahko odločijo, da denar namensko porabijo po odločitvah paritetnih komisij (delavci, delodajalci). Le izjemoma, če v komisijah ne pride do soglasja, se ta sredstva zbirajo v skladu države. Tudi za to problematiko se pripravljata univerzitetna raziskava (z anketo) za potrebe vseh panog.

3. ... in odpustanja delavcev

Vprašanje odpustanja delavcev z dela je v Belgiji rešeno dokaj liberalno, v glavnem po merilih delodajalcev. Medtem ko je na primer v Franciji potrebno soglasje socialne inšpekcije, deluje v Belgiji 22 svetovalcev.

Odpusti z dela so povezani z nadomestilom, katerega višina je odvisna od zahtevnosti (pomena) dela, ki ga je odpuščen delavec opravljal, in od njegove starosti. Za ročne delavce znaša nadomestilo najmanj dve mesečni plači; praviloma pa tri za vsake tri leta dela. V revnejših panogah so zneski nadomestil nižji. Ponekod, kjer delujejo paritetne komisije (v gradbeništvu npr.) dobi odpuščen delavec poleg nadomestila tudi posebno nagrado. Se posebej se zaplete, če se delodajalec odloči odpustiti sindikalnega zaupnika, kar v Belgiji sicer ni zakonsko prepovedano (kot v nekaterih drugih Zahodnih državah). V panogi elektrika in plin je delodajalec za odpust »tečne« sindikalne delavke moral izplačati 7 milijonov frankov (okoli 150 plač) – samo da ja šla!

Za uslužbenca so kriteriji drugačni, za »kadre« pa sploh ni nikakršnih kriterijev, ker se njihovo odpustanje dogaja posamično, od primera do primera različno. Za morebitne hujše kršitve pravic delavcev, v teh primerih menedžerjev, je vlada pustila proste roke presoji »ubogih sodnikov«. Višji položaj ko zaseda kader na hierarhični lestevici, bolj se delovni odnosi odmikajo od zakonskih določb. Naveden je bil primer šestdesetletnega direktorja, ki se je uprl delničarjem. Reševanje tega primera je bilo bližje sociologiji kot pravu. Starejši menedžerji imajo veliko izkušenj in (poslovnih) zvez. Podjetniki, ki se bojijo škandalov prek javnih medijev in konkurence, spore poravnava raje denarno, na primer s triletno odškodnino (36 plač) za odpust – seveda, kadar imajo tudi sami kaj masla na glavi.

Po pokrajinah so uradi za zaposlovanje, ki nadzirajo nezaposlene, vodijo evidenco o nezaposlenih, kontrolirajo (namensko) porabo denarja za brezposelne, organizirajo izobraževalne težaje, predvsem za brezposelne, pa tudi za nepismene, teh je med belgijskimi delavci sicer malo, med zdomci, zlasti iz severne Afrike, pa več.

4. Poseben odnos do nagrajevanja

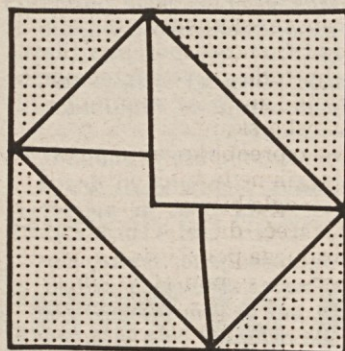
Na vprašanje, kako si vlada prizadeva za ustrezno nagrajevanje delavcev v podjetjih, je gospod Delattre odgovoril posredno. Po njegovem mnenju gre za zelo kompleksno vprašanje. Obstaja obsežna struktura z desetimi različnimi ravni. Z vladne strani poskušajo nagrajevanje obvladovati s socialnimi inšpektorji za nagrajevanje, za katere imajo zelo zahtevne izpite. V Franciji, na primer, deluje državna administrativna šola, v kateri dobijo tovrstni strokovnjaki potrebno izobrazbo, v Belgiji pa so to strokovnjaki, ki se izšolajo kjerkoli (tudi v praksi), praviloma pa imajo doktorat iz pravnih, ekonomskih in sorodnih znanosti.

V ministrstvu za delo v Belgiji so za področje nagrajevanja trije vodilni funkcionarji v treh sektorjih na položajih, ki je soroden generalu v armadnem štabu. Socialni partnerji so organizirali moderno šolo v Montrealu, v kateri se izobražujejo za »serviserje« v podjetjih strokovnjaki za nagrajevanje.

Predstavniki ministrstva za delo je govoril tudi o celovitejši kadrovski sestavi, ki jo določa statut. Statut ministrstva za delo sicer določata kralj in vlada, vendar je vsaka njegova sprememba nemogoča brez soglasja sindikata.

* Pojem kadri je blizu našemu pojmu vodilni (delno tudi vodstveni) delavci. Za belgijsko zakonodajo in prakso je značilno, da si še nekaj desetletij brezuspešno prizadevajo ločevati delavce na: (ročne) delavce, (umske) uslužbence in kadre. Za slednje namreč ne veljajo določila kolektivnih, ampak individualnih pogodb.

Prihodnjič:
Podjetniški vidik

PREJELI SMO

Notranje preurejanje holdinga Gorenje

»Naša vizija je Gorenje kot sodobna mednarodna samoupravna korporacija, ki bo zagotavljala visoko kvaliteto življenja v njej zaposlenih ljudi,« se je glasil moj, iz programa KPO bivšega šofa Gorenje povzet citat, zapisan v članku »Holdingi pred vrati«, pred letom dni. V tem članku sem opozoril široko javnost na licemerstvo in podlost vodstva Gorenja, ki si s to in podobnimi lažmi skuša le olajšati pot k njegovemu edinemu cilju: neomejenemu (brez vsakršne lastne odgovornosti) obvladovanju in razpolaganju z veliko količino družbenega kapitala.

Medtem se je preoblikovanje Gorenja v holding posrečilo. Dobili smo naziv Koncern Gorenje.

Ta daje poslovodni strukturi očitno občutek moči in veličine, medtem ko je delavec v njem, kljub velikim besedam o skrbi zanj, o samoupravljanju ipd., vse manj pomemben.

To je jasno videti iz delovanja v Koncernu, ki ga te dni zaključujejo in ki pomeni nadaljnje podrejanje nekdanjih samostojnih podjetij Rigelniku & CO. Tako bo ogromen kapital družbenega premoženja v resnici prešel v roke majhne skupine ljudi v Titovem Velenju, ki namerava (po izjavi našega nekdanjega direktorja) v prihodnosti prenesti sedež podjetja v tujino, ter si tako to premoženje tudi dejansko prilastiti.

Gre konkretno za ustanavljanje upravnih odborov v vseh podjetjih pot pretvezo, da bi se povečala operativna sposobnost dela v njih. Ko pa pogledamo v pristojnosti, sestavo in način dela tega novega organa, vidimo, da koncern z njim le prevzema popolno oblast nad podjetji v njem. To bi bilo logično, če bi imel v njih tudi večinski delež kapitala. A ni tako. V Gorenju Tiki ima npr. le 33,3-odstotni delež. Skupščina Gorenja-Tiki je v teh razmerjih tudi sestavljena (6 Gorenje-Tiki : 3 Koncern; predsednik je iz Gorenja-Tiki). V upravnem odboru pa zahtevajo zase 2 sedeža od 5 (tj. 40 odstotkov), zahtevajo (češ da je tako odločila skupščina Koncerna – ki nima teh pristojnosti), da je predsednik upravnega odbora iz Koncerna (logično bi bilo, da je pred-

stavniki lastnika kapitala z največjim deležem v konkretnem podjetju) ter nam še sugerirajo, naj bi bila od naših 3 članov 2 zunanja, zato da bi povečali strokovnost pri odločanju (kar je isto, kot če bi delavcu rekli, naj bi o njegovi plači odločali drugi, ker on sam nima dovolj strokovnega znanja za umno gospodarjenje s svojim premoženjem).

To seveda še niso vsi umotvori, ki nam jih ponujajo. Tako le predsednik upravnega odbora lahko sklicuje seje upravnega odbora, mora pa jo sklicati tudi v primeru, če to zahteva tretjina članov tega odbora (ker bi nam ostal v njem le en član, je jasno, da smo za to prekratki). Za primer, da bi bil kdo od članov upravnega odbora le preveč nadležen, pa nam ponujajo še idejo, da bi upravni odbor na predlog predsednika lahko iz upravnega odbora izločil svojega člana. Le kje so tu kapitalski odnosi in pravice nosilcev lastniške pravice nad vložnim kapitalom?

Ker si je že do sedaj koncern pridržal pristojnost pri odločanju o delitvi dobička, o investicijah in pri imenovanju direktorjev v podjetjih, je jasno, da je samostojnost podjetij le še fraza, s katero pitajo nepismene. Dejansko se bi udejanjala le tedaj, ko bi katero od podjetij zabredlo v krizo; ko bi posledice izgub nosili zaposleni v njem zares povsem samostojno.

Vsega tega seveda javno ne povedo. Kot prej tudi sedaj trosijo naokrog laži (npr. v glasilu Gore-

nje iz oktobra 1990 v članku »Zadovoljni, kljub težavam, praznujemo našo 40-letnico« beremo: »Vsa naša podjetja so skladno z nadaljnjim poglobljanjem procesa avtonomne decentralizacije so v večji meri odgovorna in pristojna sama zase, za svojo usodo.«), ko pa govorijo o odgovornosti za ravnanja v podjetjih pa izrečejo neizprosno resnico (»Sama bodo nosila vse posledice odločitev in ravnanja...«, prav tam – seveda slabih, ker o dobičku odloča Koncern).

Človek se vpraša: Zakaj Rigelnik & Co. to obliko organiziranja ponujajo prav sedaj? Zakaj upravnih odborov niso vsilili že prej in zakaj nanje še nekoliko ne počakajo?

Razlogi so kot na dlani. Prej na to še niso bili pripravljani, morali so vsaj na zunaj dati videnje koherentnosti. V letu dni pa, očitno menijo, je odvisnost vodilnih (torej najvplivnejših) struktur v podjetjih od njih postala tolikšna, da so poslušni izvajalci njihovih zamili.

Na drugi strani bo kasneje za to vse manj možnosti, saj z že začeti procesi uvajanja internih in ob pripravah za uvedbo pravih delnic ne bi bilo mogoče prezreti interesov novih delničarjev. Pogodbe o ustanovitvah podjetij Koncerna je torej potrebno spremeniti še pred pojavom le-teh in se tako izogniti njihovemu vplivu na pogodbeno razmerja v podjetjih. Koncern, če bo s prizadevanji

uspel, v prihodnje zagotovo ne bo dovoljeval spreminjati sedaj uvaženih določb.

Zaposleni v podjetjih Koncerna bi se morali nad navedenim zamisliti in prek sindikatov ter ostan-

kov samoupravnih organov upreti tem in takšnim spremembam. Drugače bodo o visoki kvaliteti življenja v svojih podjetjih lahko samo sanjali.

Branko Weizler, Logatec

Promet čez Trojane

V vašem časopisu ste 19. 10. 1990 ob članku z naslovom »Pod Trojanami izginjajo avtomobili«, objavili tudi ugotovitev:

»Najbolj zanimivo pa je to, da uradni merilci na Trojanah naštejejo tudi po osem tisoč vozil na dan manj, kot jih v istem dnevu naštejejo ob isti cesti pod Trojanami. Razen statistikov nihče ne ve, kam ti avtomobili izginjajo...«

V prilogi vam posredujemo kopije uradnih podatkov strokovne službe Republiške uprave za ceste (poročilo PROMET 89), iz katerih je razvidno, da je bila v letu 1989 na posameznih števnih mestih ugotovljena naslednja prometna obremenitev (PLDP – povprečni letni dnevni promet):

	PLDP – vozil/dan
– na števnem mestu 71 Trojana	8342
– na števnem mestu 72 Blagovica (pod Trojanami)	9027
– na števnem mestu 609 Šempeter	16872
– na števnem mestu 610 Želodnik	14381

V prometu med lokacijama Trojana in Šempeter je precejšnja razlika, na kar verjetno opozarja članek. Prometni tokovi se v bližini večjih naselij razumljivo, zelo povečajo na račun primestnega prometa npr. na AC pri Višnji Gori je prometna obremenitev 14.636 vozil/dan, na Skofljici – pred mestom Ljubljana pa 26.336 vozil/dan, na števnem mestu Želodnik (pri odcepu za Moravce) je PLDP 14.381 vozil/dan, v Trzinu pa kar 29.489 vozil/dan.

Ta pojav je opazen pri vseh mestih in večjih naseljenih območjih (kar Šempeter–Zalec–Celje prav gotovo je) tako pri nas kot v tujini, ker je generacija prometa neposredno odvisna od velikosti prometnih con po eni ter razdalj med njimi po drugi strani.

Pozdravljamo vas

Pripravila:
Ida Šubic, dipl. inž.

Direktor:
Andrej Levičnik, dipl. oec.

Slovenski narod je pred usodno odločitvijo

Po skupni ali svoji poti

Hudi časi, ki jih Jugoslavi in Slovenci doživljamo, niso le izvor gospodarskih in političnih stisk, marveč svetovne krize (neuresničljivosti) ideje socializma. V zatonu so – tako kot povsod po svetu in še zlasti na Vzhodu – vse tiste vrednote, ki so bile še dolgo časa po našem spopadu s Stalinom pred štirimi desetletji (in po notranjem konfliktu z neostalinizmom ob koncu šestdesetih let) povsem nesporne, saj je v njih tudi pomemben del mednarodne strokovne in politične javnosti videl – in še danes vidi – pot k doseganju novih civilizacijskih, bolj humanih razsežnosti. Doživeli smo zlom samoupravljanja, zasnovanega na družbeni lastnini sredstev za proizvodnjo. Negotova je postala tudi usoda socializma samega, saj ga je stalinistična in neostalinistična praksa držav, ki so se same imenovala dežele realnega socializma, prav v teh deželah razvrednotila do takšne mere, da danes tudi resne in analitsko utemeljene idejne programske opore demokratičnih, socialistično usmerjenih velikih strank Zahodne Evrope vzbujajo neprijetne asociacije pri prebivalstvu teh dežel ter celo članstvu komunističnih strank zvenijo kot nepripriljiva utopija.

Nihče več ne ve, kaj je levo, kaj desno, kaj napredno in humano, kaj utopično, protiljudsko, razkrojevalno in škodljivo za človeštvo.

Idejno, narodnostno in gospodarsko je razkrojena in sprta tudi Jugoslavija. Ljudje ne najdemo več prave opore (mnogi celo smisla) za delo. Eni iščejo moč za preživetje in obujanju nacionalnih voditeljev v preteklosti, v zgodovinskih mitih, drugi v brskanju po krvavi balkanski polpreteklosti, tretji v poskusih bega v Evropo ali še kam dlje. Vsem pa bo še naprej in vedno znova usojena le naša sedanja domačija, saj nas v svoj dom, takšne, kakršni smo zadnja leta, nihče noče in nas tudi nihče ne bo spustil vanj.

V tujini ima nekaj cene le še Ante Marković

Še včeraj smo mnogi mislili, da je politika eno, gospodarstvo pa drugo. In naj politiki kar raznemajo ljudske strasti: gospodarstvo bo na koncu le spravilo in povežalo jugoslovanske narode in narodnosti pod skupno streho. Vendar smo se krepko uštel. Tudi Antej Marković se to upanje vse bolj podira. Potem ko so politični spori v Jugoslaviji prerasli že v vojaške predigre, se je končno tudi zvezna vlada odločila, da se ne bo več postavljala v vlogo pasivnega opazovalca dogajanj zaradi česar smo jo tudi vse bolj kritizirali. S tem, ko je Marković člane svoje vlade poslal v žarišča aktualnih jugoslovanskih sporov, je končno odstopil od svoje filozofije, da je gospodarsko reformo mogoče uresničevati neodvisno od političnih sporov. Predstavniki ZIS so omogočili, da so za isto mizo v sprtih krajih sedli dvajsetletni nasprotniki (če izvezemo nevljuden sprejem Živka Pregla na Kosovu), kar v sedanjih trenutkih razvnetih političnih strasti deluje kot blago pomirjevalo. To pa hkrati pomeni vsaj nakazano možnost, da spore pomirimo in poiščemo rešitve za nastale probleme da sploh pride do dialogov brez groženj in orožja. Prav zato imajo Markovičevi poslanci realno veliko več možnosti za uspeh kot Jovičev sperto predsedstvo.

Zvezna vlada je pred Predsedstvom SFRJ v prednosti tudi zato, ker ima program gospodarske reforme, ki kljub nekaterim pripombam še vedno nima konkurence, zavzema pa se tudi za postopno demokratizacijo in uvajanje pluralizma po vsej državi. To pa sta tisti dve točki, na katerih vztraja tudi tuja javnost. V času, ko si mlada demokracija po naših republikah skuša pridobiti ugled tudi v tujini, ZIS ta ugled in mednarodno podporo že ima (čeprav zaradi srbskih manir ta vse bolj

ugaša). Zato je vprašanje, ali bo Markovičeva mirovna misija uspela ali ne, izredno velikega pomena. Če premier ne bo uspel, je skoraj nemogoče še najti realno politično silo v Jugoslaviji, ki bi bila sposobna posredovati v sporu med republikami in jih pripekljati do podpisa pogodbe o skupnem življenju v Jugoslaviji.

Namesto da bi gasili, iščemo požigalce

Vsesplošna kriza, ki pretresa Jugoslavijo že dobro desetletje, je tudi v Sloveniji tako zaostri razmere, da ima lahko vsaka napačna odločitev dolgoročne in usodne posledice.

Veljavna zvezna ustava ne more več biti podlaga za ureditev odnosov med jugoslovanskimi narodi. V Sloveniji to že dalj časa vemo. Dobro je, da to vsaj deloma spoznava tudi Predsedstvo SFRJ, čeprav je njegov predsednik še vedno prepričan, da je v Jugoslaviji še mogoče preglasovanje v korist Srbije. To terja, da se na podlagi polne svobode o izbiri poti za rešitev jugoslovanske krize in na podlagi polne pravice vsakega naroda, da sam odloča o svoji usodi (ki ne more biti v ničemer omejevana ali pogojevana od drugih) dogovarjamo tudi z drugimi republikami, ne le s Hrvaško, kako želimo v prihodnje živeti – ali samostojni in enakopravni v Jugoslaviji ali pa samostojni in odcepljeni, če za nas dosedanja skupna streha ne bo več prijazen dom.

Bilo bi v nasprotju z našimi preteklimi prizadevanji, če bi sprejeli logiko apriornega separatizma na šovinistični podlagi. S tem bi pomagali rušiti tisto, kar smo s trudom soustvarjali; zanikali bi lastna prizadevanja za demokratizacijo in preoblikovanje jugoslovanske skupnosti. Ne smemo se tudi prepustiti iluzijam o nagli in neboleči slovenski državi osamosvojitvi, ne da bi prej resno in iskreno poskusili doseči takšno preoblikovanje jugoslovanske skupnosti, ki bi bilo po meri tudi slovenskega naroda in na ravni civilizacijskih dosežkov sodobne Evrope. Evropa bo bolj navdušeno sprejela narode in države, ki bodo uspeli pridobiti za vstop vanjo celotno skupnost, v kateri živijo, kot pa druge, ki jim bo mogoče očitati, da so sokrivi za razbitje svoje skupnosti. To tuji jasno povedo vsakomur, ki jih obiše. K uveljavljanju slovenske državnosti in ugledu slovenske države v bodoči evropski skupnosti lahko torej pomagajo le prizadevanja, ki želijo vzpostaviti takšno jugoslovansko skupnost, ki bo zaželeni partner v evropskih integracijskih tokovih, ne pa glasnik cenene

separatizma, šovinizma in etnocentralizma. Naš največji prispevek k suverenosti in varnosti Slovenije v tem trenutku je, če kolikor mogoče prispevamo k ohlaiditvi balkanskega soda smodnika.

Odcepitev naj bo le skrajna možnost

Demokratične procese preoblikovanja jugoslovanske skupnosti je mogoče pospešiti le tako, da čimprej pride do ustvarjalnega enakopravnega dialoga med vodstvi republiških držav in do povezovanja demokratičnih strank iz cele Jugoslavije. Nesposobnost za vzpostavitev takšnega dialoga se bo slej ko prej maščevala vsakemu posebej in vsem skupaj. Nepripravljenost za takšen dialog (strpen, odkrit pogovor, saj gre vendar za usodna vprašanja jugoslovanskih narodov) na zadnji seji Predsedstva SFRJ je še zlasti nerazumljiva v času po združitvi Nemčij, novega detanta in pripravljenosti mnogih – tudi vojaško, nacionalno in versko sprtih držav – da se deajo za pogajalsko mizo, v času, ko potekajo intenzivne povezave s strankami na vseh straneh Evrope. Od sedanjega stanja, ko so za vse slabo v Jugoslaviji krivi drugi in povezanost z drugimi, pa do stanja, ko bo povezovanje samostojnejših suverenih držav zgrajeno tako, da bo za vse prednost in korist, je očitno še zelo daleč, toda začeti velja takoj.

V teh pogovorih pa bi morali Slovenci nastopiti bolj složni, kot samo zdaj. Vprašati bi se morali, komu neki koristijo nestrpni pozivi, naj gredo Slovenci že jutri na referendum ali plebiscit in glasujemo za osamosvojitve (odcepitve?).

Dosedanje zavzemanje večine slovenskih strank za konfederacijo oz. za preobrazbo sedanje Jugoslavije v državo (v kateri bodo imeli narodi, ki bodo to hoteli, konfederalni status z vsemi pravicami in obveznostmi) jasno kaže, da nismo za odcepitev in da se zanj ne zavzemamo ne javno ne tajno. Nasprotno: prepričani smo, da bo Jugoslavija, če ne bo uveljavila načela konfederacije, propadla, saj takšna kakršna je, ne ustreza nikomur več.

To prepričanje bi moralo biti tudi podlaga za oblikovanje zunanje-politične dejavnosti republike Slovenije. Že prav, da si naša vlada prizadeva za priznanje pravnega statusa Slovenije v mednarodnih odnosih, ni pa dober način, kako to poskuša doseči. Vlada zaenkrat ni presegla ravni enostranskega strankarskega povezovanja s političnimi skupinami v tujini, povsem pa je zanemarila gospodarsko in kapitalno sodelovanje. Iz potovanj njenih predstavnikov ni razviden jasen pragmatičen program meddržavnega sodelovanja s sosednjimi deželami, ki naj bi obsegalo tudi takšne konkretne zadeve, kot je odpiranje nemškega, francoskega in sovjetskega konzulata v Ljubljani, intenziviranje gospodarskih stikov itd., itd. Slovenska zunanja politika je vse preveč površna in nerodna. V njej ni dovolj upoštevan pomen skupnosti Alpe-Jadran. Pri mednarodnih stikih vlade bi morala sodelovati tudi vlada v senci, sicer se bodo vladni stiki s tujino še naprej, tako kot doslej, zoževali le na strankarsko povezovanje.

Prav to pa je njena glavna omejitev tudi v jugoslovanskih razsežnostih, kjer se zaenkrat vse preveč poudrja politično povezovanje s HDZ, na škodo gospodarskih interesov (ceste, vlaganje v manj razvita območja, lastnina v Istri itd.).

Evropa ne bo trpela prepirljivcev pod svojo streho

Slovenski narod zadnje čase še najbolj razdvajajo vprašanja, povezana s spravo in pomiritvijo. Dejstvo je, da najbolj konzervativne politične sile na Slovenskem (tega očitka pa ni upravičeno naslavljati vsem Demosovim strankam in celotnemu njihovemu članstvu) politično zrelo in z dejanji številnih najuglednejših predstavnikov slovenske države in parlamentarne opozicije dokazano pripravljeno za sprava dejanja izkoriščajo kot prizorišče za rehabilitacijo domačega kvizlinštva in fašizma. Opravka imajo z nevarnim paradoksom, ki ga ne razume in ne sprejema niti domača

tično povezati vse dele slovenskega naroda v matični domovini, na avtohtono naseljenem slovenskem ozemlju v zamejstvu, in vse otočke slovenske ekonomske in politične emigracije v svetu. Favoriziranje kateregakoli od teh delov slovenstva odvzema tej pomembni zamisli kakovost univerzalnosti in namesto povezovanja Slovencev pomeni le nov prispevek k delitvam, od katerih imajo lahko korist samo tiste sile, ki so v bližnji in daljni preteklosti že stegovale roke po slovenskem ozemlju.

Sloga nam je Slovincem zdaj potrebna bolj kot kdajkoli v zgodovini! Proces, ki naj bi privedel do mednarodnega priznanja Republike Slovenije, utegne biti zelo zapleten in dolgotrajen. Pa tudi uveljavljenost Jugoslavije v mednarodni skupnosti in razlogi racionalnosti govore za postopnost in za ohranjanje pomembnih skupnih funkcij konfederacije na tem področju. Po razpadu ZKJ in sprejemu ustavnih dopolnil (ter pripravah ustave) v Slo-

Zakaj nenehno izzivanje JLA?

Prav nenehne grožnje z nastopom vojske, ki naj uredi razmere v državi, terjajo tudi spremembe tako v njeni organiziranosti kot v opredelitvah njenih nalog. JLA mora izgubiti vsakršne pristojnosti pri varovanju notranje družbene ureditve; njene funkcije se morajo omejiti le na obrambo pred zunanjo agresorjem. Prav tako velja opustiti marsikaj od sedanje ureditve in prakse, za katero je značilna centralizacija, monopol vojaškega elementa, preveč poudarjena vloga države, pomanjkanje učinkovitega družbenega nadzora in prepočasnost prilagajanja vojaške doktrine, zakonske ureditve in prakse že uveljavljenim spremembam na drugih področjih. Republika Slovenija si bo nevedno morala čimprej izoblikovati lastne varnostne in obrambne mehanizme, svoje oborožene sile in se z drugimi članicami preoblikovane jugoslovanske skupnosti dogovoriti za skupne vojaške kontingente, mornarico, letalstvo ipd. Pri tem bo nujno moralo upoštevati popuščanje napetosti v Vzhodni Evropi in pobude za demilitarizacijo območja Republike Slovenije. Bolj kot ustanoviti lastno oboroženo obrambo pa je pomembno, da si pridobivamo prijatelje na vseh straneh sveta ter iz jugoslovanske skupnosti preprirov in spopadov ustvarimo mirovno skupnost. Vprašanje mirnega in postopnega prehoda iz sedanje v bodoče konfederalno ureditev države je še posebej občutljivo in pomembno prav na tem področju, saj z nepremišljenimi potezami, pretiranostjo in nepotrebnimi zaostritvami lahko kaj hitro pride do zaviranja pozitivnih procesov preobrazbe JLA – če ne celo do aktivnega nasprotovanja nadaljnjim nujnim spremembam v Jugoslaviji.

Tudi samostojna Slovenija ne bo velesila

Po vsem povedanem kaže še posebej poudariti, da strpno prizadevanje za konfederativno preoblikovanje jugoslovanske skupnosti v največji možni meri usposablja Slovenijo tudi za morebitno samostojno življenje zunaj jugoslovanske skupnosti – če pogajanja o preoblikovanju po krivdi drugih ne bi bila možna ali ne bi mogla biti uspešna. Jasno je namreč, da Slovenija konfederalnega položaja ne more doseči, če se poprej ne konstituirira kot mednarodno priznana suverena država, brez katere ne more veljavno skleniti konfederalne pogodbe. Čeprav ni konjunktarno pa le kaže povedati, da bi osamosvojeni Sloveniji, zlati v daljšem prehodnem obdobju, grozilo veliko več nevarnosti, kot če si uspe zagotoviti konfederalni položaj v novi jugoslovanski skupnosti. Ne samo zaradi majhnih možnosti, da bi razhod potekal mirno – torej v nasprotju slabim glasom, na katerem je Balkan in zaradi dogajanj zadnjih let tudi vsa Jugoslavija – marveč tudi zato, ker bi (bodo) grožnje samostojnosti, suverenosti, ozemeljski nedotakljivosti in nepripravljenosti za mednarodno priznanje samostojne Slovenije prihajale tudi z drugih strani, ne le od današnjih federalnih članic jugoslovanske skupnosti. Vinko Blatnik

niti evropska demokratična javnost; vsi tisti posamezniki, civilno družbeni gibanja in politične stranke, ki so v temelju svojih demokratičnih prepričevanj, ureditev in programov vgradili protifašizem in obsodbo kvizlinštva kot temelj demokratičnega reda in povojnega napredka v demokratičnih deželah Evrope. Brez jasnega naprednega stališča vlade ob tem vprašanju nas demokratična Evropa ne bo sprejela kot resnega in kvalificiranega sogovornika. Hkrati pa bomo med domačimi ljudmi še naprej poglobljali prepade in odpirali rane, ki jih tudi v demokratični ureditvi lahko zaceli le čas.

Tudi svetovni slovenski kongres, ki ga pripravlja Demos, bo prispeval k ugledu Slovenije v svetu (in Jugoslaviji) le, če bo uspel demokra-

Mednarodna konferenca gledaliških ustvarjalcev v Lisboni

Varstvo avtorskih pravic gledališčnikov in glasbenikov

Pred kratkim je bila v glavnem mestu Portugalske konferenca Mednarodne federacije igralcev (FIA) in Mednarodne federacije glasbenikov (FIM) pod pokroviteljstvom sekretariata mednarodne organizacije Unesco. Konference se je udeležilo več kot 60 delegatov 40 svetovnih gledaliških združenj in njihovih sindikalnih organizacij iz Avstrije, Avstralije, Belgije, Češko-Slovaške, Kanade, Danske, Nemčije, Finske, Francije, Grčije, Irske, Izraela, Jugoslavije, Nizozemske, Norveške, Portugalske, Švedske, Španije, Velike Britanije, Sovjetske zveze in ZDA.

Podpisani sem se omenjene konference v Lisboni udeležil kot delegat Zveznega odbora za vzgojo, izobraževanje, kulturo in znanost pri Zvezi samostojnih sindikatov Jugoslavije ter Zveznega odbora Združenja dramatikov umetnikov Jugoslavije. Udeležbo je finančno omogočil republiški komite za kulturo.

Od delegatov in gostov na konferenci velja omeniti delegate Mednarodne federacije avdiovizualnih delavcev (FI-STAW), Mednarodnega gledališkega instituta, predstavnike Unesca, številne druge vplivne predstavnike mednarodnih organizacij in seveda delegate portugalskih strokovnih in sindikalnih združenj gledaliških delavcev.

Mednarodna konferenca gledaliških ustvarjalcev v Lisboni pod pokroviteljstvom Unesca in ob njegovi finančni pomoči, pripravil pa jo je Sindikat portugalskih gledaliških delavcev, je pomenila nadaljevanje pariške mednarodne konference, ki je bila decembra lani.

Na konferenci so dokončno oblikovali vse osnutke temeljnih listin za čimprejšnjo rešitev poglavitnih vprašanj in problemov nastopajočih ustvarjalcev v gledališki dejavnosti, tako v evropskem kot tudi širšem svetovnem gledališkem prostoru.

Menim, da je temeljni pomen konference oblikovanje uradnega dokumenta ali priporočila o varstvu avtorskih pravic vseh gledaliških ustvarjalcev v primerih večkratnega ponavljanja njihovega umetniškega dela, sodelovanja v sredstvih avdiovizualnega obveščanja ali posredovanja.

Listina naj bi v Srednji Evropi do leta 1992 dokončno uredila vse osnovne, pravne zakonske odnose med posameznimi TV družbami (bodisi v državni ali zasebni lasti) in nastopajočimi gledališkimi ustvarjalci. Gre za popolno, dokončno uveljavitev avtorskih pravic vseh, ki delovno in ustvarjalno umetniško prispevajo svoj delež v sredstvih avdiovizualnega posredovanja. Tu pa je tudi temeljno vprašanje Jugoslavije, naše zakonodaje, saj bi morali ratificirati Rimsko konvencijo o avtorskih pravicah. To so mnoge evropske in druge države že podpisale.

Na mednarodni konferenci gledaliških in glasbenih ustvarjalcev (FIA in FIM) v Lisboni so se kritično dota-

knili tudi vseh vprašanj, kot so sponzorstvo kulturnim institucijam ter oprostitev ali zmanjševanje davčnih obveznosti vsem sponzorjem s področja gospodarstva, ki s svojo pomočjo omogočajo rast in razvoj nacionalne kulturno gledališke ustvarjalnosti.

Pripombe so se nanašale tudi na večjo možnost za redno zaposlovanje, strokovnost dela v gledaliških organizacijah ter na intenzivnejši pretok, spoznavanje in sodelovanje v kulturno umetniški, gledališki ustvarjalnosti v Evropi 1992 in širše.

Delegati Mednarodne konference v Lisboni so s posebno zaskrbljenostjo načeli vprašanja socialno-ekonomskega varstva in varnosti nastopajočih gledaliških ustvarjalcev v Evropi, z zahtevo po beneficiranju delovne dobe teh ustvarjalcev, probleme njihovih nizkih pokojninskih osnov in vsa druga njihova pereča socialno ekonomska vprašanja.

Priporočilo Mednarodne federacije igralcev in Mednarodne federacije glasbenikov

skupaj z mednarodno organizacijo Unesca bodo posredovali vsem državnim organom v evropskem in svetovnem družbenopolitičnem in kulturnem prostoru. Ti so odgovorni za preučitev in uveljavitev njihovih zahtev, predlogov in pripomb v svojih državnopravnih institutih do leta 1992.

Ob podpori Unesca in številnih drugih uglednih mednarodnih organizacij v okviru ZN je vsem nastopajočim ustvarjalcem v kulturno gledališki dejavnosti, vsem njihovim delavcem in sodelavcem nujno zagotoviti enakopraven položaj v dejavnostih, ki se imenuje kultura. Kultura bo temeljnega pomena za povezovanje, sodelovanje in ustvarjanje duhovnih in materialnih dobrin prihajajočega, novega družbenega ekonomskega obdobja.

Evropa se združuje in povezuje ne le na političnem, družbenem in gospodarskem, ampak tudi na kulturnem področju.

Franček Drogenik

Resolucija

Mednarodna konferenca FIA (Mednarodna federacija igralcev) je v Lisboni maja letos ob sodelovanju predstavnikov mednarodne organizacije Unesco ter njenega priporočila glede statusa umetnikov na področju umetniškega izvajanja sprejela naslednjo resolucijo ugotovila:

1. Izraža iskreno zahvalo za podporo, ki sta jo pri organiziranju tega seminarja nudila Sekretariat Unesca in portugalska državna komisija Unesca;

- poudarja osrednjo vlogo, ki jo ima Unesco in njegov sekretariat pri uresničevanju priporočila o statusu umetnikov;
- pozdravlja odločitve ministrstva Unesca, ki si prizadeva vključiti potrebne ukrepe v program ZN »Desetletje kulture«, ki bi olajšali praktično uveljavljanje priporočila Unesca;
- upa, da bo sekretariat Unesca še naprej podpiral prizadevanja FIA, da bi njegovi člani (združenja) vztrajali pri uveljavljanju priporočila o statusu umetnikov.

2. Zavedajoč se pomembne vloge umetnosti nasploh, zlasti še uprizarajočih zvrsti umetnosti, pri sedanjem odpiranju Evrope za večjo komunikacijo in sodelovanje,

- zavedajoč se, da je moč evropske kulture v njeni narodni in regionalni raznolikosti,
- zavedajoč se, da so Združeni narodi devetdeseta leta razglasili za desetletje kulture,
- je preveril status izvajalskih umetnosti ter ekonomski in socialni položaj nastopajočih umetnikov v Evropi leta 1990, in z zadovoljstvom ugotovila, da je priporočilo Unesca glede statusa umetnikov, ki je bilo soglasno sprejeto na konferenci Unesca leta 1990 v Beogradu, še vedno veljaven in ustrezen dokument;

- opozarja pa na dejstvo, da je po desetih letih v nekaterih evropskih državah to priporočilo še vedno premalo (ali sploh ne) upoštevano,
- zato poziva vse evropske vlade, naj takoj sprejmejo primerne ukrepe, da bi lahko začeli uveljavljati zahteve, zapisane v priporočilu, in sicer:

- negujejo in razvijajo naj živi gledališče, glasbo in ples kot bistvene prvine narodove kulture,
- skrbijo naj za to, da bo vsaj 50 odstotkov (kjer je potrebno, naj to razmerje dosežejo postopoma) TV dram in zabavnega programa lastne produkcije, s sodelovanjem domačih umetnikov,

- spodbujajo naj domačo filmsko proizvodnjo, tako da zmanjšajo davke, osnujejo finančne sklade ipd.,
- za vse vrste umetnikov naj omogočijo ustrezno šolanje,
- kjer je potrebno, naj uvedejo posebne ukrepe, ki bi umetnikom zagotovili socialno varnost - npr. podporo brezposelnim, pokojnino, ugodne davčne pogoje, ki naj bi bili prilagojeni specifičnim značilnostim njihovega poklica.

3. Opozarja združenja nastopajočih umetnikov na pomembno vlogo, ki bi jo Unesco priporočilo o statusu umetnikov lahko imelo pri prizadevanju za izboljšanje položaja njihovih članov,

- čestita kanadskemu združenju za to, da so priporočilo uspešno uporabili v svoji kampanji za boljši status kanadskih nastopajočih umetnikov.
- opozarja na resolucijo št. 2 in na delovni načrt za seminar.

- Priporoča, naj bi združenja:
- preverila, kakšno je stanje v posameznih državah glede na standarde in predpise, ki so zapisani v priporočilu, ter (kjer je to potrebno) vladi predložila svoje pripombe, pritožbe in zahteve,
- poskušala povečati zanimanje politikov, sindikatov, občin in vse javnosti za položaj svojih članov.

- pri svojih akcijah zaprosila za pomoč sekretariat FIA.

Pred izidom

Tone Peršak

SLOVENSKI USTAVNI MNOGOBOJ

Slovenski pisatelj, poslanec in podpredsednik družbenopolitičnega zbora skupščine republike Slovenije objavlja svoja razmišljanja, objavljene članke in ocene o smiselnosti samo slovenske ustave kot ustave suverene in samostojne države.

Cena: 70 dinarjev

Naročila pošljite na naslov: ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4
telefon 321-255, 310-033

Nova knjižica iz zbirke Aktualne teme

Naročilnica

Pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročamo _____ izvodov

knjižice Toneta Peršaka **Slovenski ustavni mnogoboj**. Naročeno pošljite na naslov _____

Ulica, poštna št., kraj _____

Naročeno dne: _____ Račun bomo plačali v zakonitem roku.

Žig

Podpis naročnika

Borza dela

Republiški sekretariat za delo
Republiški zavod za zaposlovanje

Informacije o objavljenih delovnih mestih dobite v podjetjih oziroma v organizacijah, ki so navedene v časopisu. Prijavitelj vas bo informiral tudi o roku prijave, delovnem času, drugih pogojih za zasedbo in komu pošljite vašo prijavo. Za informacije o objavljenem delovnem mestu odgovarja prijavitelj.

Enota Ljubljana

Poklic	OD	Naziv delovne organizacije
pomožni delavec	3.400	Zavod za usposabljanje Janez Levec Lj., Karlovska 18
varnostnik	3.000	Varnost Moste, Lj., Grablovičeva 30
kuharski pomočnik	3.500	Iskra-Avtomatika, Industrijsko storitveni inženiring, Lj., Stegne 21
kuhar	6.000	Iskra-Avtomatika, Industrijsko storitveni inženiring, Lj., Stegne 21
sobarica	3.500	Unitel Grand hotel Union, Lj., Miklošičeva 1
sobarica	4.500	Gostinsko podjetje Daj Dam Lj., Resljeva 48
kuhar (2 del. mesta)	6.768	Dom starejših občanov Lj. Vič-Rudnik, Cesta na Bokalce 51
kuhar	6.000	Zavod za slepo in slabovidno mladino Lj., Langusova 16
natakar	4.500	Gostinsko podjetje Daj Dam Lj., Resljeva 48
ekonomski tehnik	6.000	Avtoemona Lj., Celovška 252
ekonomski tehnik	5.000	Mednarodna špedicija Intertrans Lj., Cesta VII. korpusa 1
ekonomski tehnik vodja saldakontov	11.000	Kemofarmacija Lj., Cesta na Brdo 100
d. i. strojništva	10.500	Biro za industrijski inženiring Bll, Lj., Snežniška 1
d. i. str. konstruktor	12.000	ŽG Mostovna Lj., Verovškova 60
pom. gost. del.	3.800	Osnovna šola Louis Adamič Grosuplje, Tovarniška 14
kuhar	5.000	Osnovna šola Louis Adamič Grosuplje, Tovarniška 14
pru lik. vzgoje	7.000	Osnovna šola Louis Adamič Grosuplje, Tovarniška 14
elektrotehnik	8.000	Elektro Lj., tozdr Elektro Kočevje, Cesta na Trato 6
aranžerski tehnik	13.000	Nautič inženiring d.o.o. Hrastje 1, Grosuplje uči. za ved. m. ml.
uč. za ved. m. ml.	7.500	Dekliško vzgajališče Višnja gora, C. Dolenjskega odreda 19
snažilka	3.500	Agrotehnika-Gruda, Mesarija in prekajevalnica Litija Šmartno, Slatna 1
lesar šir. prof.	6.800	Volovšek Jože – polaganje lesenih oblog, Stahovica 11 b
ekonomski tehnik	9.500	Helios, Količeva 2, Domžale
d. i. kemije	10.500	Helios, tovarna barv, lakov in umetnih smol, Količeva 11
d. eco. za anl. pl.	10.000	ERCi, p. o. Idrja
pom. gost. del. (2 del. mesti)	5.000	Vojna bolnica, Zaloška 29, Ljubljana
perica	5.000	Vojna bolnica, Zaloška 29, Ljubljana
snažilka (2 del. mesti)	4.800	Vojna bolnica, Zaloška 29, Ljubljana
zidar	7.500	Vojna bolnica, Zaloška 29, Ljubljana
radiološki inž.	13.000	Vojna bolnica, Zaloška 29, Ljubljana
i. med. biokem.	13.000	Vojna bolnica, Zaloška 29, Ljubljana
lesar šir. prof.	5.600	POMIZ pohištveno mizarstvo, Lj., Litijska 67
fotostavec	4.000	Tiskarna Ljudske pravice, Lj., Kopitarjeva 2
tisk. tis. splošk.	4.000	Tiskarna Ljudske pravice, Lj., Kopitarjeva 2
prod. tek. usn. art.	6.000	Veletekstil p. o. Lj., Masarykova 17
prod. pap. knj. art.	5.400	ZP Cankarjeva založba Lj., Kopitarjeva 2
kuhar	7.000	Zavod za slepo in slabovidno mladino Lj., Langusova 16
varuh pred. otrok	5.159	Vzgojnovarstvena organizacija Najdihojca Lj., Gorazdova 6
grafični teh.	6.500	Tiskarna Ljudske pravice, Lj., Kopitarjeva 2
grafični tehnik	5.000	Tiskarna Ljubljana, Lj. Tržaška cesta 42
knjigovez	4.500	Tiskarna Ljubljana, Lj. Tržaška cesta 42
zdravstveni tehnik (2 del. mesti)	9.500	Vojna bolnica, Lj., Zaloška 29
zdr. terapevt (2 del. mesti)	13.000	Vojna bolnica, Lj., Zaloška 29
fizioterapevt	13.000	Vojna bolnica, Lj., Zaloška 29
organiz. dela strojni tehnik	19.000	KTL Potiskana embalaža Lj., Letališka c.
viš. uprav. delav.	5.373	Republiški sekretariat za mednarodno sodelovanje, Lj., Gregorčičeva 25
d. i. strojništva pripravnik	5.660	Tehnoimpex izvoz uvoz Lj., Kersnikova 2
d. eco. za anl. pl.	14.000	Kompas Jug., Ljubljana, tozdr Turizem Lj., Pražakova 4
d. eco. za anl. pl.	5.158	ČGP Delo, Lj., tozdr Revije Lj., Titova 35
d. eco. za anl. pl.	18.960	Tehnoimpex izvoz uvoz Lj., Kersnikova 2
prof. pedagogike	9.000	Osnovna šola 10. SNOUB Ljubljanske, Karunova ul. 14
d. germanist	5.000	AM-Cosmos, d.o.o. Lj., Celovška 182
varnostnik	5.000	Slovenijales Svea Lesna industrija Zagorje ob Savi, C. 20. julij 23
mesar sekač	6.500	ABC Pomurka trgovsko podjetje maloprodaja, Trbovlje
gimnazijski maturant receptor	3.700	ABC Pomurka, Turistično gostinsko podjetjeMedijsketoplice,Zagorje

Poklic	OD	Naziv delovne organizacije
ekonomski tehnik	7.000	Slovenijales Svea Lesna industrija Zagorje ob Savi, C. 20. julij 23
bolničar	5.200	Dom upokojevcev Vrhnika, Idrijska 13
kuhar	5.770	Dom upokojevcev Vrhnika, Idrijska 13

Enota Koper

strugar	4.300	Mercator trgovačo Koper, C. JLA 25
pravnik	7.500	Croatia Zagreb, Skup. zavar. IMO v. in oseb, delovna skup. Koper, Ljubljanska 3
pru za vzg. pred. otrok	7.000	Osnovna šola Antona Ukmarja Koper, Pot v gaj 2
skladiščni manipulant	4.000	Droga Portorož, tozdr Kras Sežana, Ul. Mirka Pirca 4
mesar-sekač	5.000	Droga Portorož, tozdr Kras Sežana, Ul. Mirka Pirca 4
elektromehanic	9.000	Mlinotest Ajdovščina, tozdr Pekarna Postojna, Kolodvorska 5
prod. žel. g. m. poh	6.000	Primorje Gorica, tozdr Kuriyo Gorica, Prvomajska 53
trgovin. posl.	9.000	Mlinotest Ajdovščina, tozdr Pekarna Postojna, Kolodvorska 5
zobotehnik	3.700	Zdravstveni center Postojna, tozdr Zdravstveni dom Postojna, ul. 1. maja 2
ekonomski tehnik	4.700	Komunala Sežana, Ul. Mirka Pirca 3
carinik-pripravnik (4 delovna mesta)	5.800	Delovna skupnost Carinarnice Sežana, Partizanska 81
učitelj raz. pouka	7.000	Osnovna šola E. Kardelj Dutovlje, Dutovlje 135

Enota Kranj

konfekcijski pomočnik	3.500	Pavlič Albina, Jesenice, Titova 27
strojni tehnik	5.000	From-medn. šped. Jesenice, Sp. Plavž 6
pomožni delavec	5.200	Zupan Teuž, Naklo, Temniška 4
strojni tehnik	5.546	Vrtač Martin, Šenčur, Visoko 113
zdr. tehnik	4.719	Osn. zdrav. Gorenjske Kranj, Tozdr Zobna poliklinika Kranj, Gosposvetska 10
inž. strojništva	7.300	Iskra srednja šola elektrotehniške in kov. predel. usm. Kranj, Kidričeva 55
zdravnik	8.400	Gorenj. bol. Jesenice, tozdr Bolnica za ginekol. in porodništvo Kranj, Kidričeva 38
pom. gost. del. (2 del. mesti)	3.962	Prčetič Slavko Penzion Triglav, Kolodvorska 33
kuhar	6.000	Grajski dvor Radovljica, Kranjska cesta 2
pleskar	3.000	Slikopleskarstvo Škofja Loka, Tavčarjeva 21

Društvo za vrednotenje dela, Svobodni sindikati Slovenije iz Ljubljane prireja strokovne seminarje:

Kako uveljaviti splošno kolektivno pogodbo v praksi

Seminarji bodo v Ljubljani, dvorana SSS, Dalmatinova 4/VI 22. in 23. 11. 1990 v Radovljici, Dom sindikatov 4. in 5. 12. 1990 v Mariboru, Dravske elektrarne, Vetrinjska 2 6. in 7. 12. 1990 v Portorožu, Grand hotel Palace 10. in 11. 12. 1990 v Celju (o lokaciji kasneje) 13. in 14. 12. 1990 v Dolenjskih Toplicah, dvorana Zdravilišča 17. in 18. 12. 1990 VSEBINA SEMINARJA

Kako uveljaviti normativni in tarifni del kolektivne pogodbe v praksi

Prvi dan, začetek ob 16. uri

Gregor Miklič, SSS: Urejanje delovnih razmerij po kolektivni pogodbi

Brane Mišič, SSS: Urejanje osebnih dohodkov po kolektivni pogodbi

dr. Ivan Žužek, sodišče ZD RS: Pogodba o zaposlitvi Razprava

Drugi dan, začetek ob 8.30, konec ob 13. uri

dr. Stane Uhan, FOV, Kranj: Sestavine tarifnega dela kolektivne pogodbe

mag. Janez Zeni, ITEO, Ljubljana: Osebnih dohodki na podlagi delovne uspešnosti, Napredovanje delavcev

Razprava

Za pisno gradivo bomo uporabili knjižico Kako uveljaviti splošno kolektivno pogodbo v praksi, ki jo je oktobra izdalo ČZP Enotnost iz Ljubljane.

Pisne prijave za posamezne seminarje pošljite 4 dni pred začetkom. Naslov: Društvo za vrednotenje dela, Staneta Žagarja 3, 64000 Kranj.

Kotizacija za seminar je 1.400 din. Denar nakažite hkrati s prijavo na ZR: 515-678-99111, hkrati s prijavo.

Borza sindikalnega turizma

BORZNO SPOROČILO ŠTEVILKA 21

Borzna sporočila sprejema ATRIS – BORZA SINDIKALNEGA TURIZMA, Ljubljana, Dalmatinova 4, telefon (061) 326-982, 322-975, na hišno centralo (061) 310-033 ali telefaks (061) 317-298

Kam za 29. november Kam za novo leto

ATRIS – BORZA SINDIKALNEGA TURIZMA potrebuje za krajši družinski oddih 5 do 7 dni za 29. november in za božični čas počitniške zmogljivosti, zlasti v:

– Portorožu, Puli, Izoli, Piranu – s penzijsko storitvijo ali brez nje

– Bohinju, Bledu, Kranjski Gori, na Pohorju, na Veliki planini, na Krvavcu ali Gorjancih – v planinskih domovih ali kočah.

NA BORZNO SPOROČILO VPIŠITE USTREZNE PODATKE PONUDBE (kraj, število sob in ležišč, možnost za prehrano, cene za posamezne storitve itd.) in ga pošljite na naslov ATRIS – BORZA SINDIKALNEGA TURIZMA, Ljubljana, Dalmatinova 4.

A. Počitniške zmogljivosti, ki vam jih nudimo za novo leto

Novoletni paket z gostinskimi storitvami od 29. 12. do 2. 1. Prenočitve v dvo- ali triposteljnih sobah – 4 polni penzion; 29. in 30. 12. zabava ob živi glasbi do 24. ure, 31. 12. in 1. 1. 1991 pa do zgodnjih jutranjih ur, svečan silvestrski meni.

Cene noveletnega paketa

– v dvoposteljnih sobah 1.530,00 din
– v triposteljnih sobah 1.390,00 din

Skupine nad 20 oseb imajo 5 % popusta.

Pričakajte 1991. leto v Izoli. Informacije daje Atris – Borza sindikalnega turizma.

B. Smučanje med počitnicami

Organizacije in podjetja vabimo, da Atrisu – Borzi sindikalnega turizma posredujejo proste počitniške zmogljivosti v smučarskih krajih med šolskimi počitnicami, od 12. januarja do 9. februarja 1991 – seveda pa pošljite ponudbe za vso zimsko sezono.

C. Smučanje v tujini

Organizacije in podjetja, ki imajo izmenjave s partnerji v tujini, vabimo, da nam sporočijo proste zmogljivosti za letošnjo smuko na Atris – Borzo sindikalnega turizma

D. Kupimo

Kupimo počitniško garsonjero v slovenskem primorju oziroma Istri za 4 do 5 oseb. Starost objekta naj bo do 10 let. Ponudbe pošljite na Atris – Borzo sindikalnega turizma.

E. Oddih – poletje 1991

Iščemo možnosti od Ankarana do Pule pa tudi na kvarnerskih otokih. Zanimani smo tudi za zakup večjega objekta do 100 ležišč z možnostjo celotne oskrbe. Lastniki počitniških domov, ki bi bili pripravljeni dati v najem za 80 dni – junij, julij, avgust, september 1991 – od 30 do 50 ležišč v počitniškem domu s penzijskimi storitvami ali v bungalovih z možnostjo lastne priprave hrane, naj sporočijo ponudbe Atrisu – Borzi sindikalnega turizma. Potrebujemo približno 200 ležišč.

F. Zimska šola v naravi

Osnovne šole vabimo, naj nam sporočijo, kaj potrebujejo za zimsko šolo v naravi. Informacije in dogovori na Atrisu – Borzi sindikalnega turizma. Še je čas za vašo odločitev.

G. Prodamo

Prodamo dve prikolici, stari šest let, cena po dogovoru.

H. Vabilo lastnikom počitniških hišic

V Sloveniji je 12.000 vikendov, med njimi so tudi taki, ki so v neposredni bližini organiziranih smučišč – torej pravo bogastvo. Toda če je hiška prazna, se dela dvakratna škoda. Vse, ki menite, da bi za določen čas oddali vaš drugi dom za dovolj veliko veliko denarja, vabimo, da to sporočite Atrisu – Borzi sindikalnega turizma. Zasebnost poslov bo zagotovljena.

I. Kupili bi

Kupili bi počitniško zmogljivost na morju, v planinah, ob jezeru ali v zdraviliškem kraju. Vaše finančne možnosti ne dopuščajo, da bi si kupili počitniško hišico kar za vseh 365 dni v letu. Če pa bi kupili le del »časa«, da bi prebivali tako rekoč v svoji hiši, pa bo tudi z denarjem šlo. Seveda bo za tovrsten nakup potrebno več »lastnikov«, upravljanje pa vam bo zagotovil Atris – Borza sindikalnega turizma. Če se vam zdi ponudba zanimiva, sporočite svojo željo, tako da bomo že v naslednjem poletju letovali na svoj način.

POSEBNA PONUDBA

SIC – Sindikalni izobraževalni center Radovljica (podjetje v ustanavljanju)

1. SIC vas vabi, da na sodoben in učinkovit način pridete do novega znanja. Moderen objekt s 50 ležišči, tremi večjimi učilnicami (40 do 80 sedežev), s čitalnico in pripomočki za sodobno prenašanje znanja, organizatorji in pedagogi so vam na voljo.

2. Spomnili ste se, da ste pred 5, 10 pa tudi pred 35 leti svojim sošolcem in študijskim kolegom obljubili, da se boste udeležili obletnice oziroma srečanja, ki ga boste organizirali. Pogostoma vsi dogovori stečejo, pri odločitvi kam pa je že težje.

V SIC Radovljica vam bodo ustregli s ponudbo za priložnostna praznovanja obletnic, pomembnih osebnih dogodkov in tudi kar tako, za druženje starih prijateljev.

3. Turistične pakete s športno-rekreacijskimi programi vam pripravi SIC Radovljica, Gradnikova 1.

4. Šola v naravi – čudovita možnost za letno in zimsko šolo v naravi.

Ponudbe pošljite na Atris – Borzo sindikalnega turizma, Ljubljana Dalmatinova 4.

Tudi v prihodnje bomo z vami sodelovali:

Doro Hvalica

Irena Prusnik

Metod Zalar – vaš borzni agent

Brazde vzdržljivosti so dodobra razgibale življenje

Kaveljci in Korenine so vedri ljudje

Tudi letos so slovenski Kaveljci in njihove prijateljice, znanke, sorodnice ali celo žene, Korenine, ostali zvesti svojemu izročilu. Kljub dežju in neprijetnim cestam, ko bi bilo moker sobotni večer še najprijetnejše preživeti v domači kuhinji, morda ob kuhanem kostanju in moštu, so se z vseh koncev Slovenije podali na pot v Ljubljano. Njihov cilj je bilo Gospodarsko razstavišče, kjer so jih za njihov trud in prelit znoj čakala priznanja, kar pa ob vsem dogajanju na GR ni bilo ravno bistvenega pomena. Končno bi jim diplome lahko prinesel tudi poštar. Pa, kot že rečeno, ni šlo za to...

Sestanek Kaveljcev in Korenin, ki so se odločili, da bodo aktivno sodelovali pri ohranjanju svojega zdravja in mladosti, je bil že enajsti zapovrstjo. Morda je prav jesen, ko se leto poslavlja in se nekateri že nemirno ozirajo proti nebu, da bi ugledali prve snežinke, najbolj zanesljive znanilke prihajajoče zime, še najbolj primeren čas za kratek oddih in nekakšen obračun.

Sicer pa je za Kaveljce in Korenine značilno, da so bolj ali manj vedno na nogah in da tudi zime ne prelenarajo. Pravega počitka ne poznajo. Zakaj bi se človek dodobra polenil in dopustil, da mu zaškripa v sklepih, ko pa gre vse to le in izključno na njegov račun? Zakaj si ne bi podaljšal svoje mladostne svežine in iskrivosti in se potrudil za stvari, ki sicer niso in nikoli ne bodo na prodaj in postavljajo človeka, če jih ima, visoko nad druge

povprečneže? Le čemu bi človek, ki utegne premišljevali tudi o jutrišnjem dnevu, zamudil to edinstveno prilžnost...?

Na veselo, vendar naporno noč so se obiskovalci GR spet dobro pripravili. V plastičnih ročkah so s seboj prinesli vse potrebno za preganjanje žeje, v pletenih košarah pa mnoge doma pripravljene dobrote. Vsega je bilo v izobilju. Noč je bila namreč dolga in ena izmed velike večine tistih, ko

in – za vse. Da se med vroče prijatelje športne rekreacije, ki so pridno plesali, kljub vsemu ne bi vrnil dolgčas, je poskrbel čarovnik, svoje spretnosti in čare pa so predstavile tudi plesalke Mojce Horvat. Ja, bilo je kaj videti. Veliko znajo ta simpatična mlada dekleta. Že po ustaljeni navadi ni manjkala niti srečlov.

Dobitkov, takšnih in drugačnih, je bila cela gora, kartonov polnih (in praznih) srečk pa, seveda precej več.

moramo urne kazalce pustiti lepo pri miru. Po ustaljenem programu naj bi se veselili in vrteli ob zvokih Celjskega instrumentalnega kvinteta vse do štirih zjutraj. Tako kot vsako leto...

Ni kaj, prijetno je bilo spet na Gospodarskem razstavišču. Mito Trefalt, glavni organizator, je spet mislil na vse

No, kot že rečeno, prave prilžnosti za dolgčas ni bilo.

Brazde vzdržljivosti, akcija RTV Slovenija, ob pomoči Zavarovalnice Triglav, si je pridobila v Sloveniji širok in zvest krog prijateljev športne rekreacije, pa čeprav je potrebno v isti sapi povedati, da je bilo letos med Kaveljci in Koreninami precej novih

Pred začetkom »veselice« je treba obložiti mize.

Brez priznanj seveda ni šlo. Simpatični Koreninci ga izročajo član organizacijskega komiteja akcije Brazde vzdržljivosti Marjan Lah.

Dekleta Mojce Horvat pa so vsem pokazale, kako se zapleše.

obrazov. Vsaj tako nam je zagotovil Lojze Hvala, dolgoletni Kaveljc in član organizacijskega komiteja akcije RTV Slovenija. Leta 1979, to je bilo prvo leto, ko so športniki in športnice začeli orati brazde vzdržljivosti, so prireditelji razdelili 174 priznanj. Letos so jih 322, od tega 73 Koreninicam in 249 Kaveljcem. Največjo udeležbo doslej pa so za-

beležili organizatorji lani, ko so razdelili natančno 400 priznanj: 302 Kaveljcem in 98 Koreninicam.

Akcija Brazde vzdržljivosti dokazuje med drugim to, da si tudi rekreativci žele skupnih nastopov, merjenja moči in tekmovalj. Če bi bilo drugače, med nami ne bi bilo toliko prekaljenih športnikov, ki so

redno aktivnost vzeli za sestavni del svojega življenja. Vsekakor predstavlja akcija RTV Slovenije lep prispevek k prizadevanjem številnih organizacij in posameznikov, da bi »razgibali življenje« in da bi Slovenci sčasoma postali športni narod.

Besedilo: Andrej Ulaga
Slike: Sašo Bernardi

Ne gre za zdravilo, temveč za preventivo, ki jo imenujemo telovadba

Še najteže je »pripraviti teren«

Delo za tovarniškimi stroji in v pisarnah je kljub razvoju tehnologije in številnim inovacijam še vedno naporno in v mnogih primerih načena naše zdravje. Še najbolj trpijo ljudje, ki opravljajo svoje delo sede in zaradi ponavljanja istih gibov obremenjujejo samo nekatere skupine mišic, medtem ko so vse druge mišice brez dela in zato počasi propadajo.

Posledice enostranskih obremenitev se pokažejo šele z leti. Včasih kmalu, včasih kasneje, gre le za vprašanje časa. Težave se začnejo z bolečinami in mnogokrat končajo z invalidnostjo in predčasnim odhodom v pokoj.

Ogroženih delovnih mest, ki zdrave ljudi spreminjajo v invalide, imamo v Sloveniji še vedno zelo veliko. Lahko bi dejali da povsod tam, kjer opravljajo zaposleni svoje obveznosti v mirujočem in takorekoč nespremenjenem položaju, kjer se isti gibi ponavljajo iz dneva v dan ter iz leta v leto in kjer delavci potrebujejo pri svojem delu izključno le manjše skupine mišic, medtem ko vse druge počasi propadajo. Porušeno ravnotežje je v premnogih primerih usodno.

Zdravila sicer ni, poznamo pa učinkovito preventivo

Zelo izpostavljenih oziroma tveganih delovnih mest je v naši industriji še vedno zelo veliko. Pa ne samo v tovarnah. Tudi drugod, na primer v pisarnah. Vsekakor zelo trpijo tipkarice. Seveda le v primerih, ko so zelo obremenjene in jih preganja čas kot delavke za tekočimi trakovi ali šivalnimi stroji, kjer je delovni pro-

Slika: Andrej Ulaga

ces še najbolj podoben nenehni tekmi s časom.

Razumljivo, če bi ljudje občasno zamenjali delovna mesta in ne bi bili prisiljeni opravljati istega dela po več let skupaj, bi bilo med nami manj invalidov. Vendar še nimamo te sreče. Človek še vedno ni toliko vreden, da bi mislili na njegovo zdravje. Na veliko sicer razpravljamo o človekovih pravicah, o humanizaciji dela in podobnih lepih stvareh, življenje pa, vsaj v glavnem, teče po starem.

V mnogih delovnih okoljih niti ne vedo, da so strokovnjaki že davno dognali, kako se lahko učinkovito postavimo po robu uničujočim posledicam enostranskih obremenitev na delovnih mestih. Ne gre za zdravilo, temveč za preventivo, ki se imenuje telovadba.

Preventiva v obliki telovadbe, ki je oprta na strokovnih temeljih in je njen rezultat sprostitve najbolj obremenjenih mišičnih skupin in živahna aktivnost tistih mišic, ki med delom počivajo, je dokazano izredno učinkovita. Bistvo in obenem najbolj spodbudno pri tej na videz zelo preprosti preventivi je to, da je takorekoč zastoj, saj zanjo potrebujemo vsak dan le nekaj minut svojega časa in, brez tega ne gre, ščepec dobre voje.

Glede na svojo »čudežno« moč oziroma učinkovito preprečevanje uničujočih posledic enostranskih obremenitev na delovnem mestu so se aktivni odmorci ponekod že udomabili. V glavnem tam, kjer verjamejo ljudem s tovrstnimi izkušnjami in kjer so se na svoji koži prepričali, kako je z minutami za zdravje.

Marsikje ne vedo, kje in kako bi začeli

Ne glede na izsledke stroke in številne spodbudne izkušnje pa je pri nas še veliko podjetij, ki, preprosto povedano, ne verjamejo v uspešnost telovadbe na delovnem mestu. Mislijo le na čim večjo produktivnost, na kakovost, dober zaslužek, medtem ko jim je za tisto, kar ima v resnici največjo ceno v tovarni, to je za usodo delavcev, kaj malo mar. Kdo bi se ukvarjal s temi vprašanji, ko je vendar toliko drugih, resnejših problemov?

Vseh podjetij seveda nikakor ne moremo metati v isti koš. Ponekod že leta pridno telovadijo, marsikje pa v bistvu nimajo nič proti minutam za zdravje, pa se nekako ne znajdejo in ne vedo, kje bi zagrabili, kako začeli.

Pot do dobro organizirane re-

kreacije na delovnem mestu, ki bo rodila zelene sadove, sicer ni najlažja, vendar po drugi plati ne terja velikih naporov, pa tudi izdatkov ne. Vsaj večjih. Strokovno pomoč lahko pričakujemo od predstavnikov Fakultete za telesno kulturo v Ljubljani, od šolanih organizatorjev rekreacije, zdravnikov, fizioterapevtov. Najbolj pomembno je, da »pripravimo teren« v svojem kolektivu, saj brez prepričanja, da so minute za zdravje v vsakem primeru dobra naložba, ne bo šlo.

Ob tem naj opozorimo na priročnik, ki je izšel v zbirki Razgibajmo življenje in obravnava telovadbo na delovnem mestu. Napisal ga je dr. Herman Berčič, priznan strokovnjak za športno rekreacijo, ki s svojimi izkušnjami in bogatim znanjem prav rad priiskoči na pomoč tudi v praksi.

Andrej Ulaga

Kdo bo »naj«

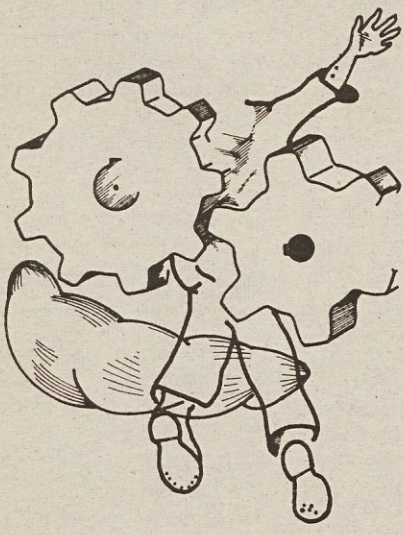
Tudi ta mesec na Slovenskem ne bo manjkalo športnih dogodkov. Bolj kot ne v senci pa bo gotovo minila skupščina Društva športnih novinarjev Slovenije, ker se na njej gotovo ne bodo dogajali rekordi, pomembni dosežki pa naj bi se vendarle zgodili. Na dnevnem redu bo namreč tudi točka »Slovenski šport danes in jutri«, o katerem javnost brez športnih novinarjev ne bi vedela mnogo.

Tema tega zbora pa bo seveda tudi razglasitev najboljših slovenskih športnikov in športnic ter ekip za leto 1990, kar že od osvoboditve sem sodi v domeno DŠNS. Prireditelj naj bi bila na Brdu pri Kranju ali 7. ali 21. decembra, ker so največji »favoriti« za priznanja s Tomom Česnom na čelu pač doma z Gorenjskega. Izbor najboljših pa bo gotovo težaven, saj so slovenski športniki poleg najtežjih gora na evropskih ali svetovnih prvenstvih v letošnji sezoni osvojili kar 27 kolajn. Prav zategadelj izvršni odbor DŠNS poziva svoje članstvo, naj se v kar največjem številu udeleži skupščine, ki bo 15. t. m. ob 11. uri v najprijetnejših prostorih Pivovarne Union v Ljubljani.

D. K.

LADISLAV ČRNOLOGAR

tehnološki presežek rdečelasa lisica in še kaj

(25)

Ladislav Črnologar je delavec jeseniške železarne in že desetletje znan kot pisatelj povesti in romanov. Pred prvim majem je pri Književni zadrugi Jesenice izšla knjiga z dolgim in nekoliko nenavadnim naslovom. Ta pa napove, da je knjiga izsek iz žive in za marsikoga krute sedanjosti. Tako kot v prejšnjih knjigah (Na gredi, Na drugem bregu, Razstreljeni bog) najdemo tudi v Tehnološkem presežku prvine ljubezenske zgodbe in kriminalnega romana, tako da bo povest zanimivo branje tudi za nezahtevne bralce, ki jih zanimajo moralni in socialni problemi, privlačijo pa napete zgodbe.

Jeseniški bralci se bodo lahko zabavali z uganjanjem in sklepanjem stav, koga je imel pisec za model pri oblikovanju glavnih in stranskih likov.

Tudi Janez ni hotel skušati sreče pri streljanju, kjer se krogla od česa lahko odbije, pa jo je ubral za Petrom, ki se je skrival za buldožerjem. Prav takrat pa se je po poti pripeljal vlačilec in za njim dva tovornjaka. Vozniki in delavci so poskakali z vozil in debelo gledali zaradi pokanja v baraki.

»Kaj pa se dogaja? je vprašal eden od voznikov. »Ali snemate kavbojski film?«

»Nekaj podobnega,« je odvrnil Janez.

Zdaj se je na vratih barake pojavil Tone s kadečo se cevjo samokresa in vprašal, kaj hočejo. Povedali so mu, da so prišli po barako in buldožer, a zelo previdno, kajti pogled na oboroženega Toneta ni bil preveč vzpodbuden.

»Janez, naj jih naženem?« je vprašal Tone.

»Ne, ne, naj odpeljejo, saj tega ne rabimo več. Daj, spravi pihalnik, dovolj si ga že očistil.

Pridi, Peter, da spraviva ven, kar je v baraki najinega,« je Janez poklical Petra in odšel po svoj avto, da bosta vanj naložila svoje osebne stvari.

Delavci so se spogledovali, ker niso vedeli, kaj vse skupaj pomeni, a so vseeno vzeli v roke orodje in začeli podirati montažni baraki.

Ko sta Peter in Janez znosila v avto, kar je bilo njunega in še kaj vrednega, je prišel tudi monter. Peter po vsem tem ni hotel z njimi do strojnice, češ da ima vsega dovolj. Pregovoril ga je šele Tone, ki mu je naredil daljšo pridigo o normalnem vedenju ljudi in mu razložil, da se ni toliko star, da se mu marsikaj ne bi oprostilo, če se je seveda pripravil prevzgojiti. Pri tem mu bo dobrohotno pomagal. Drugače bi bilo, če bi bil Peter kak zakrknjen tip, a ni videti tak.

Pričakuje, da bo šel zlepa z njimi, ker imajo pač še nekaj dela pri elektrarni, pa da ima danes tako še plačan dan. Petru ni preostalo drugega, kot da ga je ubogal.

Janez pa se je podal od strojnice še naprej proti planini. Monter je rekel, da bodo pognali turbino s polno močjo, zato je bilo potrebno odpreti vodo iz zajetja. Doslej je bil zasun na pol zaprt.

Vzpenjanje mu ni več povzročalo toliko težav kot prvič, ko je bil z Jasno in hčerko na planini. Življenje v Jelju ga je dodobra utrdilo, ker je bilo vedno kam treba peš. Takoj je izkoristil priložnost, da je bil lahko sam. Kadar je bil ranjen, se je vedno zatekel v samoto, kjer se je zlizal in si nabral novih moči. In nič primernejšega ni bilo kot pot v planino.

Danes je bil ranjen, ker se je spet znašel na prelomnici. Vedel je, da se bo z dograditvijo elektrarne končalo lagodno življenje, ko je grulil kot zaljubljen golob in ves direndaj okoli elektrarne prepuščal večinoma drugim. Dajal je le osnovne zamisli, ostalo so opravili Ferdo, Tone pa tudi Peter. Ni se več izpostavljaj kot pred prihodom v Jelje, pa je bil vseeno za vse kriv. Imena se pač ne znebiš kar tako. To dokazuje Ravnikovo mnenje o njem, ki mu je prišlo na uho. Imel je dovolj časa, da bi poskrbel za prihodnost, pa ni naredil nič. Tone je jasno in glasno povedal, kar je sicer vedel tudi sam, da ga ženska ne more vzdrževati, že zaradi ponosa ne. Dela na Podrekarjevini je bilo še zanje pre malo. Vse so lahko opravili sami, čeprav že v letih, a še dokaj trdni: Urša, Jernejc in Jasnina mama, ki ni z ničemer pokazala, da bo čez kako desetletje dala vajeti iz rok. Sam je bil doma s kmetov, pa je vedel, da se gospodarji oklepajo gruntov, ko so že napol v grobu. Da bi prepustila gospodarjenje, ni bilo vredno misliti, četudi bi se z Jasno vzela. Da bi bil pa na Podrekarjevini za hlapca, mu še na misel ni prišlo.

Katico ne bi rad spet vlačil v mesto, ko se je privadila na Podrekarjevino, predvsem na Jasno, mamu, da o psu niti ne govori. A če bi ostal v Jelju in bo sam moral za delom nazaj v gradbeno podjetje, bi jo videl tako redko, da tega ne bi prenesel. Edina rešitev bi bilo delo v Jelju. Pri elektrarni, kjer bo potreben vzdrže-

valec, bi službo dobil, če bi se priljnil Milanu. A ni mogel iz svoje kože, in se je odločil za prav nasprotno. Na to ga je sicer posredno napeljala Jasna. Ni še bilo znano, če bodo elektrarno lahko iztrgali Milanu. Vse je bilo še v zraku. Naredili so vse, kar je bilo v njihovi moči, a človek nikoli ne ve, kaj skriva druga stran. Ni bil presenečen, da je tudi Petra zamikalo – tako, da je pozabil na njuno prijateljstvo. Peter je imel besede o pravičnosti le na jeziku. Zdaj ni bilo nobenega dvoma več, da sta imela oba enake možnosti. Odločalo je le, kdo bo zmagal. Tehnica se je sicer nagnila na stran Jelja, tako je sodil po Milanovih prizadevanjih, da iz Jelja odstrani vse, kar ga je bremenilo. Ni si delal utvar, da ob morebitnem Milanovem zmagoslavju (kar bi si, roko na srce, po svoje tudi zaslužil) ne bi mogel ostati v Jelju. Milan in njegov krog bi se ga znala znebiti, čeprav bi bila Jasna zraven.

Med hojo mu je v nosnice udarjal oster vonj iz okoliške gmajne. Dišalo je po zatohlosti odmiranja, pa obenem po svežini življenja, ki se je zdaj proti koncu poletja že sesipalo z dreves in odmiralo ali pa se pripravljalo na zimsko mirovanje. Sam se sredi gozdov naenkrat ni počutil pomirjenega, prej izgubljenega v svojih dvomih. Vse ga je spominjalo na minljivost, na življenjski boj, na hlepenje po soncu in zraku, na kraljevanje nad drugimi, kar je pomenilo razcvet, rast, več sonca, vode, zraka, virov življenja. Kar je ostajalo spodaj, je odmrlo ali zakrnelo, postalo gnojilo za močnejšega, bolj sposobnega preživetja. Tak je pač nepreklicni zakon narave in le človek se je slepil, da je lahko tudi drugače, enako za vse.

Nekje v krošnjah je zavreščala šoja in naznaničila, da v gozd prihaja nepoklicani. Vreščanje je zdrnilo Janeza, da se je ob predirljivem klicu ptice ves stresel. Pospesil je korak in kmalu je pripesal na planino.

Kljub sušnemu poletju so jezernice, ki so dobivale vodo okoliškega gorovja, še vedno dobro polnile zajetje, nekdanje majhno jezero. Odvečna voda je otekala čez jez. Očistil je rešetke na odtoku in odprl zasun do konca. Ni bilo kaj, moral je priznati, da si je Milan Ravnik vse skupaj dobro zamislil. Spodletelo mu je edinole pri ljudeh, ker se je vmešal v njihov boj za preživetje. Ob tem je vsako načrtovanje odpovedalo – ljudje so bili preveč nepredvidljivi v svojem pehanju za boljši kos kruha.

Janez ni imel časa, da bi si pošteno oddahnil; takoj se je vrnil. Že nad elektrarno je zaslišal predirljivi zvok. Elektrarna je torej že obratovala in dajala prve kilovate električne energije. Stekel je, a se takoj premislil, ker še ni pozabil padca, ob katerem si je razbil glavo, ga položil v posteljo in v naročje ženske, ki je ni imel samo rad, ampak jo je tudi spoštoval.

Po mestu so se prižgale luči. Težak, meglen večer je legel na sive ulice. Večer in megla sta legla na pesnika Petra in ga tako tlačila, da ga je dušilo v prsih.

S čistega planinskega zraka se je vrnil v zadržljivo mešanico vseh mogočih vonjav, ki so

jih bruhali pod nebo tovarniški dimniki industrijskega mesta. Naenkrat je ostal brez dela, ki se ga je privadil. Prvič je delal, kar mu je bilo všeč. Tudi večeri, ki jih je preživljal v gostilni pri Ferdu, so bili nekaj posebnega, drugačni kot po mestnih lokalih. Nekaj kozarčkov vina je razvezalo jezike vaškim posebnem in nenavadne zgodbe so se kar vrstile, od običajnih lovskih do tistih o duhovih, vedomcih, jagih babah, divjih jagah, o pravih pravcati hudicah, zelenih škrtih, vračajočih mrličih, plešo-čih vilah na jasah, obsejanih z mesečino, in še in še o vsem mogočem. Pri Ferdu je bilo še vedno tako kot pred desetletji – brez televizorja. Vsi problemi, ki so čez dan pestili vaščane, so ostali pred gostilniškimi vrati.

Prejšnji dan popoldne ga je Janez pripeljal nazaj. Nič mu ni očital. Sam se je zavedal, da za dva ni dela pri tisti mali elektrarni. Ne, ni dosti premišljeval. Prepričan je bil, da se bo Janez priženil na Podrekarjevino, saj je bil tako noro zaljubljen kot kak pubertetnik. Nekaj časa je hodil naokoli kot mesečnik. Še v sanjah mu ni prišlo na misel, da se tudi v Jelju bije neusmiljena bitka. No, navsezadnje se je izkazal za največjega idiota, celo izdajalca, kot mu je očital tisti na pol nori Tone.

Spet si je natočil iz steklenice, ki jo je imel na mizi. Še na misel mu ni prišlo, da bi šel na obhod po lokalih, kakor je storil prejšnji dan. Cigaretni dim ga je dušil, umazana tla so ga motila, bedasta vprašanja vinskih bratcev so ga živcirala. Po svoje je bil še bolj izgubljen kot pred odhodom v Jelje, ker je jasno videl jalovost prejšnjega življenja. Ja, Tone je imel prav, zdaj je bilo dovolj izvirne življenjske snovi, da bi lahko, kaj pametnega napisal, če bo le znal pronikniti v bistvo.

Zdaj, ko je bil stran od Jelja, je lahko gledal bolj trezno. Na koncu koncev je bilo pravzaprav čisto logično, da premeteni vaščani na čelu s Ferdom in tisto rdečelaso lisico, niso hoteli izpustiti iz rok enkratno priložnost, da si vas bogu za hrbtom, opomore. Vsi, od prvega do zadnjega so držali skupaj in Milan, sam, ni imel veliko možnosti, še posebej, ker ni delal s čistimi računi. To malenkost je spregledal, ker je pripadal generaciji, ki se je zanašala zgolj nase in na svoj razum, gradila na napakah drugih in iskala luknje v sistemu.

Zdaj je Peter marsikaj bolje razumel, še posebej, ker mu je Janez, kot bi se opravičeval, med potjo v mesto nekatere stvari razložil. Da, Milan Ravnik je bil velik porazenec, nobene možnosti ni imel, da bi se enakopravno boril. Če bi vsaj med gradnjo kaj zaslutil, bi si lahko pridobil kake ugodnosti, zdaj pa je bil prepuščen na milost in nemilost vaščanom. Preti mu celo kazenski pregon, če bi preveč sitnaril. Najbolj ga je bremenila pogodba o delitvi dobička, ki jo je rdečelasa lisica velikodušno odstopila stricu. Ta je imel vsvo dokumentacijo o elektrarni in drugih vaških zadevah v posebni sobi, ki je bila tudi pisarna vaške krajevne skupnosti. Ključ je Ferdo vedno nosil okoli pasu, menda še med spanjem.

Nadaljevanje prihodnjič

AVTOR KRIŽANKE R. NOČ	IT. FILMSKI IGRALEC (MARCELLO)	DOBA ČLOVEKA V ZGODOVINI ZEMLJE (KVARTAR)	ZGODBA V RISBI	VELIKA POSODA ZA TEKOČINE	IVAN NAPOTNIK	AM. FILM. REŽISER TODD	VRSTA APNENCA, IKRAVEC	ROKO-BORBA	DEPARTMA V JUŽNI FRANCIJI	NADA VIDMAR	PRITOK DONAVE V ROMUNJI	PISATELJ PELIN	MOŽAKAR Z RDEČO BRADO	RIMSKA 2
ST. ITALJ. POPEVKAR														
IT. SKLA-DATELJ IN VIOLINIST (-LETNI ČASI-)														
MED					ŠKOT. ROD. SKUPNOST ST. SLOV. PIANIST (ANTON)						NORVEŠKI PISATELJ (JONAS) PETER USTINOV		ČEBELI PODOBNA ŽUŽELKA	
3				ALKALOID V ČAJU JAPONSKI PISATELJ (KOBŌ)					PLAŠČ JUŽNOAM. INDUANCEV					
RAZBOJ-NIK, TOLOVAJ						THOMAS JACKSON TOPILO ZA SMOLE			PAMET. RAZUM SIBIRSKI VELETOK			EMIL SMASEK ZENICA		
OSCAR PANNŌ			KAČA VE-LIKANKA ŠP. MOTOCI-KLISTIČNI DIRKAČ				ŠP. SPOLNIK IFIGENIJA BRAT V GR. MITŌL		ČUMNATA KRAJ BLIZU DELNIC V GORSKEM KOTARJU					
FR. DRAMA-TIK ROMUN. RODU (EUGENE, -STOLI-)								DERIVAT ALKOHOLA IT. KNEŽJA RODOVINA					GOZDNI GLODALEC, KI ŽIVI NA DREVJU	
NORDJUSKA BOŽANSTVA				DELAVKA NA TERENU LANTAN								ANA PAVLOVA OČE		
FRANC. FILMSKA IGRALKA MAGALI					LESARSKI POKLIC VERA ACEVA						PEVEC IN PEDAGOG DARIAN RAJKO RANFL			
RASTLIN. BOLEZEN. LISTI PO-STANEJO OZKI, TANKI									ZADRUGA V CARSKI RUSIJI					
BALETNIK IN KO-REOGRAF OTRIN					HRVAŠKI NOVELIST KOVAČIČ				HRVAŠKI IGRALEC (VANJA)					

NAGRADNA KRIŽANKA ŠT. 46

Rešitev nagradne križanke pošljite do 20. novembra 1990 na naslov: DELAVSKA ENOTNOST, Dalmatinova 4, 61000 Ljubljana, s pripisom na ovojnici. NAGRADNA KRIŽANKA ŠT. 46. Nagrade so: 500,00, 300,00 in 100,00 dinarjev.

Rešitev nagradne križanke št. 44

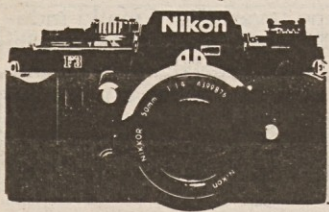
OVSIGA, OMIKRON, SOVJETSKA ZVEZA, AJA, NATRIJ, DAR, MSTA, RANER, RO, LK, KARO, ZMENEK, JOKOSUKA, NAO, EVA RAS, REE, SLA, NORD, INŽENIR, ODTAKANJE, LIDO, SJENICA, AMICIS, TARTRAT, SONATA

Izrebrani reševalci nagradne križanke št. 44

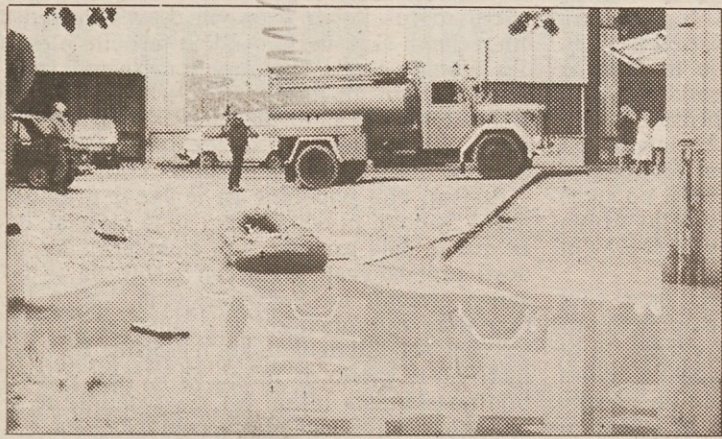
1. Sara Köleš, Staneta Rozmana 6, 69000 Murska Sobota
 2. Nada Aubelj, Kajuhova 11, 62325 Kidričevo
 3. Tilka Posedel, Ločica 30, 63313 Polzela
- Nagrade bomo poslali po pošti.

Delavska enotnost

List je bil ustanovljen 20. novembra 1942.
 ● Izdaja ČZP Enotnost – delovna organizacija v ustanavljanju, 61000 Ljubljana, Dalmatinova 4, poštni predal 479
 ● Začasni poslovodni organ in glavni urednik: Franček Kavčič, telefon 313-942, 311-956
 ● Odgovorni urednik: Marjan Horvat, telefon 313-942, 311-956
 ● Člani uredništva: Andrej Agnič (posebne naloge, fotografija), Sašo Bernardi (fotografija), Brane Bombač (oblikovalec), Ciri Brajer (reportaže in samoupravni odnosi), Marija Frančeškin (socialna politika in varstvo okolja), Ivo Kuljaj (ekonomska ureditev), Damjan Kriznik (urednik – reportaže), Remigij Noč (urednik – drobno gospodarstvo, delavci v samostojnem osebnem delu), Boris Rugelj (komentator urednik – družbenoekonomske odnosi, delitev) Sonja Seljak (redaktorica – lektorica), Janez Sever (posebne naloge), Andrej Ulaga (turizem, rekreacija, sport in oddih), Igor Žitnik (znanost, kultura in izobraževanje), Jožica Anžel (tajnica) telefon 311-956, H. c. 310-033
 ● Naročnina: 321-255
 ● Posamezna številka Delavske enotnosti 12 dinarjev
 ● Rokopisov in nenaročenih fotografij ne vračamo
 ● Poštnina plačana v gotovini
 ● Tisk Tiskarna Ljudske pravice, Kopitarjeva 2
 ● Žiro račun: 50101-603-46834
 ● Casopisni svet: Albert Vodovnik (predsednik), Meta Benčič, Franc Berginc, Andrej Coklin, Ivo Grlic, Vlado Haas, Ivo Janžekovič, Niko Klavžar, Rajko Lesjak, Mira Majuna, Slavko Peklari in Nada Serajnik

fotokronika

Celjanom je voda zalila trezor z denarjem, skladišče orožja TO, štab TO, telefonijo, tovarne in stanovanja. Najhuje je v bolnišnici, iz katere so gasilci in vojaki rešili 450 bolnikov.

Tudi zaradi poplavljenih zvez so ljudje ostali brez sporočil; ko je pridrla voda, je bilo prepozno. V Celju ugotavljajo, da so jih še večje nesreče rešili Radio Celje in gasilci, edino, kar je v resnici organizirano delovalo. Če odštejemo vojsko.

Najlepša, najsodobnejše opremljena tovarna v mozirski občini, Tovarna malih gospodinskih aparatov, je uničena. Delavci niso mogli rešiti vsega. Po doslej zbranih podatkih je bilo na širšem celjskem območju pred poplavo zavarovanih manj kot 30 delovnih organizacij.

V Zarji Petrovče so delavke skušale rešiti, kar se je dalo, dokler ni bilo vode za poldrugi meter. Ko je odtekla, je ostalo samo razdejanje. Pet dni in noči so čistili tovarno, izkupiček je majhen.

Slike: Lucas in Sašo Bernardi

(Ne)komu zvoní

»Marsikomu je to veliko literarno in človeško vprašanje znano. Nekaterim pa najbrž tudi odgovor,« je v glasilo delavcev elektrogospodarstva Slovenije Elgo zapisal Janez Zadavec. Če si pa kdo še vedno ni na jasnem, naj bi si članek prebral do konca, je opozoril že uvodoma. Ker je za tole našo rubriko predolg, naj povemo, da je v njem udrihnil čez vse dosedanje reorganizacije in »gimnastično izračunavanje izgub (računska telovadba)«.

»V očeh ljudi smo znani kot večni izgubar oziroma vreča brez dna, ne pa kot pomemben tehnično-tehnološki sistem, na katerem sloni razvoj vsake družbe,« se je pridušal. »In tako se sedaj mi iz leta v leto ukvarjamo z reorganizacijami in izgubami (ki tudi v nobeni urejeni družbi ni enostavno tržno rešljiva!), politiki pa barantajo s tehnično-tehnološkimi ukrepi (zapiranje rudnikov, zapiranje NEK, neizgradnja EE objektov). Moralo pa bi biti obratno! In zato slišim, da nekomu zvoní.«

Pojasní je zvončkanje, ki bi se moralo zaradi najnovjših družbenih sprememb slišati tudi na sindikalno dvorišče. »Bom kratek: ne zanima me, kako je del svobodnih sindikalnih funkcionarjev nesvoboden ali drugi del neodvisnih odvisen, me pa hudičevo zanima naš panožni elektrogospodarski sindikat, na katerega se bom kot delavec v teh negotovih razmerah lahko zanesel. Med vsemi temi s-ji (sindikat, svobodni, služba, stavka itd.) vse bolj pogrešam pojem solidarnost. In tudi zato spet slišim, da nekomu zvoní...«

Zaključil je takole: »Verjemite, da zvoní energetska politika naše družbe, našemu sistemu, nam vsem in vsakemu posebej! In če vam bo kdo rekel, da to ni zvonjenje zvonca, da je to ropotuljica – nikar mu ne verjemite, saj nismo dojenčki!«

Zdravniki – S.O.S.!

SGP Primorje Ajdovščina je med redkimi podjetji, ki redno spremljajo zdravstveno stanje svojih zaposlenih, kar je bilo poudarjeno tudi na srečanju slovenskih zdravnikov-specialistov za medicino dela, ki so se pred časom zbrali v Ajdovščini. Kot poročajo Primorske novice, je res, da se večja povprečna starost zaposlenih in da je delo gradincev pod vplivom mnogih škodljivih dejavnikov, toda več kot 30.000 zaradi bolezni, nege in nezgod zunaj dela izgubljenih dni je za delovno organizacijo z okoli 2.000 delavci odločno preveč. Tudi odstotek odsotnosti z dela v okviru občine ni v prid Primorja; v občini ni bilo lansko povprečje 4-odstotno, v SGP Primorje pa 5,3.

Pripravlja: Damjan Križnik

med nami

Strokovne službe so razčlenile vzroke za tako veliko število bolezenskih dopustov in iščejo tudi rešitve za njihovo zmanjšanje. Menijo, da je podaljševanje delovnega časa, ki ga žal, večkrat uporabljajo, le kratkotrajna rešitev in opozarjajo na vprašljivost učinkovitosti takega dela. Očitno se je tega zavedal tudi zakonodajalec, ki predvideva vnaprej največ 10-urni delavnik in še tega le v izjemnih primerih.

»Primorč« ne poroča, če so v tem primeru tudi »dohtarji« podaljšali svoj »šiht«...

Sinditours vas že čaka

Obalni sindikati za svoje članstvo v kratkem pripravljajo vrsto novosti po zgledu sindikatov v Zahodnih deželah. Po dogovoru s približno 30 trgovinami na Obali, ki članom Obalnih sindikatov priznavajo 5- do 20-odstotni popust, naj bi v kratkem zago-

tovili podobne ugodnosti tudi v precejšnjem številu trgovin v zamejstvu, pripravljajo pa se tudi na ustanovitev konzumne zadrage, v kateri bi bilo moč živila in življenjske potrebščine kupovati bistveno ceneje.

Na registracijo pa že čaka tudi sinditours, ki naj bi članstvu omogočala ugodnejše cene potovanj in dopustov. Vso ponudbo nameravajo združiti v poseben katalog, v katerem bodo člani poleg uporabnih informacij dobili tudi osnovne podatke o organiziranosti in včlanjevanju v Obalne sindikate. Tako Primorske novice.

Očitno tudi Obalni sindikat ne bo mogel brez sindikalnih izletov. Pa smo spet na začetku zgodbe...

Odplavilo je tudi dobro idejo

Idejo slovenske ministric za delo Jožice Puhar, naj bi

brazposelni pomagali odpravljati posledice zadnjih poplav, s čimer bi si pridobili prednost na »listi čakajočih«, je eden zadnjih »pravih« sindikalistov Andrej Cimerman skušal zgrabiti z odprtimi rokami. Pa ni šlo. Zbral je sicer skoraj 500 ljudi, vendar jim ne bi mogel ponuditi normalnih razmer za tako delo: obleko, hrano, nastanitev in nekaj žepnine.

In dobra ideja je splavala po vodi. Seveda ne po njegovih krivdi...

Saj sem vedel!

Za tolažbo pa še nekaj iz Murphyjevega »zakonika«, ki ga je objavilo glasilo delavcev škofjeloške Jelovice.

Količinska opredelitev: Vse gre narobe naenkrat.

Murphyjevi principi:

A: Če gre vse v redu, je nekaj narobe.

B: Ko stvari že ne morejo iti slabše, se to vendarle zgodi.

C: Nič ni tako slabo, da ne bi moglo biti slabše.

Pravilo vrstnega reda: Če gre lahko narobe več stvari, bodo šle narobe v najslabšem vrstnem redu.

Pravilo ponovitve: Potem, ko so šle stvari od slabega na slabše, se proces ponovi.

Pravilo pametnega: Ne glede na to, kaj je šlo narobe, se vedno najde nekdo, ki je to že prej vedel.

PRAVKAR IZŠLO!

Priročnik za sindikalne zaupnike in strokovne službe podjetij

Kako uveljaviti splošno kolektivno pogodbo v praksi

Vsebina:

- Gregor Miklič: Uveljavljanje normativnega dela splošne kolektivne pogodbe – delovnopравни del
- Brane Mišič: Delitveni del normativnega dela splošne kolektivne pogodbe
- Mag. Janez Zeni: Podjetniško zasnovan sistem delitve osebnih dohodkov (na osnovi splošne kolektivne pogodbe za gospodarstvo)
- Dr. Stane Uhan: Uveljavljanje tarifnega dela kolektivnih pogodb
- Priloga: Splošna kolektivna pogodba za gospodarstvo

Cena 170 din

Naročila pošljite na naslov ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, telefon: 321-255, 310-033

NAROČILNICA

Pri ČZP Enotnosti, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročamo

izvodov priročnika KAKO UVELJAVITI SPLOŠNO KOLEKTIVNO POGODBO

V PRAKSI po ceni 170 din. Naročeno pošljite na naslov:

Ulica, poštna št., kraj:

Naročeno dne:

Račun bomo plačali v zakonitem roku.

Žig

Podpis naročnika

LIPE SVEDER: POPLAVLJENCI

